IOANNIS VVIERI DE LAMIIS LIBER:

ITEM

DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

Cum Rerum ac uerborum copioso INDICE.

Cum Cæſ. Maieſt. Regisq; Galliarum gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA Oporiniana. 1582.

7440W395

BK

Εἰς Ιωάννην τὸν Βιῆρον ἰατρὸν
Γ. φαλκεπυργείου.

Ἦρα βίου ὁ Βιῆρος ἔφυ μέγας. ἦρα γὰρ αὐτὸς
Ἰητὴρ νοσεροῖς κ' ἀρτεμέεσσι φέρει,
Φάρμακα δοὺς νοσεροῖς βιοτήσια τῆς ὑγιείης,
Ἤπια θυμοφθόρου φάρμακα πᾶσι χόλου.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Σώματος ἀνδρομέου οὐ μὲν μόνον, ὥσπερ οἱ ἄλλοι,
Ἀλλὰ σὺ καὶ ψυχῆς οἶδας ἀκεστρείην.
Τοὔνεκα καὶ τελέθεις τόσσον προφερέστερος ἄλλων,
Ὅσσον τῆς ψυχῆς σῶμ' ἀμενηνότερον.

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, D. ARNOLDO COMITI BENTHEMII, Tichelenburgi, Steinfordiæ, Domino in Rheed & Vuiuelichouen, IOANNES VVIERVS fœlicitatem.

IPSA *re comperio ueriſſimũ eſſe, Comes illuſtris, quod tam multis retrò annis diuinus ille præco et Apoſtolus Chriſti Paulus, ſuum inſtituens Timotheũ, uaticinatus eſt, in poſtremis ſcilicet temporibus futuros, qui à fide deſciſcent, ſpiritibus impoſtoribus & doctrinis dæmoniorum adhærentes. Quanquam enim ante Chriſti tempora ſuis ludibrijs uniuerſum terrarum orbem uariè conſpurcarat diabolus, aduentu tamen æterni illius Dei filij euaneſcere cœperunt innumeræ dæmonum præſtigiæ, ceſſaruntq; paſſim oracula, & quæcunq; diuinationum impiarum genera. Hinc & legationis ſuæ miniſterio ultra annos triginta perfungens Chriſtus, doctrina & opere fraudulentos Satanæ conatus fortiter oppugnando repreſſit infregitq;, ſuis poſtea diſcipulis eandem prouinciam committens: qui porrò ſumma fide & indefeſſo labore ſtrenuam hîc nauarunt operam, & Satanæ regnum undiq; adorſi, tantùm non funditùs illud euerterunt. Verum enimuerò quum indormientibus huic ſtudio poſteris, Euangelicæ ueritatis lux rurſus cœpiſſet obſcurari, neruum ille denuò nactus, uarijs technis, & quibuſcunq; nouis illuſionibus (cuiuſmodi ſunt & illæ, quarum falsò inſimulantur noſtræ Lamiæ) Chriſti doctrinam peſſundare, hominum mentes effaſcinare, oculosq; perſtringere conatus eſt. Quæ grauis tunc fuit ruina Eccleſiæ: cuius tamen reliquias multos annos, ſub denſa licet caligine, conſeruare adhuc ex immenſa miſericordia dignatus eſt benigniſſimus Deus. Interea uerò ſingulari illo ſplendore deſtituti mortales, neq; uerum exquirere, neq; falſa dijudicare potuerunt: ſed imprudenter omnino, quaſi luce menti erepta, huc & illuc fluctuantes, cæco quodam affectuum ductu, & illuſionum dæmoniacarum impulſu, in quoſcunq; etiam craſſiſſimos errores, ceu perpetuæ obſcuritatis latebras prociderunt, donec tandem clementer ſuos reſpexerit cæleſtis pater, & abactis quas Satan offuderat umbris, nos totos iterum ueritatis ſuæ radijs ex gratia illuſtrarit. Eoq; nomine quicunq; noſtro hoc æuo luminis illius ſunt facti participes, gratias numini diuino debent infinitas, quippe qui genuinam filij Dei doctrinam à uanis hominum perſuaſionibus, & inſidioſis diaboli machinationibus ſolertius diſtinguentes, illam uera fide & ardenti zelo religioſè amplexi ſunt, has ediuerſò conſtãter damnarunt & reiecerunt. Quocirca etiã plures nunc annos conatuum ſuorum effectu multum fruſtrari ſe, ſenſit iuratus ille generis humani hoſtis, & mille artiũ architectus: ut proinde ditionis Chriſtianæ pomœrium longius quotidie extenſum iri, communis piorum omnium ſpes eſſet. Cæterùm*

1. Timot. 4.

Iuſtinus in Dial. aduerſus Iudæos. Athanaſ. de Hum. uerbi, eiusq; corporali aduentu. Auguſt. de Ciuit. Dei. Euſeb. li. 7. cap. 6. & li. 5. cap. 1. 8.

uiceuersa iam nunc extrema adesse tempora, quæ uas illud electionis tot annorum interuallo prædixisse monui, uel hinc manifestò liquet, quòd præter enatas in ciuilibus hisce motibus ac intestinis bellis enormium flagitiorum erynnes, præter datam impunè quiduis ferè perpetrandi licentiam, amentiũ denuò aniculârum mactationes & hostiæ (mira odoris fragrantia satanæ nares feriente) aliquandiu sepultæ, crudeliter in lucem reuocentur, non modò à supremis tam Ecclesiastici quàm politici ordinis Magistratibus, qui ad exortum cœlitùs ueritatis solem cæcutire, quàm diabolica hæc stratagemata intelligere malunt, uerùm etiam ab illis qui diuinorum mysteriorum cognitione & uocis cœlestis intelligentia mirè sibi placent. At profectò non ab æterno illo bonitatis & misericordiæ fonte, innocentiũ huiusmodi lanienæ ortum habent: uerùm ab immanissimo uniuersæ mortalitatis, & potissimùm Ecclesiæ Christi aduersario tales suggeruntur carnificinæ, quibus etsi me ualidis præsidijs opposuerim in editione sex librorum de Præstigijs dæmonum: tamen ubi phalarides denuò contra nostras Lamias nemini noxias citra exactam causæ cognitionem reparari uiderem, meam de ijs sententiam quàm potui breuissimè cõtrahere uolui, ac omnium oculis clarè inspectãdam proponere, ut pluribus succincta huius labyrinthi explicatione delectatis inseruiatur, nec tantum innoxij sanguinis confusè effundatur. Huic appendicem de Commentitijs ieiunijs addidi, maximè ob ementitam Barbaræ Vnnensis, duodecim annorum puellæ abstinẽtiam, quæ tamen pro uera publicis scriptis non modò per Germaniã, sed apud exteros quoq; euulgata celebrataq; fuit. Hos obulos duos cum paupercula uidua ad templi ædificationem in gazophylacium offero. Si quis se ditiorem senserit, is meam inopiam pro suæ facultatis ubertate citra controuersiæ affectũ supplere, uel saltem subleuare studeat: uni siquidem non quiduis datum esse, libenter agnosco: quicquid autem id est, pluribus quidem prodesse, nemini uerò obesse poterit. Hunc porrò laborem tuæ Clementiæ nũcupare consecrareq; uolui iustis de causis, eisq; multis. Quum etenim ad ditionum tuarum administrationem perueneris, atq; in eisdem, quemadmodũ & in circumiacentibus prouincijs, suos excitarit perpetuus mortalium hostis, homicida ab initio, atque efferatus omnis tranquillitatis euersor, qui ipsius ludibrijs dementati, de ijs imposturis & actionib. quæ Lamijs, quas dicunt, hactenus tumultuariè attribuuntur, imprudentius censent, tuæ Clem. hoc nostrum scriptum, uelut filum cuius ductu ex hoc labyrintho extricari securè queas, offerre uolui. Eò autẽ tibi gratius id fore, mihi persuadeo, quòd optimè in puriori doctrina Christi & uera religione institutus, non tam facilem te diabolicis machinationibus fallacijsq;, uel humanis etiã fraudibus dedas. Cuius rei quàm memorabile exemplum, mihi non ignotum, haud ita pridem à tua Clem. Benthemij editum est, ubi heroico filio fæliciter, auxilio cœlestis gratiæ donabaris loco alijs inauspicato, ex illustri insigniterq; pia tuæ uitæ socia, Domina Magdalena uetustissimæ Nidœnariorum Comitum domus filia. Adhæc, quum in optimis sis enutritus disciplinis, de nostro hoc labore, uel potius paradoxis, tu doctus, pronunciare certius poteris: talem profectò lucubrationum nostrarum censorem requiro & patronum. Hic insignem tuam modestiam, innatam naturæ bonitatẽ, ac illustrem tuam humanitatem, eximiæ magnitudini coniunctam, cum reliquis egregijs tam animi quàm corporis

De commentitijs ieiunijs.

poris dotibus, ne quidem attingere uolo, ne magis hoc laudũ cumulo, adulationis ſuſpicionem incurram, quàm te iuſto celebrem encomio, quod doctiorem requirit ſtylum, & longiorem poſtulat orationem. Quapropter & nihil dicam de peruetuſta generis claritate, auorum & proauorum ordine nobiliſsimo: nihil de matre Domina Anna indolis rarae matrona, ex illuſtriſsima Heſſorum ſtirpe oriunda, optimè de me merita: nihil item de affinitate, qua potentiſsimo piſsimoq; totius Germaniae Principi, Palatino Electori D. Friderico per Dominam Amiliam nunquã ſatis laudatam ipſius Celſit. coniugem, ac tuae uxoris ſororem, cõiunctiſsimè unitus es. Quorſum hic ieiunè recenſenda, quae cunctis multa cum laude tua innotuêre? Hoc ſolum quàm ſubmiſsè oro, ut beneuolo animo hoc meae erga tuam Clem. obſeruantiae argumentũ complectaris. Sic me nõ impegiſſe in tetrum illud ἀχαριστίας crimen, in animũ inducam: quàm etenim tuae Clem. ſim obſtrictus ob tuorum in me beneficiorum cumulum, nõ ſum neſcius. Viciſsim itaq; me totum, & quicquid in me eſt, tibi offero dedicoq;, ac meam poſteritatem tuae Clem. commendo: Deum Opt. Max. à quo uno ſalus omnis petenda, ſuppliciter deprecans, ut pro immenſa bonitate ſua te & piſsimam coniugem ab omni malo conſeruare cunctis diebus uitae ueſtrae dignetur, quo Spartam quam nactus es, feliciter exornare, & commiſſo gregi fideliter beateq; praeeſſe queas.

SATIS iustas Deo Optimo Maximo gratias agere nequeo, quòd meo calamo tale suppeditarit scribendi argumentum, cuius publicatione effectum sit, ut & plurimis in locis deferbuerit sæuitia grassandi in sanguinem innocentem: & truculenta atrocitas ac diaboli tyrannis à laniena humana, qua nullum ipsi fragrantius est holocaustum, arceatur. Video enim, librorũ de Præstigijs dæmonum editione me eam consequutum usuram, ut celebriores quidam magistratus miserrimas anus, quæ odioso lamiarum nomine apud plebeia iudicia notantur, non solùm mitius tractent, uerumetiam à capitali supplicio absoluant contra consuetudinem diuturna temporum præscriptione & auctoritatis prę iudicio inductam. Quinetiam frequentes congratulationes hominum eruditissimorũ cuiuscunque etiam professionis, status, & religionis, prolixè testantur meas lucubrationes non esse omnino infructuosas, quum in meam sententiam sua approbatione descẽdere multi certè uideantur. Postquam uerò longioris tractationis (quam tamen argumenti difficultas & magnitudo postulat) tędio eosdem libros subsultim uel inspici solùm, uel perfunctoriè legi à quibusdam, nec argumentorum uim satis perpendi intelligam: quæ de lamijs discutienda obueniunt, breuibus proponere uolui, ne quid delicatulũ Lectorem à iudicij nostri cognitione penitiore tardaret.

Cæterùm fermè fit, ut mota disputatione de lamiarum actionibus, sacræ mox Scripturæ testimonia obijciantur, in quibus magi uel malefici siue incantatoris aut etiam præstigiatoris, ut alij interpretantur, siue ueneficinomen legitur, eoq; denotari nuncupatas uulgò lamias uel sagas, statim indistinctius asseratur. Comperio autem, prodigiosos hos homines cum suis artibus, præstigijs illicitisque diuinationibus, uariè à Rabinis & Hebræis interpretibus exponi, diuersis etiam nominibus reddi à nostris Latinis, nec Hebraismo exactè, uel Latinæ translationi consonare Græcam. Manifestius id erit, si contextum Hebraicum cum quacunq; uersione non oscitanter contuleris, Rabinorumque & interpretum iudicia attentius obseruaueris omnibus his locis, ubicunque ulla horum portentorum fit mentio: quemadmodum Exodi cap. 7. 8. 9. 22. Leuit. 19. 20. Deuteron. 18. Hierem. 27. Daniel. 2. 4 Reg. 21. 2 Paralipom. 33. & reliquis.

Conuenientissimum itaq; arbitratus sum, exulceratissimo potissimùm hoc seculo, & tam adhuc in dęmoniacarum eiuscemodi impostturarum dignotione & censura indocto rudique, primùm Lamias ab alijs quibuscum sine discrimine utplurimùm confunduntur, seiungere, ne tenebras offundat in illa opinionum uarietate, uocum & nominum permixtio, unde res sæpenumerò inextricabilib. adeò implicantur inuolucris, ut uix ullus postea se Theseus offerat, cuius ductu aliquis commõstretur exitus. Talis profectò hactenus extitit infamis magiæ, incantationum & ueneficiorum labyrinthus. Hac ratione internoscentur clarius, de quibus mihi hic sermo erit: constabit & palàm, ubi ab aliorum malè inolita opinione, rationis & sacrosanctæ Scripturæ

ba-

basi firmiter innixus, non temerè dissentiam.

QVID MAGVS INFAMIS.

Caput I.

Magus infamis.

MAgi infamis nomẽ generalius erit, nec tam angustis constrictum cancellis: lamiarum uerò & ueneficarum appellatio strictioribus circumscribetur limitibus. Magum siquidem nuncupo, qui à dęmone uel ab alijs aut è libris uoluntariè edoctus, prędscripta barbarorum, ignotorum aut cognitorum uerborum formula, recitata, submurmurata applicatáue: uel characteribus quibuscunque aut exorcismis dirisq; execrationibus aut ceremonijs, solennibus ritibus, aut rebus plerunq; adiunctis, pro suo arbitrio, dæmonem in præstigiosum, fallax uel alioqui ludicrum ministerium, illicitè euocare conatur, ut ascititia sese uel conspicua ostendat imagine, uel aliter prodat, & ad quæsita uel uoce uel susurro, siue picturis, siue notis, seu quocunque alio modo respondeat: uel qui aliud opus simili ratione præter naturæ legem perficere nititur. Sub hoc etiam nomine illos comprehendo, qui ab Hebræis, Græcis & Latinis hic uarijs dicti nominibus superstitiosè modoque uetito futura prædicunt.

ἐπῳδὸς.

Hunc magum γόητα uel ἐπῳδὸν (licet hæc uox minus generale magorum sit nomen) Græcis dictum, supra naturæ ordinem sæpe etiam aliquid moliri apparet in formãdo multifariam aëre ficto, in quacunque specie ostentanda, in mortuorum spectris educendis, in rerum abstrusarum aut alioqui longè disitarũ commonstratione: breuiter, miracula hic facere creditur: quem honestiore uocabulo etiam θεurgòν uocare audent, licet quodam discerniculo, quasi illum ut artibus illicitis deditum censeant damnandum, hunc uerò laudabilem: quamuis utrique sint ritibus dæmonum fallacibus obstricti sub angelorum nominibus.

θεurgòν.

Huius factionis fuêre famosi illi Pharaonis magi, qui mox ubi de lamijs disceptatur consultatúrue, ab omnibus obtruduntur, quasi ijdem utrorumque sint actus, quos longè lateq; differre sentio. Vtigitur omnium obtutui hæc magorũ potestas uel potius fabula & ludibria magis pateant, clariusque innotescat horum & illarũ discretio, agite oculis minimè delusis contemplemur, solertique indagine inuestigemus magorum uel maleficorum Pharaonis conatus, opera & potentiam.

Exod. 7. Veritas trãsformationis in opere Mosis.

In manu Mosis, electi omnipotentis Dei ad Pharaonem legati, uirga reuera in uiuum, Dei uerbo, transformatur draconem uel serpentem. Quo documento se à Deo cœli & terræ & omnium quæ in eis sunt, conditore unico (cuius quippe solius est creare, & res uerè transmutare) missum esse testatur. Quòd autem idipsum à Pharaonis magis, carminibus factum Scriptura dicit, rem altius introspiciẽs, non eandem quæ à Mose uerè ostensa est, metamorphosin, sed saltem serpentis præstigiosam formam, obtutibus impij regis offusam apparuisse intelliget: quare etiam mendax serpentis magicæ uanitatis facies, in præstigij reuelationem à uero Mosis serpente deuorabatur, uti mendacium à ueritate uincitur absorbeturq;. Propterea, Iosepho teste, Moses inquit: Iam declarabo manifestè, nõ esse hæc præstigias ueritatis specie parum cautus imponentes, sed ipsissimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram. & cum dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat serpens: quæ:

Præstigiæ Magorum Pharaonis.

Lib. 2. cap. 5. Antiq. laudat.

mox dicto parens, Ægyptiorum uirgas, quæ serpentum specie reptabant, unam post aliam aggressa, omnes ad unam deuorauit. Enimuerò si uerus extitit magorum serpens, dæmonis ope ex uirga ita transformatum esse oportuit. ineptam aũt prorsus esse ut in uiuam bestiam transmutari queat, uirgæ materiem, cuiuis liquidò constat: quemadmodum creare etiam ex nihilo, uel rem in multò dissimillimam aut etiam contrariam pro suo arbitrio uerè transfundere essentiam, penes diabolum est minimè. Corpoream materiam non subijci potẽtiæ dæmonis, quantum ad transmutationem ipsius ad formam, cõfirmat Augustinus: Nõ est putãdum, inquiens, istis transgressoribus angelis ad nutum seruire hanc rerum uisibilium materiem, sed soli Deo. Fatendum tamen, dæmones etiam celeritate incredibili quibusdam rebus emotis, serpentes, dracones uel quid aliud earum loco subijcere posse. Magi signa uidebantur potius facere, quàm faciebant, ait Clemens. Rectè hic Iamblichus de Mysterijs: Quæ fascinati imaginamur, præter imaginamenta, nullam habent actionis & essentiæ ueritatem. Eiusmodi nanque finis est magicæ artis, non facere simpliciter, sed usq; ad apparentiam imaginamenta porrigere, quorum mox nec uola (quod dicitur) nec uestigium apparet.

3. Trinit.

3. Recogn.

Eodem censendum modo de reliquis signis, quòd nimirum Moses eleuans manum, uirga ferierit fluminis aquã coram Pharaone & seruis eius, quæ tota mutata est in sanguinẽ: mortuisq; piscibus tantus extitit fluminis fœtor, ut Ægyptij de eius aqua bibere non possent, totaq; Ægyptus sanguine redundaret. Idem suis incantationibus Ægyptiorum magi effecerunt, à quibus plerique omnes Ægyptij idolatræ & idonea satanæ organa pendebant, quorum oculis cuiuscunq; coloris aut imaginis spectrum fraudulẽter offerre, Dei permissu, dæmonio facile erat, ut cor illud Pharaonis (quod Deus prẽuidebat fore ut induraretur) iusto Dei iudicio, maiori occallescceret duricie, meritamq́ tandem ille lueret pœnam. Magorum autem fuisse præstigias facinus illud, uel hinc palàm est, quòd unicus ille Ægypti fluuius Nilus in sanguinem conuersus erat, eiusq; pisces computruerant opera Mosis serui Dei. Nec ulla præterea erat reliqua uniuersę Ægypti aqua nõ tincta, ut Ægyptios omnes undique circum flumen aquam effodere quam biberent, oporteret. Vnde proculdubio colligendum, magos tantummodò pauculæ aquæ antea in uase conseruatæ uel effossæ rubicundam præstigiosè faciem ostendisse suis carminibus uel fascino, ut testatur Scriptura, hoc est ludificante dæmonum operatione. Hi etenim agitatis ad hanc delusionẽ commodis humoribus, spiritum opticum uel uisualem quibuscunque imaginibus imbuere queunt, quemadmodum plerisque melancholicis usuuenire obseruamus. Sic in hypochymatis uel suffusionis oculorum initio ex humoris affluxu ad uisus organa ueluti pusillos culices obuersari intelligimus, interdum quasi ducentia quædã corpuscula, plerunq; ueluti caliginosa se oculis offerre, nonnullis tanquã lanarum filamẽta & aranearũ telas apparere, quibusdam circa lucernas circulos uideri. Plerisque item regio morbo laborãtibus, propter suffusam bilem omnia lutea & flaueſcentia sese ostẽdere apparet: atque hæc fiunt magis uel minus, hac uel illa forma, secũdum humorũ & spirituũ uisoriorum cõstitutionem, quemadmodũ naturæ peritis cognitũ perspectumq; est.

Quid

Exod.8. Rana Ægyptia. Quid aliud dicendũ de ranis ex Ægypti fluminibus eductis, quibus terra est cooperta, Aarone ex Dei mandato manu uirgam in fluuios & lacus protendente? Magorũ ranas solummodò fuisse eadẽ ratione merè imaginarias, hinc luce meridiana clarius euadit, q̃ tantam ranarum colluuiem eos creare oportuisset, munus soli Deo peculiare, nec ulli unquam creaturæ, multò minus satanæ eiúsue clientelæ concessum. Singularis hæc Dei ab initio fuit & mansit prærogatiua, qua alium nullum dignatus est unquam. Adhęc, si ueras in terram ex aqua magi produxissent ranas, utiq; & reducere uniuersum hoc ranarũ genus eadem arte potuissent. Procliuius etenim fuit multò, uisas in natiuum naturalemq́ue suum locum, fluuiũ quippe & lacus repellere, quàm in domos, penetralia, cubicula, cubilia, furnos, cellas, loca hisce animalibus aliena, imò aduersissima, primùm eas nõ apparentes excire, ubi illis moriendum esset: quũ in aquis, ut designato his uiuario, liberè uictitent: aut saltem uitam illis adimere, quibus donasse uidebãtur, facilimum fuisset. Vel quã sortitos credemus magos nocendi aut perficiendi potentiá, si ne ranas quidẽ lędere, aut carminibus, quibus eductæ putabãtur, tantùm abigere ualuerũt? Hoc usqueadeò nequiuerũt, ut Pharao rex posito priore supercilio coactus fuerit suos aduersarios Aaronem & Mosem hortari, ut Deum pro depellendis à se suoq́; populo ranis deprecarentur. Quod etiam ita factum est, definitoq́; die ranæ sunt exterminatæ à domibus, eisdemq́; mortuis in cumulum coaceruatis fœtebat regio. Sic Pharaonem etiam inuitum Domino Deo incomparabili honorẽ deferre oportuit: quemadmodum & ipsos magos, penes quos ea potestas minimè fuit. Nam quũ Deo non amplius prędstigias permittente, cyniphes uel pediculos, tum homines tum bestias infestantes producere, Aaronem & Mosem imitati, nequicquã tentassent: coram Pharaone confessi sunt, Digitus Dei hic est: quasi dicerent, Digitus uel potẽtia Dei est, quę uerè progignit & condit ex puluere, uel etiam nihilo, quicquid pro suo arbitrio uult, & quãdo illi placitũ est. Id uerò quod à nobis effectũ uidisti, satanæ digitus est, qui nihil unquam reuera procreare, sed phantasticam solùm rerum imaginem dolosè ostentare potest: quare nos eius clientes, ministrorum ipsius omnipotentis Dei ueritatem imitati sumus præstigijs, quibus te ac tuum populum hactenus illusimus, Deo uero ob tuam incredulitatem & cordis duriciem conniuente. At cessat nunc illa permissionis hora, ut non amplius dæmonij ludibrijs relinquatur locus, sed Dei uiuẽtis ueritati testimonium perhibere cogamur. Ita Dei manum iam agnoscunt, qui ei antea suis impostoris derogarunt: Dei gloriam prędicant, qui suis eam fucis prius obscurarũt. Nec postea uiuũ usqueadeò Deum glorificassent, nisi antea impediti, frustra suã tẽtassent artem. Nec Deo tam iusta puniendi cõtumaces occasio fuisset reliqua, nisi ad prędstigias prius cõniuisset, deinde impedijsset, quo se suamq́; potentiam notam faceret, ostenderetq́; illam longè esse aliam, ac uelut ex diametro pugnãtem cũ ea quam Ægyptij idololatrę & magi in ueri Dei contemptum hactenus adeò uenerati essent. Iustinus martyr in explicationibus quędstionum Christianis propositarum quæstione 26. asserit, magorũ Pharaonis miracula nõ fuisse uera, sed spectantiũ fascinatione oculorũ opera dæmonum. Idipsum & in Decretis legitur, in 2. parte cap. 26. quæst. 5. Episcopi. Quin & Auitus Alcimus episco-

Genes.1. *Creare solius Dei est.* *Luc.11.*

pus Viennensis, qui claruit sub Zenone & Anastasio Impp. anno 490. eandem quam tuemur sententiam, elegãtissimis uersibus exprimit lib. 2. de peccato orig. Hos Ægyptios incantatores Iannem & Mambrem fuisse, scribit Fulgosus lib. 8. cap. 11.

Hi incantatores, magiam prophanam exercentes, aut si uoles, pręstigiatores, Hebræis dicuntur hartumim, Græcis ἐπῳδοί. Vox item illorum Habar traducitur Latinè incantare, ἐπᾴδειν Græcè, quãdo scilicet arcana quædam uerba à magis mussantur, quibus efficacia inesse mira putatur. Quale illud est Virgilij nostri:

Eclog. 8. *Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.*

Quin & Dauid eiuscemodi miracula fieri per tales incantationes uidetur de aspide surda significare, cuius mentionem facit Psal. 58. Quo loco utitur uerbo isto Habar, & simul uerbo Lahas, quod idem significat.

DE MALEFICA IN Endor. Cap. 11.

HInc porrò ad mulierem in Endor maleficã, uel Pythonis spiritu imprægnatam confugitur, quasi & illa fuerit una ex Lamiarum nostrarum numero, sed & eam fuisse magicæ artis cõsciam, quæ dæmonis adminiculo freta illudebat decipiebatque, & propterea à Lamijs nostris fuisse alienam, ostendere conabor.

1. Reg. 28. Hæc Samuelem excitasse legitur, è terra ascendentem solito corporis habitu & uestitu, ac futura in Dei manu adhuc posita prædicentem. Eccles. 46. Ecclesiastici quoque author tradit, ipsius Samuelis hæc acta & uaticinia fuisse, quum ait: eum dormiuisse, regi notum fecisse finem uitæ suæ, exaltauisse uocem suam è terra, & uaticinatum esse, Delendam esse impietatem gentium.

Etsi uerò historiæ circumstantiæ, & Iesus Syrach asserere uideãtur, ipsum apparuisse Samuelem: penitius tamẽ rem intuenti ostẽdam, non ipsum Samuelem, sed huius imagine diaboli spectrum, Pythiæ fœminæ libẽter obsequutum, ut ludificaret, uisum fuisse.

Primò diserte seuereque edicto, à mortuis quæri ueritatem, uetuit diuina uox, mulcta mortis constituta: nec per eos doceri uult uiuos, nec ab ijs aliquas expectare patefactiones. Non inueniatur in te consulens mortuos: qui hoc facit, est βδέλυγμα Deo suo: hoc est, res talis quam odit Deus, abominatur, & in ęternam abijcit damnationem. Proinde nos suo uerbo, in quo sese & uoluntatem suam expressè declarauit, inniti firmissimè uoluit Christus, inquiens: Mosen habent & prophetas. Deuter. 18. Luc. 16.

Adhæc piorũ animas maleficarum carminibus è designata à Deo sede euocari, & in corpora inhumata compelli, uel falsissimum est: uel ne in sinu quidem Abrahæ, loco beatis assignato, tutæ existunt eorum animæ, in Domini manu cõseruatæ. At satanam nihil unquam ab hac morte in sanctorũ animas potuisse, nec bonos spiritus magicis artibus obedire: nec secretas semel à corporibus & collocatas in definitis sedibus animas, si reuocentur, redire, ut ethnicis persuasum erat, confessum est hactenus: sed ascititia se illarum imagine ostentant dæmones. Quocirca non à mortuis ipsis, uerùm à dæmonibus illorum habitu uestitis νεκυομαντεῖς responsa accipiebant: quæ, si illi integris & expressis mortuorum corporibus cernerentur, νεκυομαντεῖα: sin uerò tenues, nebulosas & euanidas sibi circumfunderent umbras, σκιομαντεῖα nuncupabantur. Verè nimis Chrysostomus ait: Non anima defuncti est quæ dicit, Anima talis ego sum: sed dæmon, qui hæc, ut homi- *Magorũ carminibus non obedit beatorũ animæ.* νεκυομαντεῖα. σκιομαντεῖα. *In Matth. homil. 29.*

homines decipiat, sic confingit. Ibidem: Animæ sunt in loco certo, & expectant iudicium, neque se inde possunt commouere.

Antea quoque Samuel plus minus biennio mortuus fuerat, & eius corpus si non omnino computruerat, tamē ita deformatum fuisse certum est, ut eximia illa specie uiua, qua antea innotuerat, & qua nūc se denuò fictus sistit Samuel, apparere nequiuerit: neq; etiam deorum magnificentiam referre potuisse cadaueroſum corpus, quilibet nouit: quum tamen deos è terra ascendere, se contueri affirmaret diuinatrix. multò quiuit minus loqui & uaticinari.

Quorsum etiam Samuelis pijssimi uatis tam diu sepulti corpus, pallium consuetum eodem momento ex impiæ fascinatricis mulierculæ imperio incorruptum assumpsisset, quod in sepulchrum secum nō assumpsit, nec eo amiciebatur mortuus? Hoc aūt sanctissimi uiri spectrum ostentare, illi fu-
2. Corinth. 11. isse facile, inficias ire nolo, qui se in lucis angelum transformat, cumprimis apud impium regem, tum perditam satanæ seruulam.

Deinde quum ipsa historia paulo antè testetur, Deum contumaci & abiecto regi Sauli ipsum consulenti responsa dare noluisse, uel per uiuentes prophetas aut sacerdotes, uel per somnia: multò minus per diuinum uatem ex morte suscitatum, quem nec uiuum audire uoluit, uel per angelum è cœlis missum respōdit regi, quem in furore suo omnino repudiarat. Quo etiam nomine motus Saul, Pythiam diuinatricem professionis ergò publico edicto iuxta Dei uoluntatem ex Israël exulantem, furtiuè uerò latentem, iniqua ratione consulere statuit, quasi indignabundi animi institutum fuisset,

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.

Ideo non potuit non odisse & execrari hoc factum Deus, & iusto iudicio deploratam illusione dæmoniaca Saulis impietatem contra suum & ipsius præceptum, contra etiam conscientiæ testimonium designatam punire, ut in præfracti Saulis mentem satanæ fascinum meritò permiserit. Nec nouum aut inauditum hoc est, ubi quos pertinacis impietatis homines esse præuidet præscitque, magis solet excæcare, indurare, spiritui mendacij relinquere, & in reprobam tradere mentem. Exemplum esto Pharaonis inuicta pertinacia, fides mendacibus spiritibus data, & extrema inde punitio.

Quòd porrò historia commemorat, Samuelem senem pallium indutum, indignè tulisse, quòd è sua quiete excitus esset, atque eum Sauli regi loquutum uaticinatumq; fuisse: hinc non conuincitur, uerum extitisse Samuelem hoc spectrum: quòd diabolo spiritui milleartifici non sit difficile quamcunq; formam mentiri, quidquis fingere, simulare, & de futuris iam antea uaticinio patefactis prædicere: maximè uerò, de quibus manifesta præludia, & euentus minimè dubij indicia in foribus ferè uidebantur. Nec ignorauit satan, certissima esse quæ Sauli uaticinatus fuerat uir Dei Samuel: ideò à Samuele antea prædicta repetit, potuitq; non temerè coniecturam facere ex apparatu hostium magnifico & instructis copijs, item ex dictis, factis & circumstantijs reliquis belli præsentis, quam sortem in eo conflictu assequeretur Saul: potissimùm quum ipsum à Deo abiectum, nec resipiscentem, & aduersus Dei mādatum postremò Pythiam uatem, diaboli mancipium cōsulentem, in sua haberet potestate, atq; pro suo

impellere nutu, & præsentis prælij obijcere posset exitio. Ideoq; Saulem mortuum testatur Scriptura in transgressione sua, qua præuaricatus erat contra Dominum: nempe contra Domini uerbum, quod non custodiuit, & quòd Pythonem consuluit interrogando, neq; requisiuit Dominum: ob hoc interfecit eum, translato regno ad Dauidem filium Isai.

1. Paral. 10.

Iesu Syrach authoritas.

Porrò si Iesu Syrach testimonium urgeatur (quanquam Hieronymo teste, illi ab Ecclesia non concedatur authoritas dogmata confirmandi ecclesiastica, nec rerum earundem controuersias dirimendi: hæc tamen quoq; addere libet, ne pia huius libri doctrina eleuari putetur, Iesum Syrach solummodò ex primo Samuelis libro historiam proponere: quod factum est, simplici enarrare oratione, quemadmodum legitur, ut ad auitæ uirtutis æmulationem posteros inuitaret prouocaretque: Samuelis item laudes succinctè recensere, minimè differere uoluisse, ueráne an ficta fuerit Samuelis apparitio.

Illusionem fuisse Samuelis apparitionē, censent Hebrai.

Inter Hebræorum autem Rabinos quanquam pauci aliter sentiant, tamen Pythonum opus esse, ferè omnes censent: & nihil aliud præter præstigias, uanitatem, mendacium & deceptionem. Samuelem intelligunt spiritum Pythonicum, qui induerat Samuelis speciem: item Samuelem uisum esse dicere Sauli. Mulier uidebat Samuelem, neq; tamen audiebat eum alloquentem Saulem: sicuti nec Saul uidebat Samuelem, hoc est, illusionem illam diabolicam, quæ uidebatur illi Samuel. Sunt inter eos qui hæc omnia mulieris putant arte conficta, quæ ex certis coniecturis sic deluserit Saulem. Kimhi contra aduersarios sic arguit: Si Deus suscitauit Samuelem, ut futurum euentum indicaret Sauli: cur euentum illum non magis reuelauit per somnia, aut per prophetas, aut per sacerdotũ oracula, quàm per malefica mulierem? Huic nostræ sententiæ subscribunt Tertullianus in libro de anima, Iustinus martyr in explicat. quæst. 52. Argutissimus ille sanctioris Theologiæ censor Augustinus libro Quæstionũ ueteris & noui Testamenti, quæst. 27. item part. 2. cap. 26. quæst. 5. nec mirũ. idem Augustinus ad Simplicianum, quæst. 3. lib. 2. & ad Dulcitium quæst. 6. & in libello de cura pro mortuis agenda: item lib. 2. de doctrina Christiana, ca. 26. Author quoque libri de mirabilib. sacræ Scripturæ, si is sit Augustini: Rabanus adhæc in epist. ad Bonas. abbat. Bonos spiritus non obedire carminibus magicis, testatur Origenes in historia de Bileamo.

DE SIMONE MAGO, ET *artis magicæ eiusdemq; librorum condemnatione.* Cap. III.

IAm ad Simonem magum progredior, qui idem nomẽ apud nostros Germanos sortitur, quod lamię. Ex hoc ortus ingens hęreticorum numerus, qui sicut Iannes & Mambres Mosi restiterunt, sic & illi Apostolicæ ueritati oblatrarũt artibus fraudulentis. Hic Simon ille Samaritanus Romæ sub Claudio Cęsare propter hanc rem statua donatus est, cum hac inscriptione: Simoni sancto deo. Siquidẽ & Samariæ gentem magica arte ita dementauerat, ut à minimo usq; ad maximum uniuersa ab illo pendêret, dicens: Hic est uirtus Dei magna. Post uarias aũt præstigias, quibus populũ à Petri doctrina sedulò auertere conatus est, tandem uelut in aëre uolans, à dæmonibus uectus, Petro orante, exaltatus dilabitur, miserequę interijt. Huius blasphemias prolixè recensent Clemens in Itinerario, Egesippus lib. 3. de excidio Hierosolymit. cap. 2. Ambrosius in Hexa-

Simon Samaritanus.

Act. 8.

Abdias episcop. Bab. lib. 1. cert. apost.

Hexamer. Irenæus, Euſebius, Nicephorus lib.2. Eccleſ.hiſt. cap.27. Fulgoſus lib.8.cap.11.

Eiuſdem fuit profeſsionis famoſiſſimus magus Cinops, quicum Ioanni Euangeliſtæ iuſſu Domitiani in Pathmo inſula,quę una eſt ex Sparadibus, exulanti controuerſia erat, quem & Ioanne precante, fluctus abſorpſiſſe legimus.

Hanc magorũ artem omnium placita legum exterminant & execrãtur. Eiuſdem aſſectatores interdicuntur & damnantur ſeueriſsimo Dei mandato in Leuitico, tum etiam Deuteronomio: Non inueniatur in te ducens filium aut filiam in ignem, diuinans diuinationem,obſeruans dies, non diuinans ex ſortibus,non incantãs aut exercens præſtigias diabolicas,non conſulens Pythonẽ,non interrogans mortuos:quia abominatio eſt Domino omnis faciens hæc. Hinc & inter ſacrilega Manaſsis regis flagitia, quibus Deum irritauit, connumeratur, quòd fuerit maleficus, magiã exercuerit, & Pythonem conſuluerit.Quòd uerò hi tolerarentur audirenturq;, Eſaias uaticinatur caſum & interitum Babylonis, cui & inprimis exitio fuit huius ſceleratiſsimę artis ſtudium,quum ad ultimum à Cyro rege ſub Perſarum imperium redigeretur. Ita clamat diuinus Vates: Venient tibi duo hæc ſubitò in die uno, ſterilitas & uiduitas, propter multitudinem maleficiorum tuorum,& propter duritiem incantatorum tuorum uehemẽtem. Sta cum incantatoribus tuis,& cum multitudine maleficiorũ tuorum, in quib.laboraſti ab adoleſcentia tua, ſi fortè quid proſit tibi. Quaſi diceret:Non te liberabũt plurimi magi aut diuini ſuis incãtationibus uarijs aut præſagijs.Meritò itaq; ſemper apud priſcos in quęſtione fuit,incantamenta ualerent ne aliquid,quum meræ ſint præſtigiæ.

Leuit.19.20. Deuter.18.

4. Reg.21. 2. Paralip.33.

Eſaia 47.

Porrò de magicis curioſarum harum artium uel præſtigiarum libris quid decerni debeat,ne quidẽ in quęſtionem uocandum, quum nõ modò Romanorũ exemplo (qui licet ethnici eſſent, tamen mathematicos & incantatores ſenatuſconſulto Italia pellendos,& eorum libros cõcremari uoluerunt) eos aboleri oportet: uerùm etiam, quòd memorabile & poſteris omnibus ſine cõtrouerſia imitandum hic exemplum legamus in Apoſtolorum Actis,ubi Pauli apoſtoli prædicatione Epheſi comburuntur cuncti eò comportati execrationum libri,pecuniæ quinquaginta millium pretio æſtimati. Hermogenes item magus librorum magicorum copiam magnã offert Iacobo apoſtolo,qui exurebantur. Eos qui magiam admirati fuerãt, uolumina combuſsiſſe, tradit Athanaſius de Humanit.uerbi. Imperatores item Homerus & Theodoſius conſtituerunt tales libros ſub epiſcoporum oculis concremandos flammis. Eiuſmodi quoque congeſtos tenebrarum libros ut damnabiles, improbatæ lectionis uocauit, prorſusque corrumpi uoluit Vlpianus Iuriſconſultus, l.cæterę.§.1.ff.familiæ herciſc.

Act.19.

Abdias lib. 4.hiſt. apoſt.

Atqui ab hac magorum uel incantatorum familia longè peregrinos eſſe,quos Veneficos, & quas Lamias dictitamus, nunc porrò demonſtrare conabimur.

DE VENEFICIS.

Cap. IIII.

VEneficos,uel ſi liceret,uenenificos,Græci φαρμακὸς,φαρμακοποίους, φαρμακοὺς, item φαρμακούντας, & φαρμακουτρίας fœminas, pernicioſiſsimæ artis(quam magiam uenefi cam,ſi uoles,appellare licet)conſcias,dicunt. Illos pharmacis uel uenenis ex quacunq; materie, ſiue ex metallorũ, ſiue

ex ſtirpium, ſiue ex animantium uel excrementorum genere, uel ex corporib. mixtis propinatis, illitis, aut alicubi reconditis ut halitu feriant, periculoſos ciere morbos cum atrociſsimis ſymptomatibus conſtat: ut alij in corporis extenuationem uiriumq; imbecillitatem inducãtur: quibuſdam iunctarum compages diſſoluantur: cæteri uariè cruciatibus excarnificentur: nonnullos uerò diuturna torqueri ægritudine: pleriſq; præcipitãter, quaſi uitæ filo mox rupto, interdum & cum intolerabilibus doloribus uitam præſcindi uideas. Non interim ignoro, ueneficorum nomine & alios maleficos uulgò comprehendi.

Horrenda ſunt quæ de Veneficis ſcribit Antonius Sabellicus in hęc uerba: Infamis inde annus ſequutus, M. Claudio Marcello, & T. Valerio Flacco (ſiue Potito, ut alij ſcripſerunt) conſulibus, quum multi ex primorib. patrum ſimili morbo & euentu mortui eſſent: ancilla quædam ad Q. Fabium Maximum Ædilem Curulẽ uenit, cauſamq; eius cladis prodituram ſe profeſſa eſt, ſi fides ſibi daretur, quòd id indicium apud dominos haud futurũ eſſet ſibi noxæ. Fabius re ad Conſules delata, à Conſulibus ad Senatum, fide conſenſu ordinis indici data, patefactum eſt muliebri fraude eam cladem accidere: multas eſſe quæ in uirorum perniciem coquerent uenena: ac ſi ſecum eant, fore ut multæ ueneficio occupatæ deprehenderentur. Miſsi qui ancillam ſequerẽtur: hi quaſdam medicamenta coquentes, apud alias recondita inueniunt. Quibus in forum delatis, uigintiq; numero matronis, apud quas id pharmaci genus fuerat deprehenſum, publicè accerſitis, & in his Cornelia & Seruilia patritiæ gentis: quę quum ſalubria eſſe contenderent, à confutante indice bibere iuſſæ, ſpatio ad colloquendum ſumpto, inter ſe loquutæ, id haurire ſtatuunt: medicamento in conſpectu populi epoto, ad unam interiere. Inde ad centum ſeptuaginta eiuſdem ſceleris cõiuctæ, capitali ſunt ſupplicio affectæ. Atrocitas rei, quia ad eum diem in nullam de ueneficio unquam fuerat inquiſitum, prodigij eſt loco habita, uelut alienatis furore mentibus, id flagitium perpetrari contigiſſet.

In nullam antea de Veneficio inquiſitum.

Venefica fuit Creſcentij illius ſeditioſi Romani, eoq; nomine ab Ottone tertio uili iumento facie auerſa impoſiti, perq; urbem circumuecti, & tandem ad portam ſuſpenſi uxor: quam quum Imperator uirtute & ſapientia alioqui præſtantiſsimus deperijſſet, illa quòd Ottone in Germaniam reditum apparante, ſe uideret coniugij ſpe excidiſſe, chirotecis ueneno infectis, eum necauit, anno 1001. quinto Calend. Febr.

Veneno ab uxore Zoe procaciſsimæ & intemperãtiſsimæ libidinis fœmina, quum deperiret Paphlagonem quendam Michaëlem, ſublatus Romanus Argyrus Imperator Orientis, qui priorem antea reliquerat coniugem.

Veneno item lento interemptus Ioannes Cimiſces Orientis Imperator à Baſilio quodam eunucho, cui ſe potentiam derogaturum fuerat interminatus.

Veneficium adhæc fuit, quod Caſali in urbe Salaſsiæ regionis Italiæ contigit circiter annum Domini milleſimum quingẽteſimum triceſimum ſextum. Coniurauerunt uiri ac fœminę, quadraginta ferè numero, inter quos & carnifex erat, ut quum peſtis antea ſęuijſſet, & iam cœpiſſet miteſcere, unguentum conficerent, quo illitis portarum uectibus, inficerẽtur qui uectes tractarent: appararant & puluerem, quem ueſtibus clàm inſpergentes, no

xam

Ennead. 4. lib. 4.

Veneficia horrenda.

xam inferebant. Latuit aliquādiu dolus, sublatiq́ue multi à coniunctis sanguine uel affinitate: data etiam uenificis, ut ferebatur, pecunia hæreditatis ergò. Sed quum cuiusdam Neci nomine fratrem atq; unicum filium enecassent, uixq́ue alij quàm domini ipsi domuum aut filij perirent: simulq́; animaduertissent Androgynā se in domos insinuare, atque eos maximè interire, quorum ędes ingrederetur: deprehensa coniuratione, omnes exquisitissimis tormentis interempti sunt. Fasi etiam, quòd in celebri cuiusdam Diui pompa subsellijs perunctis uniuersos trucidare ciues decreuissent: paratasq́ue in hunc usum fuisse supra uiginti ollas. Idem postea Geneuæ tentarunt nonnulli, qui & pœnas dederunt. Alios similiter Mediolani uectes inunxisse constat: sed quæstionibus subiecti, quum nihil confiterentur, nec quisquā obijsset, dimissi sunt. Basianus Landus scribit, Patauij monachum quendam cum alijs plerisq; identidem conspirasse, qui pestis tempore infecta linteamina in domos occultè conijciebant, ut in multos deriuaretur contagio: sumptum quoque ab his est supplicium. Quàm sanè hîc locum meretur suum illud Nasonis 1. Metamorph.

—— Non hospes ab hospite tutus,
Nō socer à genero, fratrū quoq; gratia rara est,
Imminet exitio uir coniugis, illa mariti,
Lurida terribiles miscent aconita nouercæ,
Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Venefici capite plectendi.

Hos Veneficos lex Mosi è uita sublatos uoluit Exodi 22. hoc decreto, מכשפה לא תחיה, id est, Venificam non patieris uiuere. Nomen enim מכשפה *Mechasse-pha.* Mechassepha, quo lex utitur, à כשף Chasaph deflectitur: positumq́; est in fœminino genere, ut aiūt interpretes: non quòd uiros impunes esse lex uelit, sed quia ille sexus ob genuinā simplicitatem dæmonis insidijs frequentius patet. Quare Græca tralatio, quā Septuaginta senioribus asscribimus, decretum illud liberius reddidit, φαρμακὸς ὐ περιβιώσεται: hoc est, Veneficos (ut masculino genere fœmininū comprehendatur) non retinebitis in uita. Animaduertendum uerò, prædictum uocabulum כשף Chasaph, & quæ ab ipso deducuntur, uix usquam in prædicta tralatione Græca aliter exponi, quàm ut uenificium significent: hoc est, hisce Græcis uocabulis, φαρμακὸς, φαρμακοὺς, φάρμακα, & quæ huius sunt inflexionis. Nec temerè mihi à plerisque finam eripi eleuariue translationis Septuaginta interpretum fidem, qui sine dubio & peritissimi fuerunt idiomatis Hebraici, & Spiritus sancti inspiratione & ductu ad tam piū congregati opus, ut non facilè erroris notam mereantur, propter illorum multitudinem, & idcirco maiori illis fides debeatur quàm Eliæ Leuitæ aut nonnullis recentioribus, qui Mechassepha Lamias interpretantur, Germanicè Zauberin. Nam φαρμακὸν nomē quando in malam accipitur partem, ferè apud Dioscoridem, Galenum, & totam Græcorum antiquitatem sumitur pro ueneno aut medicamento uenenoso: & qui cum eiusmodi medicamentis nocere student, uocantur φαρμακεῖς uel φαρμακοί. Præterea huic nostræ sententiæ suffragatur Flauius Iosephus ex regio & sacerdotali sanguine ortus, Mathathiæ sacerdotis filius, natione Hebræus, patria Hierosolymitanus, genere sacerdos, qui decimumquartū agens annum eam laudem consequutus est ex literarum studijs, ut à Pontificibus & urbis Hierosolymitanæ primoribus de penitiori legum sensu consuleretur. Propterea & à D. Hieronymo Græcus Liuius appellatur, à recentioribus uerò Iudæis Ioseph Berengarion.

Pharmacū.

garion. Eundem Hieronymus in Catalogo Ecclesiasticorum scriptorũ digna cum laude constituit. Hic quum animaduertisset, solos quinq; libros Moysi apud Grecos extare, opera Ptolomæi regis Ægypti translatos, ut dixi, statuit Epaphroditi uiri doctissimi adhortationibus incitatus, uniuersam ueteris Testamenti historiam Græcis auribus tradere: quod & effecit, conscriptis primùm Hebraica lingua, deinde & Græca, De antiquitatibus libris uiginti, in quibus seruatis simul & sanctarum scripturarum ueritate, & historiæ legibus, quandam ueluti paraphrasim in omnes fermè ueteris Testamenti libros accommodauit. Is ipse legis eiusdem sentẽtiam, Antiquit. Iudaic. lib. 4. cap. 8. his explicuit uerbis: φάρμακον μήτε θανάσιμον, μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένον ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν ᾖ κεκτημένος φωραθεὶν τεθνάτος, τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἐκεῖνοι καθ' οὓς τὸ φάρμακον ἂν παρεσκευασμένον. id est, Venenum neq; letale, neq; in alios noxios usus preparatum, Israelitarum aliquis habeat: quod si habere deprehẽsus sit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis, aduersus quos uenenum parauerat. Idem ferè sonat lex Cornelia de sicarijs & ueneficis: Qui uenenum malũ necandi hominis causa fecerit uel uendiderit uel habuerit, plectitur. φάρμακα Iesabelis, ueneficia uertit D. Hieronymus 4. Reg. 9. Adhæc si uetus Testamentum applicare uelimus ad nouum, comperiemus eodem uocabulo diuum Paulum uti in cap. 5. ad Galat. φαρμακειῶν, hoc est, ueneficiorum, inter opera carnis, quod Germani uitiose traduxerũt Zauberey, in quo ab Italis uincuntur, qui conuerterunt auuetenamento rectè. Si Paulus aliud genus maleficij intellexisset, alia uoce potuisset uti, aut repetere uerbum βασκαίνεσθαι & βασκαίνειν, quod

Lex Cornelia, ff. lib. 46. tit. 8.

βασκαίνεσθαι. βασκαίνειν.

fascinari & fascinare designat: quo significato Theocritus, Dioscorides & ueteres utuntur, quinimò & ipse Paulus in eadem epist. cap. 3. O' amentes Galatæ, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε, quis uos fascinauit, ut non obediatis ueritati? Vbi Germani rectè transtulerunt, Wer hatt euch bezaubert? In Apocalypseos quoque Ioannis capite 9. ubi Homicidia tanquam generalis uox cædis ponitur prius, mox φαρμακεία sequitur, id est, maleficia quę per uenena fiunt: sic & cap. 18. 21. 22.

Non interim ignoro, mechassepha & mechassephim, φάρμακον & φαρμακείαν quandoque liberius usurpari, & ad magicas extendi artes: at non ad alias, quàm ea nouère secula. Lamiarum autem à me descriptarum conatus ab actibus illorum Magorũ, quorum Moses & sacrosancta meminit Scriptura, penitus sunt diuersi. Nihil hîc firmi ex historijs ueris illo æuo cõscriptis ad rem attuleris. Quæ postea de illis poëtæ scripserunt, uanissima utplurimùm sunt commenta, & meræ fabulæ, uel potius mendacia. Testimonio sunt Virgilius 4. Æneid. & in Pharmaceutria, Ouidius 7. Metamorph. Horat. Epod. 5. Tibull. libro 1. Eleg. 2. item & alij, quos uidere licet lib. 3. de Præstig. dæm. cap. 1. quemadmodum & legem duodecim Tabularum de incantatis frugibus confutatam cap. 16.

Mechassepha. Mechassephim.

Per mechassephim Exodi 7. uersu 13. designari prestigiatores, ipsa res docet, qui carminibus uel nefarijs artibus apud Ægyptios familiaribus, quędam incredulorum oculis apparenter obijciebant, quæ reuera non erant: id uerò nequaquam nostræ possent lamiæ, quum etiam maximè uelint. ad experimentum prouoco. Reliquis locis, (legitur enim ea uerbi positio in sacris Biblijs tredecim omnino locis)

nimirum

nimirum in Exod.cap.22. uersu 17. in Deut.cap.18.uersu 10.in 4.Reg.cap.9. uersu 22.in secundo Paral.cap.33.uersu 6.in Isaia cap.47.uersu 9. & uers.12. in Ierem.cap.27. uersu 8. in Daniele cap.2.uersu 2.in Michea cap.5.uers.12. in Nahum cap.3.uersu 4.bis:denique in Malachia cap.3.uersu 5.à D.Hieronymo conuersa ea uox Malefici uel Maleficia, pro uerbi inflexione scilicet: magos infames eorumq; actus ego intelligo. De loco Exod.cap.22.cõ trouersia est. Veneficia Iesabelis reddidit ille quarto Reg. Maleficia alij: quum tamen magicas artes nusquam legatur illa exercuisse,uerùm cędibus in prophetas sæuijsse: Nabothum insontem ob denegatam sui agri uenditionem,obrui lapidibus iussisse:Achabum maritum Israelitarum regem ad idolorum cultum perduxisse: quæ simulachris immolabantur,comedisse, artibusq; fuisse usam fornicarijs.Hinc dilucidè uides, mechassephim ad diuersa in Biblijs usurpari flagitia. Adhæc cæteris locis suprà citatis, utplurimùm cum coniectoribus & somniorum interpretibus atq; auguribus, & hoc genus hominib.annumerari, unde quandam actionum cõmunionem licet colligere,deprehendes. Omnes uerò tales diuinationum uetitarũ modos ignorant nostræ lamiæ.Quocirca si uocem illam spectare nolles uenefícos, ad magos quos dixi, inauspicatos, & quidẽ secundum leges punien dos,si hoc malis, referre per me licet. Tales enim ex Israele exulabant uel pœnæ subijciebantur,quales & præstigijs Pharaonem illusisse suprà dixi.

4. Reg.9. Maleficia Iesabelis.

3.Reg.18.21.

Apocal.2.

Exod.7.

Similiter indistinctius licentiusq; Germanis nomen Zauberer torquetur, ad quod exhorrescit,fascesq; apparat ferè quilibet,citra exactã circumstantiarum totius causæ inquisitionẽ,multò minus notionẽ. Vno illis eodemq; nomine Zauberer nuncupatur magus ex professor illusor præstigiatórue, frequenter etiam eruditus, ex libris illicitis, uel alioqui dæmonum institutione utens uerbis,characteribus,figuris,sigillis,amuletis,suffitibus,ceremonijs, & reliquis id genus quisquilijs: item ueneficus studio uenenum usurpans: atq; Lamia, ob mentis imbecillitatem, & phantasiam à diabolo uitiatam delusa,ut se feciss credat,quæ illi saltem per somnium cognita, uel etiam rerum natura non agnoscit. Alij certè nulli Mosis lege condemnari debent,quàm quos Moses & illud seculum nouit. Lamias autem uulgò dictas,& iam à me describendas,ne quidem Christi tempora norunt, multò minus Mosis: quorum uerò incantatorum meminit Scriptura, cuncti fuere infames magi. Hinc euenit,si quando lamiarum fit mentio uel ueneficorum, ut confestim Pharaonis præstigiatores uel incantatores, longè à lamijs & ueneficis diuersos opponant, æquiuoco Germanico falsi. Agedum igitur,iam lamias quoq; propius spectemus.

Exod.7. Leuit.19.20. Deuter.18. Esaiæ 8.29. 47. Psal.57. 2. Paral.33. Eccli.12.

QVID LAMIA.
Cap. V.

LAmiam appello, quæ ob fœdus præstigiosum aut imaginarium cum dęmone initum,propria ex suo delectu uolũtate,uel maligno dæmonis instinctu impulsúue,illiusque ope, qualiacunq; mala uel cogitatione uel imprecatione,uel re ludicra atque ad institutum opus inepta designare putatur: uelut aërem insolitis ignire fulminibus,tonitru terrifico cõcutere,damnosa grãdinis insoliti multitudine ferire, tempestates excitare, segetem in agro lætam aliò transferre aut depopulari,morbos præter naturam hominibus bestijsq; ciere & mederi,paucis horis longissimè euagari,

choreas cum dæmonibus ducere, epulari, succubum agere, homines in bestias commutare, & mille monstrosa rerum ludibria ostentare. Hæc lamiæ uulgò attribui uideo, maximè ex poëtarum authoritate: uerùm

Horat. de arte poet.

——*Pictoribus atq; poetis*
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Quocirca eam utplurimùm uetulam, mente stupidam, indoctam, absq; ullis libris, à spiritu dæmoniaco præstigijs illusam, phantasia solùm à diabolo imbuta uitiataq; usqueadeò simulachris, ut feciſſe constanter fateatur, quæ nec facere potuit, nec in rerum natura unquam fuere, nec ipsa patitur natura, demonstrare conabor, ubi prius professionis modum & fœdus, quod semper mordicùs obijcitur, & uelut irreuocabilis sententiæ perpetuum decretum urgetur seriò nimis, exposuero.

LAMIARVM PROFESSIONIS *modus & fœdus.* Cap. VI.

VT uerò omnia dæmonis instituta minimè cohærent, uariaq; & mendacia comperiuntur: ita & professionis lamiarũ modus ineptus, futilis mancusq; est, ac diuersè à quolibet eius factionis reo quæstionibusque subiecto narratur. Exempla sunt obuia in Malleo maleficarum, libro sic inscripto, ubi legitur: Modus profitendi duplex est: unus solennis, per similè, ad uotum solenne: alius priuatus, qui seorsum dæmoni quacunque hora fieri potest. Solẽnis inter eos fit, ubi lamiæ in certam concionem statuto die ueniunt, & dæmonem in assumpta hominis effigie uident: qui quum de seruanda sibi fide admonuerit, successumq; in rebus mundanis prosperum, & uitæ longitudinem promiserit; quæ præsentes sunt, nouitiam suscipiendam ipsi commendant. Et dæmon si in abneganda fide, cultu Christianismi, & extensa muliere (sic enim beatissimam uirginem Mariam nuncupant) & in sacramentis nunquam uenerãdis inuenerit nouitiam seu discipulum procliuem, tunc dæmon manum extendit: ac uiceuersa discipulus seu nouitia stipulata manu, illa seruaturum se pollicetur. Hinc dæmõ subiungit, ea non sufficere, sed omagium deinde petit, continens, ut anima & corpore se in æternũ illi dedat, & pro uiribus alios quoscunq; utriusque sexus illi adiungere uelit. Addit deniq;, ut certa unguenta ex ossibus & membris puerorũ, & præcipuè renatorum fonte baptismatis, sibi conficiat, per quæ omnia sua instituta, ipsius adminiculo explere poterit. Hunc modum nos inquisitores (scribunt Mallei maleficarum authores) cognouimus in oppido Brisiaco Basilienſis diœcesios, plenè à saga iuuencula informati. Deinde pòst legitur: Præfato inquisitore mihi referẽte intellexi, in ducatu Lausanensi quosdam magos coxisse & comedisse proprios infantes. Modus autem discẽdi talem artem fuit, ut dixit, quòd magi in certam ueniant concionem, & opere eorum ueriſimiliter dæmonẽ in aſcititia hominis specie conſpiciant: cui discipulus necessariò dat fidem de abnegando Christianismo, de eucharistia nunquam adoranda, & de calcando super crucem, quando latenter posset. Fuit insuper fama communis, Petro iudice in Boltingen narrante, quòd in terra Bernensium tredecim infantes à lamijs essent deuorati: quamobrẽ etiam in tales parricidas satis duriter exarserat publica iustitia. Alius postea iuuenis, tamen uxoratus, hunc refert ordinẽ: Oportet primò Dominico die, antequam aqua benedicta consecratur, discipulum futurum cum magistris templum ingredi, & ibidem abnegare, &c. Deinde omagium

Nõ manum, sed eius simulachrum extendit, quum spiritus carnem & ossa non habeat: fallax itaque est stipulatio, nec ullius momenti.

Prima secunda partis q. 2. cap. 2. 3.

gium

gium præstat magisterulo, id est, paruo magistro: ita enim dæmonem, nec aliter, uocant. Sequitur postremò: De utre bibit, ut audies: quo facto, statim intrinsecus sentit se imagines nostræ artis concipere, & principalibus ritibus huius sectæ imbui confirmariq;. Quum autem modum quo infantes comederent, à saga capta inquireret Petrus: hæc respondit, illum talem esse. Infantibus nondum baptizatis uel etiam baptizatis insidiamur, præsertim quando crucis signo & orationibus non muniuntur. Hos in cunabulis, uel ad parentum latera iacentes ceremonijs nostris occidimus: quos, postquam putantur oppressi esse, uel aliunde mortui, ex sepulchro clã suffuramur, & in olla decoquimus, donec euulsis ossibus, uelut cera ferè potabilis efficitur. De solidiore materia unguentum facimus, nostris uoluntatibus, actibus & trãsuectionibus commodum: de liquidiore uerò humore utrem implemus, ex quo quicunque biberit, additis ceremonijs paucis, euestigiò nostræ artis conscius redditur & magister. Hæc ille.

Vèrè imagines, id est, uitiatam phantasiam.

Vnguentum terribile.

Potus tartareus.

PROFESSIO LAMIARVM DI*luitur, ostenditurq; fœdus esse præstigiosum, stultum, & nullius ponderis.*

Cap. VII.

QVàm hæc non cohæreant, sint absona, indignaq; quib. fides uel leuiter adiungatur, quilibet, dummodò non omnino mentis inops, & præfractè concepta opinione præoccupatus esse uelit, facilè iudicabit. Fœdus autem esse præstigiosum, phantasmate aut imaginatione uel phantastico præstringentis spiritus corpore fallaciter apparente: uel neruis opticis seu uisorijs indita subdole, quam satan uult, specie, commotis huc humorib. & spiritibus idoneis: uel sibilo, susurro aut murmure in organis auditus uitiatæ formis imagini respondente, spiritus maligni arte excito, conflatum stabilitumq;, ac inde nullius esse põderis, haud obscurè cognoscitur: potissimùm si diuersa contrahẽtium essentia, contractus forma, modus & circũstantię perspicaci mentis acie inspiciantur, atque rationis fideiq; nostræ æquilibrio exactius penticulétur. Sic pleraſq; omnes actiones lamiæ hactenus attributas, quas suas esse malesana quoq; fatetur, ex corrupta à præstigiatore uirtute imaginatiua, non lamiæ, sed ipsius satanæ existere, palàm fit. Huic etenim minimè opus est alterius adminiculo in sua potentia ostendenda, aut actionibus declarandis, qui nec ullius uolũtate aut imperio cogitur, quàm Dei & huius ministrorum bonorũ: malis non coactus, sed spontè & quidem libẽter obsequitur, Deo permittente, malitiosus ille ueterator, secus licet fingat simuletq;, teste Porphyrio, ut suis præstigijs nos magis irretiat. Nõ uerò strictè colligari pactum imaginarium, doloque malo mendaciter ab altera parte initũ necesse est, quum à præstringente spiritu apud stupentem, nec mentis cõpotem satis hominẽ aliter fieri nequeat. Siquidem quòd dæmon extensa manu firmaq; stipulatione lamiam recipiat, falsissimum esse, neminem dubitare oportet, quum spiritus carnem & ossa non habeat, ipsa Veritate teste. Tatianus adhæc cõtra Græcos hic rectè scribit, dæmones omnes non carnea, sed spirituali concretione constare, qualis est ignis & aëris: quæ corporũ constitutio à solis illis perspici potest, qui spiritu Dei muniuntur, non item à cæteris hominibus quos anima regit.

Præterea dolosa hæc stipulatio, maximè in pernicioſum finem confícta sine testibus aut uadibus contra Dei uoluntatem, si tantum habebit momenti,

Dolosa stipulatio.

menti, ut nulla queat reſcindi ratione, & neceſſariò eius uirtute alter alterius uoluntatem ſequi, illiusq; præcepto morem gerere cõpellatur: quur pactum illud prius in baptiſmo ex peculiari Dei uoluntate & mandato, ſolennibus uerbis uerè ſancitum, & quidem interpoſitis fideiuſſoribus, tanquam prærogatiuâ non præponderabit? Alia profectò contractus eſt firmitas inter Deum ueracem & ſanæ mentis homines. Quicquid ille ſtipulatur, & in ſuo uerbo addicit, hoc fideliter & indubitatè præſtat, nec data manu præſtigioſa deludit, nõ ſaltat, nec conuiuatur, uel ſimilibus rebus ludicris quibuſcum paciſcitur, nequiter fallit dementátue, quemadmodũ hic commentitio carnali corpore amaſius. Diſparitatem hic qui negauerit, neſcio quid ueritatis idem ſit admiſſurus.

Fidem Chriſtianam abnegantes.

Atqui fidem Chriſtianam hic abnegaſſe miſeram anum, obijcies. Et nos, quotquot aliam ſalutis uiam quærimus, quàm Chriſtum Ieſum, eius præcepta obſeruantes, ueſtigijsq; inſiſtentes, uiua in ipſum fide, per dilectionẽ operante, fidem abijcimus, re ipſa teſtati mente ſana, quod illa uel ætate ſtupida, uel ſexu inconſtans, uel impotentia mentis lubrica, uel animi morbo deſperans, aut imaginariè aut maligni arte deluſa, feciſſe putatur. Aures hic Pauli uerbis, quib. fidẽ Chriſtianã uerè abnegantes ſcitè depingit, pauliſper accommoda. Illud ſcito, inquit, quòd in extremis dieb. inſtabunt tempora periculoſa. Erunt enim homines ſui amãtes, auari, faſtuoſi, ſuperbi, malefici, parentibus immorigeri, ingrati, impij, carentes affectu, neſcij fœderis, calumniatores, intemperantes, immites, negligentes bonorum, proditores, præcipites, inflati, uoluptatum amantes potius quàm amantes Dei: habentes formam pietatis, ſed qui uim eius abnegarint. Et iſtos auerſare: ex his enim ſunt qui ſubeunt in familias, & captiuas ducunt mulierculas peccatis oneratas, quæ ducuntur concupiſcentijs uarijs, ſemper diſcẽtes, nec unquam ad cognitionem ueritatis uenire ualentes. Quemadmodum autem Iannes & Mambres reſiſtebant Moſi, ita & hi reſiſtunt ueritati: homines mente corrupti, reprobi circa fidem. ſed non proficient amplius: ſiquidem amentia eorum euidens erit omnibus, quemadmodum & illorum fuit. Hæc Paulus.

Gal 5.

2. Timoth. 3.

1 Timoth. 4.

Pietatem qui abnegarunt, circa fidem Chriſtianam reprobi.

Exod. 7.

Ad chriſma in fœderis contractu è fronte exemptum, quemadmodum pleriſq; alijs perſuaſum, ſi confugias, licet uel unico uerbo hic ſatisfacere poſſem: id tamen ne plus faceſſat negotij, tutius erit reſpõdere: Si qua uis erit chriſmatis, eam non in externa illinitione magis conſiſtere, quàm in externa aquæ ſuperfuſione in ſacramento baptiſmi, qui fide intercedente ſanctificatur, atq; ita confirmatur, ut ſi poſtea centies aqua corpori infuſa abluatur, imò uniuerſa cutis abradatur, nihilominus ex charactere fide impreſſo permanet baptiſmi eſſentia: etiamſi eius uirtutem homo quandoque lapſu abneget, tamen ſi reſurgat à peccatis ad uitæ emendationem, reſipiſcentia conuerſus, eadem ſtabit baptiſmi ſemel adminiſtrati energia. Ratio chriſmatis eraſi erit eadem apud pœnitentem, ſi ita uoles: alioqui uel uulnere ſyncipiti inflicto, aut putrido ulcere ea in parte exorto, illud quoque interire ſequeretur: quanquam etiam non uerè ſynciput in fœdere collidi crediderim, ſed imaginariè: quemadmodũ reliqua multa hic contingere animaduertimus, quo credulum hoc maleferiatorũ hominum genus perſuaſione mala inducatur, ut ſe diaboli retibus iam inde implicitum

Chriſmatis uim, ſi qua eſt, non poſſe externa exemptione tolli.

uſque-

usqueadeò seruumque credat, quasi omnis resipiscentiæ uia deinceps sit præclusa, quo hac ratione tandem extrema cogitet moliaturque: quamuis non magis huic, imò multò minus, ut uitiata phantasia delusо, quàm quibusuis alijs grauiter peccantibus conuersionis locus erit præcisus. Petrus siquidem antea breui à Christo præmonitus, contra conscientiæ testimonium ter Christum, addito etiam iuramento, negat: atqui agnito errore, lachrymisq; fusis, in gratiam recipitur. De hoc & reliquis huc facientibus copiosius postea cap. 24.

Matth. 26. Marci 14. Luce 22. Ioan. 18.

FOEDERIS VANI DEMONstratio reliqua. Cap. VIII.

Ceremonijs non posse occidi pueros.

ADhæc, quòd ullis ceremonijs pueros occidere quis posset, falsissimũ est, meraque satanæ suggestio, & inanis credulitas. Item quòd illos ex sepulchris clàm effodiant, nihil esse nisi dæmoniacam persuasionẽ ex imaginatiua ui corrupta, aut alto somno uitiata, palàm constabit, si monumenta inspiciãtur, unde eos extractos esse narrãt lamiæ: ibi etenim adhuc inueniẽtur recõditi. Nec hæsitare uolo, eodẽ modo in mentẽ illis inductam esse infantis decoctionem in olla confectam, donec exemptis ossibus caro redderetur potabilis. Tam enim istud existit inhumanum, tetricum, crudele, & propterea creditu difficile, ut si uel meis hoc intuerer oculis, citius horribilis huius spectaculi fascino eos mihi præstrictos crediderim, quàm nefandum hoc & plusquàm tragicum, omnemq; exuperans fidẽ condimentum uerè apparatũ esse fatear. Sed esto, quòd ex Stygia palude proserpant eius unguenti artifices horrificæ striges, quæ omnẽ humani sensus imaginem prorsus exuerint: cedò tamen, unde illi unguento ea uirtus, ut si quis eo inungatur, fiat sceleratarũ uoluntatum, execrabilium artiũ, & transuectionũ incredibilium particeps? uel si eo sedile aut lignũ illinatur, mox alter huic innixus per aëra feratur: quẽadmodũ Lamiæ persuasum habent, & Malleus maleficarũ testatur? Nõ libet hic anxiè de mortuæ putidæq; & uirulentæ huius carnis decoctæ temperamento & uiribus disceptare. Siquidem in rerum natura eam ita paratam non inueniri, firmiter credo: idem de liquidioris materiæ in utre, ut dictum est, conseruatæ pręparatione, potatione & uirtute dictũ uolo. Interim negandum non est, miseras has mulierculas ita formis uirtuti phãtasticæ impressis à dæmonio dementatas, non aliter ac si hęc ita uerè fierent, scire: uti ferè omnes illarum præter naturam actiones, imaginariæ saltem uidẽtur: & propterea quæstionib. adactæ flammisq; propinquæ sua apertè confitentur flagitia, per somnum uel simulachrum illis solummodò cognita. Idipsum extra omnem controuersiam ponunt confirmantq; Decreta ad hũc modum: Quædam mulierculæ inseruientes satanæ, dæmonum illusionibus seductæ, credunt se alia nefanda quoque agere: puta paruulos à lacte matris auellere, assare & comedere: domi per caminos seu feneſtras intrare, & habitantes uarijs modis inquietare: quæ omnia & consimilia solùm phantasticè accidunt eis. Cum ea uerò quæ fossula facta, & lotio infuso uel aqua, digitoque moto se tempestatem ciere arbitratur, colludit dæmon aërem turbans, ut illam sibi addictam, in officio contineat.

Infantes mortuos ex sepulchris effodi, deluſoriũ est.

Potus ille Stygius imaginarius, uti & unguentum.

In secũda parte, caus. 26. q. 5. episcopi. Et Augustin. de spiritu & anima cap. 28.

Huius ergo ex utre potionis tartareæ, sed imaginariæ in fœdere usus, ipsum quoque præstigiosum esse, prẽter multam eius diuersitatem, apertius demonstrat: lubetque hic cum Horatio dicere,

1.Carm.ode 36.2. *Ne quodcunq; uolet, poſcat ſibi fabula credi,*
Neu pranſæ Lamiæ uiuum puerũ extrahat aluo.

Pacti item uanitatem id quoq; docet, quòd eo inito ceremonias quaſdã contra Eccleſiæ ſtatuta cogantur obſeruare: quemadmodum diebus Dominicis ieiunare, aut ſextis ferijs (ut aiunt) carnibus ueſci, aut crimina in cõfeſsione celare, uel tempore eleuationis in terrã ſpuere, uel ſub Miſſæ actione uerba proferre inutilia, uel aliquid ſimile deſignare: ita Mallei referunt fabricatores. Hæc qualia & quanta ſint delicta, quilibet pius, tenuiter modò ſacrarum literarum cognitione tinctus, intelligit. Etenim quum dies Dominicus ſit audiendo Dei uerbo, orationibus, & diuino cultui inprimis conſecratus, his nemo fructuoſius uacarit, quàm qui mentem à cibi nebulis ſerenam conſeruarit. Eſt, inquit Chriſtus, aliquod dæmoniorũ genus, quod non eijcitur, niſi orationibus & ieiunijs. Sobrios hinc nos eſſe iubet Petrus, & uigilantes ad orandũ: quia aduerſarius noſter diabolus, tanquam leo rugiens, obambulat, quærens quẽ deuoret. Item Paulus ſuos docet Corinthios: Ne fraudetis uos inuicem, niſi ſi quid ex conſenſu pro tempore, ut uacetis ieiunio & precationi. Ita ieiunium & oratio ferè coniunguntur, & quidem ordine optimo: ut quod apud Tertullianum legitur, ieiunare die Dominico, nefas exiſtimari, non immeritò mirer: minusq; Melchiadis papæ edictũ uideatur commendandũ, quo ne die Dominico ieiunaretur, cauit.

Die Domini co utiliter ieiunari.

Matth.17.

1.Pet.4.5.

1.Corinth.7.

Quòd uerò carnibus ueſci urgente neceſsitate (ſi modò abſit offendiculũ, contẽptus & gula) liceat diebus à pontifice Romano uetitis, alij defendunt ex his Chriſti uerbis: Audite & intelligite: non quod ingreditur in os, impurat hominem: ſed quod egreditur ex ore, hoc impurum reddit hominẽ.

Carnibus ueſci diebus à pontif. Rom. uetitis quando liceat.

Matth.15.

Itẽ ex Paulo ad Coloſſ. 2. Ne quis uos iudicet in cibo aut potu, aut in parte diei feſti, aut nouilunij, aut ſabbathorum, quæ ſunt umbra rerum futurarum, corpus autem Chriſti. Et pòſt: Si mortui eſtis cum Chriſto ab elementis mũdi, quid quaſi uiuentes in mundo, decretis tenemini? Ne tetigeris, ne guſtaris, neq; contrectaris: quæ omnia pereunt abuſu iuxta præcepta & doctrinas hominum, quæ uerbotenus quidem ſpeciem habẽt ſapientiæ per ſuperſtitionem ac humilitatem animi, & læſionem corporis, non per honorem aliquem ad expletionem carnis. Ad Timotheum hic quoq; ſcribit: Spiritus certò loquitur, quòd in poſterioribus temporibus deſciſcent quidam à fide, attendentes ſpiritibus impoſtoribus, ac doctrinis dæmoniorum per ſimulationem falſiloquorum, cauterio notatam habentium cõſcientiam, prohibentium contrahere matrimonium, iubentiũ abſtinere à cibis, quos Deus creauit ad ueſcendum cum gratiarum actione fidelibus, & ijs qui cognouerũt ueritatem: quòd quicquid creauit Deus, bonum ſit, & nihil reijciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur: ſanctificatur enim per ſermonem Dei ac precationem. De his ſi commonefeceris fratres, bonus eris miniſter IESV Chriſti, enutritus in ſermonibus fidei, bonæq; doctrinæ, quã uſq; ſequutus es. Cæterùm profanas & aniles fabulas reijce. Hæc Paulus. Item: Omne quod in macello uenditur, edite, nihil interrogantes propter conſcientiam. Domini ſiquidem eſt terra & plenitudo eius.

1.Timoth.4.

1.Corinth.10.

Pſalm.23.

Adhæc, quòd ex pacto certa celare crimina in confeſsione cogantur: quis amabò ſingula diſtinctè enarrabit peccata? quum plerunq; omnes noſtri cogitatus, uerba & actiones ſint peccatorum labe cõſpurcata? aut quónam diuinæ

Celare crimina in confeſsione.

uinæ uoluntatis testimonio, exacta illa singulorum scelerum enarratione opus esse conuincetur? Quo ordine ea recensuit publicanus ille: in templo, aut latro in cruce?

Luc. 18. & 23.

In terrã spuere tempore eleuationis.

Tam quoque graue est delictum in terram tempore eleuationis spuere, quàm sputũ in ore cõtinere. Et equalem pœnam merentur uerba inutilia tam sine Missa, quàm sub eius actione prolata. Huc adducatur commissum in calcanda secretò cruce flagitium: item, quòd die Dominico ante lustralis aquæ cõsecrationem templum ingrediantur Lamiæ: & mille alia anicularum deliramenta, eò huc adducta à dæmone, ut sub religionis prætextu superstitionem impietatemq; inueheret & stabiliret. Hic præstigiosi fœderis neruũ palàm cernit quilibet pius. Rectissimè ergo Augustinus ait: Omnes artes huiusmodi uel nugatoriæ uel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitiæ, penitus sunt repudiãdæ. Et Origenes: Incantationes diaboli sunt seductiones, dæmonũ irrisiones, idololatriæ fex, animarum infatuatio, atque cordium scandalum.

Verba inutilia sub Missã proferre.

Crucem calcare secretò.

Ante lustralis aquæ consecrationem templum ingredi die Dominico.

Lib. 1. de doctrina Christiana, et legitur 26. q. 2. illud quod est.

lib. 3 in Iob.

QVI HOMINES DAEMONVM *illusionibus artibusq; magis sunt expositi.* Cap. IX.

HIc porrò id hominũ genus maximè impetitur, quod tali est tẽperamẽto, uel à causis externis uel internis mouetur, ut à dæmonis spectro appetitum, uel illius suggestione tentatum, se uti organum illius uoluntati non ineptũ, ex fucata inductione facilè præstet. Eiusmodi sunt melancholici, & ob iacturã uel qualẽcunq; aliã causam tristes: itẽ Dep diffidentes, impij, illicitè curiosi, peruersè in religione Christiana instituti, inuidi, impotentis odij, malicios, uix mẽtis compotes, similesq; lubricæ fidei (qui enim facilè credit, facilè & recedit, uel insignis maliciæ mulierculæ, effœtæ, stupidæ, sensibusq; uacillãtes. Hũc sexum cumprimis adoritur subdolus ille ueterator: quo nomine Euã cõuenientius suæ persuasioni organũ, nõ Adam in rerum primordijs, quum solùm existerẽt duo homines, aggressus est, quam leui etiam disputationis uelitatione uicit: quare & meritò infirmius uasculũ mulierẽ appellat D. Petrus. Hinc secundum ueterum Græcorum instituta, prouidè admodum ex lege tutores & curatores mulieribus dari solitos legimus, sine quorum arbitrio & authoritate nihil eis agere licebat, ut retulit Harpocration.

Clem. libro 2. Recogn. August. lib. 2 de doctrina Christ. ca. 14.

1. cap. 3.

Illiusmodi itaq; hominibus ut instrumẽtis cõgruis insidiatur diabolus quibuscũq; potest modis, suo tempore & loco: singulos, ut cuiusq; animi studia & affectus ex certis indicijs cognouerit, peculiari aliqua ratione adoritur, infectatur, illicis, uel assumpta plausibili forma, uel cogitatione imaginationeq; uariè agitata & corrupta, donec tandẽ ipsius proposito cõsentiant, se ipsius persuasioni dedant, quicquid in mentẽ ille ingerat credãt, tanquã fœdere obligati, ab illius nutu pẽdentes, ipsi obtemperãtes, uera omnia esse quæ suggerit rati: formas in imaginatiua uirtute uel phantastica ab eo ingestas reuera substantialiter (ut sic dicam) existere confidentes sanctissimè. Nec sanè aliter queunt, quũ illorũ mẽtem ex primo assensu imaginibus inanibus uitiarit, consopitis uel concitatis in hoc opus corporis humoribus & spiritibus, ut hac ratione ad organa accõmodata species aliquas inducat, perinde ac si extrinsecus eis occurrerent uerè, nõ solùm dormientibus, uerùm & uigilãtibus: atq; hoc modo aliqua foris uel existere uel fieri puten-

tur,quæ tamen reuera nec ſunt nec fiunt, nec ſæpe in rerum natura exiſtũt. Ea eſt horum immundorũ ſpirituum ſubtilitas incomprehẽſibilis propè & fraus infatigabilis, ſenſus hominum eludens. Sic & ueterum Ægyptiorum ſenſus obſediſſe dæmonem, docet a- *lib. 5. Recogn.* pud Clementem D. Petrus.

QVOMODO VIM IMAGINA-*tiuam uitiet diabolus. Cap. X.*

CÆterùm ne imaginatiuæ uirtutis organa in hiſce mulierculis hoc modo uitiari, & oculorum aciem perſtringi,ut dictum eſt,uſque-adeò abſurdũ uideatur, animaduerte melancholicorũ cogitatus,uoces,uiſa & actiones,ac quàm omnes ſenſus ex unico humore melancholico cerebrũ occupãte mentẽq; immutante, in his ſæpe deprauentur,intelliges. Horũ ſiquidem alij ſe eſſe bruta animalia credũt, ipſorumq; uoces & geſtus imitantur. Nonnulli ſe uaſa fictilia factos eſſe putant: ob id occurrentibus,ne collidantur, cedunt. Alij mortem timent, quam ſibi tamen conſciſcunt interdũ. Pleriq; ſe criminis reos imaginantur, ut pauidi quẽcunq; uiderint ad ſe ingredientem exhorreſcãt,ueriti ne manibus ipſis iniectis captiui abducãtur, & ad tribunalia ſupplicio afficiendi pertrahantur. Sunt quos tam miserè exercet plena ſcrupulis conſcientia, qui nodos in leui ſcirpo quæritantes, culpam imaginantur ubi nulla eſt, & diuinæ miſericordiæ diffiſi, ſe orco deſtinatos lamentatione ſedula nocte diuq; deplorant. Infinita huc coaceruari poſſent exempla, ubi ſenſus omnes multifariam uitiatos cernas ex unico illo humore uel fuliginoſo atræbilis uapore, mentis ſedem inficiente, unde phantaſtica illa procreari mõſtra conſtat.

Imaginatricem quoque interdum totam ex alijs humoribus corrumpi exoluiq́ue, docet Galenus de Sympt. differentijs, quemadmodum in catalepſi: plerunque autem uitiari, ut in delirio: eſt quum deficit & debilitatur, quod in lethargo contingit. Quare idem non licebit diabolo tanquam artificioſo ſpiritui, ut Deo conniuente, in ſenſuum organa ſeſe inſinuet,& humores ſibi commodos uel uapores commoueat, uel aërem idoneũm conferat: maximè delectu habito ex temperamento, ætate, ſexu, uel alia cauſa externa aut interna apta: unde nouæ ſpecies in imaginatiua ui conceptæ, plerunque etiam ſpiritui uiſorio per neruum opticũ communicentur, quo ſe uidiſſe, uel deſignaſſe mortis etiam periculo affirmare audeant,quæ nunquam uel uiſa, uel natura etiam non admittit? Leuia eius rei argumenta in hypochymate oculorum uitio apparent. Meritò igitur Thomas frequenter allegat illud Auguſtini in lib.83.q. Serpit hoc malũ dæmonis per omnes aditus ſenſuales,dat ſe figuris,accommodat ſe coloribus, adhæret ſonis, odorib.ſe ſubijcit,infundit ſe ſaporibus.

Imaginatio eſt tanquã Proteus uel chamęleon: eſt theſaurus quidam formarum per ſenſum acceptarũ, inquit Ariſtoteles. Idem de Somnio tradit, imagines quæ apparẽt in ſomnijs,ferri ad caput & ſenſuum organa, ſicut nubium eleuantur imagines,& diuerſæ animalium facies repræſentantur in uapore aqueo uel terreo,qui à terra per ſolis calorem ad aëris medium effertur: ſic & ſomniorum imagines figuras capiunt diuerſas,halitus eleuatos conſequentes: unde uapor cholericus calidus & ſiccus flammam mouere uidetur:qui autem ſurgit halitus phlegmaticus, ex dulcedine, quando ad guſtus organum fluit,cognoſcitur, ſomniaq; aquam ſpectãtia gignit: ſed ex uapore melancholico nigro appa-

ret

ret quiddam horribile,& quasi dæmonum imago:proinde huic ueluti materiæ suis ludibrijs cõuenientissimæ diabolus se nõ illibenter insinuat. Quod autem ex cholera adusta,quæ melancholia est accidentalis,ascendit,sentitur ut mordax, uulnerans, acre; fellea amaritudine imbutum. Sic etiã quod ex sanguine puro euaporat,pulchrum apparet & delectabile: cuiusmodi est rosarum aut florum aspectus,choreæ, musica, & quæcunq; uoluptaria cum uanitate coniuncta. Et ad hunc modum fit illusio,ut pro qualitate imaginum per somnum ex humorum halitu firmius inuectarum,res ita uisæ credantur esse ueræ.

Dęmones uerò consequuti potestatem,diuina permissione, species eiusmodi formandi,& eas in animales spiritus imprimẽdi,talibus formis ostendunt personas modò lætas,edẽdo,bibendo,saltãdo,canẽdo,uenerem exercendo: modò tristes,quæ nihil nõ mali fabricent uel patiãtur: modò humanas, modò bestiales,modò opprimentes,modò uolãtes,& animæ sensus ijs infigitur tanquam rebus ipsis.Hinc fit, quòd homini aliquando uideatur, se esse asinum sacco coopertum,nõnunquam per caminum euolare,cum muliercularũ cœtu de loco ad locũ transferri,ducere choreas,longius peregrinari,& quibuscunq; alijs interesse delirijs. Ideoq́; talia ijs frequenter in somnijs & nocte contingunt, interdiu non item,nisi melancholicis quibusdã & insanis,qui idem uigiles patiuntur, quod alij in somnis.Somnorinas eiusmodi imagines appellat Varro, teste Nonio. Quomodo adhęc phantasiam corrumpat diabolus, uide Augustinũ lib.de Diuinat.dæm.cap.3.5.& 6. item lib.3. de Trinit.cap.12. ad Simplic. lib. 2. quæst.3. & lib. de Cura pro mort. agenda, cap. 12. Huc maximè facit,

Somnorinæ imagines.

quod libro de spiritu & anima,cap.28. idem tradit,& Decreta docent: Quædam futura prædicunt dæmones, & quædam mira faciunt, quibus homines alliciunt & seducunt. Vnde quædam mulierculæ post satanam conuersæ,dęmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ,credunt se & profitentur nocturnis horis cum Diana Paganorum dea, uel cum Herodiade, uel Minerua,uel innumera mulierum multitudine equitare, uel earum iussionibus obtemperare. Quapropter sacerdotes Dei prædicare populo debent, ut nouerit hæc falsa omnino, & non à diuino, sed maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Ipse nanque satanas, qui se transfigurat in angelum lucis, quum mentem cuiusque ceperit, & hanc sibi per infidelitatem subiugarit, ilico se transformat in angelum lucis,in diuersarumq́ue formarum species & similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludẽs, per deuia quæque deducit. Et quoniam solus hoc patitur spiritus infidelis, nec in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis uisionibus non extra seipsum deducitur, & multa uidet dormiẽdo, quæ nunquam uigilãdo uideret? Idcirco nimis stultus & hebes est, qui hæc omnia quæ in spiritu fiunt,etiam in corpore accidere arbitratur,&c.Hactenus Decreta.

26.q.5.episcopi ex cõcilio.

2.Corinth.11.

Proinde non absurdè ἐκστατικοῖς assimilari possent eiusmodi maleferiatæ anus: qui uelut rapti extra sese,sensúque omni & motu priuati, quum iacent exanimis similes, & pòst ceu ex profundissimo expergefacti somno, aut à morte ad uitam reuocati, redeunt ad sese, & miras fabulas miraq́ue commenta narrant. at in has cogitationes se ingerens dæmon earum se-

riem texit, hancq; uariat mira arte & scitè, repetitis præteritis, annexis præsentibus, & aspersis etiam quibusdam admonitionibus de futuris, ne in suspicionem anilium fabularum, aut temerè cogitatarum ineptiarum ueniant, inducta etiam persuasione, ut coràm spectasse quæ diabolus offudit, imaginentur, ita dementat eos, quos ad talia usurpat ministeria, ut sui prorsus non sint compotes, sed uelut καταδηλωθέντες, ea agitent mente, in eaque intueantur, quæ dæmon obijcit: ex sese nihil faciant, nisi quantum aliquando permittitur, & id quidem utplurimùm est ridiculum.

QVOMODO IN CORRVMPENda phantasia naturalibus quandoq; pharmacis soporiferis utatur diabolus. Cap. XI.

INterdum & in hunc finem naturalia quædam pharmaca Lamijs suppeditat fraudulentus ille magister, quibus ubi se inunxerint confricuerintq;, per fornacem mox se euolaturas, ac per aërem longè lateque euagaturas ad tripudia, dulcissima symposia, concubitus, & gratissima rerum spectacula, confidunt: quæ tamen per insomnia ipsis ingerit milleartifex, ubi ab inunctione somniferi omnino unguenti, in profundissimum lethargicumq; somnum delabuntur insciæ. Hæc ne somnia uideantur, libuit adducere, quid solertissimus occultarum causarum indagator Ioannes Baptista Porta Neapolitanus libro 2. capite 26. Magiæ naturalis, siue de miraculis rerum naturalium, scribit: Adeò dira, inquiens, cupido hominum mẽtes inuasit, ut quæ natura mortalium commoditati elargita est, abutantur, ut multis horum simul coaceruatis componant Lamiarum unguẽta: quæ quanquam ipsæ superstitionis plurimum admiscent, naturali tamen ui euenire patet intuenti: quæque ab eis acceperim, referam. Puerorum pinguedinem aheneo uase decoquendo ex aqua capiunt, inspissando quod ex elixatione ultimum nouissimúmque subsidet. inde condunt, continuoq; inseruiunt usui: cum hac immiscent eleoselinum, aconitum, frondes populneas, & fuliginem. Vel aliter sic: Sion, acorum uulgare, pentaphyllon, uespertilionis sanguinem, solanum somniferum, & oleum (etsi diuersa commiscent, ab ijs parum dissidebunt) simul conficiunt, partes omnes perungunt, eas antea perfricando ut rubescant, & reuocetur calor, rarumque fiat quod erat frigore concretum. Vt relaxetur caro, aperianturque pori, adipem adiungunt, uel oleum ipsius uicem subiens, ut succorum uis intrò descendat, & fiat potior uegetiorque, id esse in caussa, non dubium reor. Sic non illuni nocte per aëra deferri uidentur ad conuiuia, sonos, tripudia, & formosorum iuuenum concubitus, quos maximè exoptant: tanta est imaginationis uis, impressionum habitus, ut ferè cerebri pars ea quæ memoratiua dicitur, huiusmodi sit plena: quumque ualde sint ipsæ ad credendum naturæ pronitate faciles, sic impressiones capessunt, ut spiritus immutentur, nihil nocte dieque aliud cogitantes: & ad hoc adiuuantur, quum non uescantur nisi betis, radicibus, castaneis & leguminibus. Dum hæc pensiculatius perquirendo operam nauarem (ancipiti enim immorabar iudicio) incidit mihi in manus uetula quædam (quas à strigis auis nocturnæ similitudine striges uocant, quæque puerulorum sanguinem è cunis absorbent) spontè pollicita, breuis mihi temporis spacio allaturam responsa: iubet omnes foras egredi, qui mecum acciti erant testes:

Lamiarum unguentum.

Historia memorabilis.

Striges.

ſtes: ſpolijsque nudata, tota ſe unguento ualde perfricuit, nobis è portæ rimulis conſpicua: ſic ſoporiferorum ui ſuccorum cecidit, profundóque occubuit ſomno. Fores ipſi patefacimus, multum uapulat: tantaque uis ſoporis fuit, ut ſenſum eriperet. Ad locum foras redimus. Iam medelæ uires fatiſcunt flacceſcuntque. A ſomno ſeuocata, multa incipit fari deliria, ſe maria montesque tranſmeaſſe, falſa depromens reſponſa. Negamus, inſtat: liuorem oſtendimus, pertinaciter reſiſtit magis. Hucuſq; Ioannes Baptiſta.

Quid hic tam pertinaci ſtudio inſulſi fœderis ſanctitati ſtabitur? quid inuectum à ſpiritu ſatanico ſomnium pro ſanctiſsima ueritatis fide mordicùs defendetur? ſerijne locum & pondus ſortietur phantaſiæ ludibrium? Quæ Lamiæ longius ſe euagatas breui temporis ſpacio, admirandisque rerum ſpectaculis recreatas contendunt pactionis uirtute, eas altiſsimo ex inunctione, uel naturali humectatione cerebri, ſomno immerſas, in eodem ea uidiſſe, artificio dæmonis, phantaſiam talibus imaginibus imbuentis, comperiet is qui ſolerti indagine tempus, locum & reliquas circumſtantias perueſtigarit. Quæ uetulæ per arctiſsimum foramen ad corporis humani magnitudinem minimè proportionatum ſe euolaſſe affirmant, his contradicit rerum natura, ratio, & ipſiſsima philoſophia. Quæ conuentus egiſſe choreasq; duxiſſe hoc uel illo loco & tempore fatentur, eas in lecto ſuauiter huiuſmodi nænias tunc ſomniaſſe, intelliget is qui ſingula ſagacius inquiſierit. Pecuniam ſtipulatus ſatan, offert, ſed imaginariam, quæ fumi inſtar euaneſcit. Quæ hic mutuæ obligationis fides?

AEREM NVLLO MODO A Lamijs turbari poſſe, nec fruges excantari. Cap. XII.

In aere concitando quomodo à dæmone illudãtur Lamiæ.

Atqui & poſſe aërem concitare pro ſua libidine pactionis ratione has aniculas dices: uerùm ſingulari arte etiam hic illuduntur, uti & in alijs, à dæmone: qui ſimulatque ex elementorum motu & naturæ curſu citius faciliusq; quàm homines, mutationem aëris & tempeſtates fore præuidet: uel alicui infligendam ex abſtruſa Dei uoluntate plagam, cuius ipſum ſpectat exequutio, intelligit: tunc harum muliercularum mentes agitat, uarijsque imbuit imaginibus & ſuggeſtione multiplici, quaſi ob inuidiam in proximum, uel ob uindictam aduerſus inimicum, ſint aërem turbaturæ, tempeſtates excitaturæ, & pronocaturæ grandines. Itaque eas inſtruit, ut quandoque ſilices poſt tergum, occidentem uerſus proijciant: aliquando ut arenam aquæ torrentis in aërem conijciant: plerunque ſcopam in aqua intingant, cœlumque uerſus ſpargant: uel foſſula facta & lotio infuſo uel aqua, digitum moueant: ſubinde in olla porcorum pilos bulliant: nonnunquam trabes uel ligna in ripa tranſuersè collocent, & alia id genus deliramenta efficiant: atque ut arctius eas ſatan illaqueet, diem & horam ſibi dictis rationibus notas præfigit. Quum uerò hæ ſucceſſum uident, nimirum quaſcunque deſideratas in aëre turbationes, magis confirmantur, quaſi euentus hic ſubſequatur ipſarum operationem, qua ne aquæ quidem ſtillam elicere poſſent. Nec ſanæ mentis hominem opinari decet, futili ueſanarum muliercularum actioni obedire elementa, & ad harum nutum inſtitutam à Deo naturalium rerum

seriem impediri uel inuerti: quod haud dubiè contingeret, si harum arbitrio tempestates, pluuiæ, grandines & fulmina inseruirent, ut quandocunque & quomodo hæ iubeant, ea insequantur: sic quoque diuina potentia ab humana uoluntate superaretur tanquam in seruitutem redacta, ut pulchrè docet Hippocrates. Recta itaque erit sententia hæc Senecæ: Rudis adhæc antiquitas credebat, & attrahi imbres cătibus & repelli: quorum nihil posse fieri, tam est palàm, ut huius rei caussa nullius philosophi schola sit adeunda.

In libel. de Epil.

Cæterùm de tempestatum plagarumque lucidissimis authoribus & caussis, exemplum minimè dubium in Iobo proponitur: minæ item earundem euidentissimæ in Prophetis leguntur aduersus eos, quibus ad diuinæ uocis monitionem aures obduruêre. ut Aggæi secundo: Percussi uos uento urente & aurigine, atque omnium manuum uestrarum opera, & non fuit qui ad me conuerteretur. Et capite primo: Ponite corda uestra super uias uestras, dicit Dominus. Seminastis multum, & collegistis parum, &c. Et infrà: Respexistis ad amplius, & factum est minus: & intulistis in domum, & ego exufflaui illud. Propter hoc, inquit, prohibiti sunt super uos cœli, ne darent rorem: & terræ prohibitum est, ne daret germen suum, &c. Item Iohelis primo: Dissipata sunt horrea, dissectæ apothecæ, confusum est triticum, ingemuit animal. Leuitici 26. Si non feceritis mandata mea, dabo cœlum uobis desuper ferreum, & terram æneam, & consumetur incassum labor uester, &c. Si autem in præceptis meis ambulaueritis, dabo uobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum. His & Iohelis secundo capite, rerum ubertas promittitur: Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo: & dicit, Ecce ego mittam uobis frumentum, uinum & oleum, & replebimini in eis, &c. Ecclesiastici tricesimonono: Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona & mala. Initium necessariæ rei uitę hominum, aqua, ignis & ferrum, sal, lac & panis similagineus, & mel & botrus uuæ, & oleum & uestimentum. hæc omnia sanctis in bona, sic & impijs & peccatoribus in mala conuertentur. Sunt spiritus qui ad uindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerũt tormenta sua. Et in tempore consummationis effundent uirtutem, & furorem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad uindictam creata sunt.

Copiosè item Deuter. 28.

Ansam uerò huius infidelitatis pronam admodum obtulerunt rustici, fide in Deum uiua minus instructi: qui multifariam hoc etiam tempore secũdum eorum incredulitatem uexantur à Satana, ut aliàs lac ademptum, aliàs fœtum, aliàs segetes, aliàs armentum etiam à Lamijs interemptum putent: & uniuersam agriculturam non Deo acceptum ferant, sed soli maleuolorum hominum subijciant arbitrio.

Porrò à contrario quis fortè opponet, pluuiam cieri posse carminibus in perniciem à maleficis: quum ex iure scripto constet, aliquos in salutem prouocare pluuiam. Nam lex 4. C. de mathematic. & malefic. Constantini est, qua admittit eos qui precibus, carminibus aut medicamentis pluuiam impetrare ualent, aut aliquid quod ad hominum salutem spectat, &c. Bartolus ibi; Summa & mens legis est, mea opinione, ut si quis istis artibus ad utilitatem hominum

minum utatur,permiſſæ ſint,ut ſcribit Ioſephus de Solomone libro 8.cap.2. quæ alioqui uetitæ per ſe ſunt, & maximè ſi in alicuius perniciem conuertantur. Hic paucis cum bona uenia reſpõdeo,Chriſtianum Imperatorem credidiſſe aliquã in his eſſe uim,haud ſecus atq; multi alij, & quidem plerique ἄθεοι ac poëtæ. Ex quo conſequitur, magnam hunc ea in re iniuriam Deo feciſſe, qui non pijs uotis & culpæ deprecationib.ſupplicandum,ſed conteſtationibus impijs ac adiurationibus cogi Deum poſſe, ut hoc aut illud nobis donaret,arbitrabatur: quin & amplam diabolo aperuiſſe feneſtram,quum uero Deo relicto,per Satanę aut miniſtros aut miniſteria quid ſe conſequuturum confideret.

Hic & explodenda uenit illa duodecim Tabularum lex: Qui fruges excantaſſet, pœnas dato: neue alienam ſegetem pellexeris excantãdo: ne incantanto,ne agrum defruganto. Nullo ſiquidem modo incãtationum uerbis aut imprecationibus fruges lædi queunt: ſed à dæmone quidem, Deo concedente,aut ueneficijs.multò minus eæ traduci aliò poſſunt: at huius perſuaſionis coloſtrum ex poëtarum uberib.ſuxerunt ueteres,ad nos quoque deriuatum.

Sub tit. de iniurijs,aliſq; delictis,l.9. al.tit.2.

CONCVBITVM DAEMONIS *& lamiæ eſſe imaginarium.*

Cap. XIII.

NVnc ad faces nuptiales & concubitũ dæmonis ac lamiæ progrediamur. Atqui tam ſtupere mortalium genus, ut eiuſmodi congreſſum uerè perfici inter ſpiritum oſſium & carnis expertem,& hominem carnalem,credant,profectò dolendũ. Quòd autem ipſæ lamiæ id confitean tur, ſenſus communis uſu illas à ſatana priuatas dementatasque,eò magis conuincitur. Nec enim natura fieri poteſt, nec aſſentitur philoſophia, ſpiritus corpore nudatos,amore fœminarum carnalium capi, aut ex ijs generare poſſe. Siquidem fontem habet ſuum & inferiores ortus, cupiditates: ſi deſit cauſa, deſit effectus. Vbi non ſunt membra genitalia,non eſt coeundi ſtudium aut poteſtas. Vbi nullus in uenis ſanguis & in arterijs ſpiritus, nec eorundem fomes cibus & potus, ibi nec ſperma. Vbi non fuit quærenda ſucceſsio & propagatio,non adhibuit generãdi cupiditatem natura. Sicut ſpiritus nudi eſurire aut ſitire nequeunt, ſic nec Veneris libidine poſſunt inflammari. Se amore captos eſſe quandoq; mentiuntur dæmones, ut amentes uiciſsim fœminas in officio arctius conſtringant,ardenter animarum perditionem depereuntes.

Luc.24.

At à præfractioribus ſuæq; opinionis tenacibus obtruditur ea Moſis ſententia, Quòd filij Dei ad filias hominum ingreſsi ſunt, atq; hæ genuerunt potentes & celebres uiros: atque hinc cum multis alioqui doctis uiris, dæmones poſſe mulierum cõcubitu frui & generare, conuincere ſtudent. Verùm hic non eſt difficile erroris fontẽ agnoſcere: nec durum probare, ſolitas ſacras literas filios Dei nuncupare dilectos illi,illumq; colẽtes. Vt de Iſraele: Ex Ægypto uocaui filium meum. Et in Exodo: Filius meus Iſrael. In Pſalmo quoq; clara exiſtit differẽtia, cum homines ſunt filij Dei, & cũ non ſunt: Ego dixi, Dij eſtis, & filij excelſi omnes: uos autem ſicut homines moriemini. Ecce eoſdem filios Dei & homines appellat: ſed filios Dei, qui creati ab illo,factiq; uelut dij,futuriq;,ſi Deũ coluerint: homines autem, quia in terrenam fragilitatem dilapſi, regis cœleſtis imagine denigrata. Tales erant illi eluuionis tempore filij Dei, bona progenies ex Seth, quæ cõmiſta cum

Geneſ.6.

Filij Dei qui.

Oſeæ 11.
Num.24.
Matth.2.
Pſal.81.

filiabus hominum, scilicet corruptissimis fœminis, quæ sicut uxor Adam, deincepsq; fermè omnes sic maritos suos corruperunt: unde corruptiores filij nati, origo mali, sanguinis pij cum impio commistio: propterea nati bellicosi, superbi, contumelioſi. Hæc sunt ueriora, à natura non abhorrētia: cum illa sint poëtarum fabulis similia.

Cæterùm peculiare dęmonis prius cum uiro, deinde cũ muliere congressus figmentum commentantur nimis impudenter, & absurdè admodum argumentantur pleriq; Theologi (uelut Mallei maleficarum architecti Henricus Institoris & Iacobus Sprenger ordinis prædicatorum, eiusdemq; ordinis Petrus de Palude, atque Martinus de Arles theologiæ professor, & alij) eundem scilicet dæmonem uiri scelerati prius succubum, effici mulieri deinde incubũ: semẽq; uiro antea ademptum, mulieris inde sinui in ipso actu instillari, atq; hinc fœtum cõcipi progigniq́ue: quem tamen Grillandus ait non dicendum filium dæmonis, sed eius cuius erat sperma. Proinde dum ad choreas translatæ sunt uxores, satanam alium dęmonem in forma succubi marito substernere, qui adeò bene se accommodet coire uolẽti, ut etiam callidissimum quenque falleret, ut ait Thomas d. tit. q. 5. Næ id ridiculum nimis uidetur, quàm quod multis debeat confutari argumẽtis. Hoc solum modò dicã, illam seminis ex sanguine & spiritu humano temperiem generationi aptam in ordinatis à Deo locellis, extra propria cõceptacula, qualicunq; pręsertim trãslatione corrumpi & interire: propterea quòd spiritus ac calor ille cordis totiusque corporis nec adsit, nec quantitate & qualitate iusta sit in eo temperatus. quãuis eam temperiem à dęmone cõseruari posse negetur Thomas, tum propter motus celeritatem, tum fomẽta adhibendo, quibus illa defenditur. Si enim hoc fieri posset, quàm fœcunda monstrorum mater tam longo tempore extitisset humanum genus, semine ex feris uel bestijs permutato, translatoq́; ab incubo dæmone, & mulieris sinui infuso? En horribilem consequẽtiam.

De eodem dæmone succubo et incubo absurdum quorundã Theologorum argumentum. Volum. 10. tract. de fortil. 7. q. nu. 13.

Quæ uerò se passas illiusmodi ueneream cum diabolo uelitationẽ asserunt, ijs mentem talibus idolis & imaginibus somnorinis uitiauit satan, potissimùm altioris somni illusione oppressis, ut infima corporis parte succussata quãdoq; ad eum modum, qui Veneri communis est, libidinem expleſſe fateantur: quemadmodũ etiam quotidie usuuenire in sanis obseruamus, quibus ex eiusmodi simulachris uoluptas tanta pro obiecta in somno specie delectabili gignitur, ut cũ multa titillatione, seminis subsequatur quandoq; effusio. Infinitis partibus citius faciliusq́; in his hominib. id euenire potest, quorum phantasiam procliuem seruilemq́; quibuscunq; uult imaginibus imbuit soporis spiritus. Horribile huius delusionis spectaculum in monasterio Nazareth Colonię anno sexagesimoquarto supra sesquimillesimum uisum, & à me descriptũ lib. 4. cap. 12. de Præstigijs dæmonum, nec absimile aliud in fine cap. 10. eiusdem libri. Docetur & lib. 3. cap. 24. historijs aliquot, cur ex dijs ac uirginibus homines nasci confictũ sit, & qua ratione spiritus ac dij cum mulieribus coeant: ostẽdo item cap. 30. commixtionis diabolicæ figmentum compro bãtes historias omnes esse fabulosas. Fui autem in eodem libro uberior stu diò de fœdissimo ludibrioſę huius cõ mixtionis negotio, ut quum omnis illa sagarum turba se ea uitiari confitea tur, & unaquæque suum certo indigi tet nomine procum, si huic congressui nihil

nihil ineſſe ueritatis obtinuero, promptius uniuerſa præſtigioſæ pactionis & dæmoniacorum phantaſmatũ machina collabatur, ueritas eluceſcat clarius, diaboli regnũ eat peſſum altius, & unio in populo Chriſtiano citius renaſcatur, cõſerueturq; inuiolatius.

HOMINES VLLIVS REI POtentia in beſtias transformari nequire. Cap. XIIII.

AD Lamiarum omnipotentiam tandem quoque refertur, quòd ſe in lupos, hircos, canes, feles aut alias beſtias pro ſuæ libidinis delectu uerè & ſubſtantialiter momento tranſmutare, & tantillo tempore in homines rurſus reformare poſſe fateantur, idq; deliramentum ab eximijs etiam uiris pro ipſa ueritate defendatur. Cæterùm admirari ſatis nequeo, ullum mortalium ſaltem leuiter mentis ſenſu tinctum inueniri, qui eò dementiæ ſit dilapſus, ut hominem ad Dei ſimilitudinem & imaginem creatum, conformatumq; ex corpore, anima & ſpiritu Dei & ſpirituſſancti templum, rationis hoſpitium, cupidũ ſcientiarum organũ, ſublimẽ, erectum, & ad cœli quaſi cognationis domicilijq; priſtini conſpectum excitatum, imò μικρόκοσμον, cui Deus omnia ſubiecit, oues, boues, campi pecora, uolucres cœli & piſces maris, eaq; propter ſolum hominem condidit, hunc inquam in lupum, beſtiam irrationabilem, peſtilentiſsimum brutorum gurgitem uoraginemq;, ſiue in ullam aliã creaturam, rei ullius potentia, uel uirtute manifeſta, occulta aut ſpecifica uerè tranſmutari credat. Ordinis enim diuini prouidentia non admittit, occlamant ſacræ literæ, contradicunt Decreta, ipſe Auguſtinus aliquot locis, D. Thomas, ipſiſsima rerum natura atq; ratio minimè patiuntur. Si itaque obtinuero, illam metamorphoſin non reuera fuiſſe factam, quod etiam nemo mentis ſanæ inficiari poterit, & propterea imaginariam eſſe cõfeſsionem, atque hac in parte falſiſsimam: quam fidem quæſo merebuntur reliqua quæ confitentur flagitia, quæ in ea transformatione & larua lupina ſolùm fuiſſe deſignata, nec aliter eo modo fieri potuiſſe, iam in confeſſum uenit? At mera profectò ſunt deliria, & pluſquam nugæ, imò inſania. Dolendum ſanè, prudentium uirorum oculos hactenus tam denſa caligine fuiſſe obductos, ut ſibi uel fidei momentum in his ludibrijs extorqueri permiſerint. Sed ea fuit ſuperioris potiſsimùm ſeculi labes & cæcitas, quo pro libidine cum hominibus craſsè nimis, ridiculè & nocentiſsimè colluſit uetus rator ille. Vtinam animo cuiuslibet hoc obſtricti faſcino etiamnum eximmenſa Dei miſericordia inſonet dulciſsima illa uox Ephata: ut quemadmodũ ea ex Chriſti ore potenter prolata ſurdo aures aperiebat, ueritati inde conuertendas: & linguę uinculum ſoluebatur, qua porrò ueritatem prædicaret: ita & ex hac gratia luminis diuini radius effulgeat, quo offuſis tam impotenter à diabolo tenebris ſemel tandem cœleſti luce diſcuſsis profligatisq;, in clariſsimæ ueritatis conſpectum & cognitionem citra præſtigiarum impedimentum rectà perueniri poſsit. Faceſſant hic poëtarum figmẽta, Circes omnipotentia, Demarchi fabula, Apulei metamorphoſis, & Luciani trãsformatio. De lycanthropia morbo, quo ſe in lupos conuerti credunt homines, cõſule lib. 4. cap. 23. de Pręſtæm. & de naturali ſexus humani mutat. cap. ſequens eiuſdem libri.

Si qui uerò obuagari in Liuonia & locis finitimis uideantur lupi noxij, quos lamias putant, Germanis Werwolff dicti: ij certè uel ueri ſunt lupi, in

Werwolff.

Geneſ. 1. 1. Theſſ. 5. 1. Cor. 3. 6. Lactant. lib. 2. cap. 12. inſt. diuinat. et de opif. Dei, uel form. hominis cap. 2 8. Seneca ad Lucil. epiſt. 77. Cic. de leg. & offi. Ariſtot. 1. Metaphyſ. et lib. 2. Phyſic. Pſal. 8. Chryſoſt. ſuper Matth. 2. Parte 8. q. 5. epiſc. Decret. Dei lib. 18. cap. 18. & libro de Spir. & anima cap. 26. In quæſt. de Mirac. Marc. 7.

eiusmodi tragœdiam exagitati à dæmone, qui interim horum uagis erroribus & actionibus, delirorum λυκανθρώπων phantasiæ organa imbuit uitiatq́; ut ij se esse excursionum erronearum & actionum authores corrupta imaginatione arbitrentur fateanturq́; quod quidem diabolo non esse difficile, ex descripto λυκανθρωπίας morbo cuilibet non omnino rudi constat, dum humores & spiritus in hæc ludibria idoneos commouet, potissimùm quibus atræ bilis nebulæ cerebrum uitiare solent: cuiusmodi exístit fatuũ mõstrosumq́; id genus hominum. uel certè dæmones censendi sunt eiuscemodi lupi, qui eam assumpsere formam, ut malè credulos hos homines magis irretirent suis uaframentis, insontes grauarent, & sanguinis innocentis reum redderent magistratum. Interea ij qui se in lupos credũt transformatos, alto immersi somno diaboli studio, alicubi iacere comperiuntur, quorum somnia ijs confundit imaginibus, quas hominum oculis præstigiosè in pueris uel insectandis uel uorandis, siue arméto lædendo, aut longè lateq́; hinc inde uagãdo, aut uario impetu insiliendo obijcit ueterator ille: ut profectò non leuiter denuò mirer, cordatos inueniri uiros, qui delusorum horum hominum confessioni tanquam ueracissimæ innixi, mortis sententiam contra eosdem pronunciare non grauentur. Sed uno ab illis uerbo categoricè mihi uelim responderi, utrum uerè in lupos transmutari homines credant, nécne. Nihil condere aut uerè unquam transmutare diabolum potuisse, multò minus eiusdẽ clientelam, copiosè in nostris de Præstigijs dæmonum libris demonstraui. Solius id Dei munus & opus est, cuius priuilegij prærogatiua neminẽ digna tus is est unquam, occlament ut uolẽt, furiantq́; quicunq; uiri sanguinum.

RIDICVLAS ESSE RES *quibus lædere creduntur lamiæ.*

Caput XV.

MAleficium adhæc, aut si mauis, ueneficium, etiam sine contactu inferre nonnunquam posse creduntur lamiæ, cum aliquo eius excremento cui nocere debet maleficium, cuiusmodi est urina, stercus, sanguis, capillorum & unguium præsegmina, atq; ea hoc uel illo modo tractari, aut generaliter includi membris canis, similibus aliquo modo his quorum in homine sunt partes aut excrementa, claudiq́; osse mortui hominis, ac in illius nomine sepeliri, alia in uestibulo, alia in uijs crucis formam habentibus, alia in torrentibus. Hæc autem merè inania esse & ridicula, atq; satanæ instinctu in usum uocari ad eũ finem, nemo dubitet, quasi aliquid hic possent res prorsus nihili, inefficaces ac friuolæ, quo à se designatũ id quod apparet malum, à dæmone constructum, uel aliàs occulta Dei uoluntate aut naturæ uitio natum, credant non sanæ fœminæ, potissimùm quum eas noua imbui uirtute, ex inepta uel blasphema aliqua admurmuratione, aut imprecatione maligna, falsa opinentur persuasione.

Sic nuper Hammonæ iudex quidã Hessus narrabat, se quæsiuisse è quadam celebri & famosa saga (quã tum uinculis coercebat, postea autem Vulcano consecratam) qua ratione quis lamiarum maleficia euitare posset? Quisque, respondit illa seriò, detrita & uetustate multoq́; usu consumpta calceaméta custodiat. Quasi uerò eorum opera inferri uel etiam arceri maleficia ualeant. Cui mens ita stupet, ut has non sentiat nugas?

Quòd etiã res uiles aut noxia pharmaca alicubi reposita, ex interuallo transcensa *Res uiles aut pharmaca in locis semotis*

Sepulta non posse nocere.

transcensa aut præterita, noxam inducere, uel ex disiunctissimo etiam spacio, ceu neruo emissa excussaq; uiolenter ferri in eos quos petunt, nonnulli arbitrentur etiam insignes & docti uiri, non mihi fit uerisimile. Si enim congenita ueneni uirtute eiusmodi infertur uirulẽtia, eam quoscunq; uel transcendẽtes uel prætereuntes ferire necesse est, quum delectus sit expers materia uenenosa. Secus autem experiẽtia & res ipsa docet. Proinde si solummodò quibus malè uolunt illæ uetulæ, læduntur, non ueneni halitu continget noxa, sed maleficij ratione. Id porrò nihil eatenus posse, iam demonstraui: si tamen nocumẽtum hinc subsequi uideatur, certum est ab ipso satana, ex Dei assensu, ob hominis læden di incredulitatẽ, uel etiam ut hic probetur cum Iobo, idipsum excitari. Ille est qui excęcat mutilatq;. Interim deliræ huic anui, quæ materiam uenenosam uel qualemcunq; aliam sepelijt, id, ut dixi, quod ab ipso perpetratum est, uel aliàs contigit, ita in mentem firmiter suggerit persuadetq; dæmon, ut à se factum esse illa credat asseratq;.

Cæterùm ea diaboli ludibria utplurimùm uim suam sortiri, ut dixi, ob impiam hominum credulitatem, qua in eiusmodi potentiam dæmonis consentiunt, certum est. Enimuerò si serpens sub ostij limine repositus, fœcunditatem amoliri potuit, ut in Maleficarum malleo legitur: quur in illis regionibus, ubi serpentum numerus domos peruagatur, non omnes sterilescunt fœminæ? Si quoq; olla in fundo putei arcis recondita, ad congressum reddere potuit impotentem quẽdam Comitem, uti ibidem narratur: quur non omnes ex cõmuni puteo aquam usurpantes elanguêre? At organa generationi destinata prępedijt dæmon (id quod uariè naturali ratione potest) donec ollam ex institutione mulieris dæmoniacæ concremasset malè credulus Comes: tumq; destitit ille dæmon libenter, quò in falsam de uetula opinionem Comitem reliquosq; pertraheret.

Ephes. 1.

Primæ 2. partis. q. 1. ca. 1. 6. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. ubi maria in hanc rẽ legũtur exempla, multa ũtẽ superstitiosa & impia per totum sparsa libru.

Carmine adhęc uel maleficio testiculos totáue pudenda plerisq; auferre dicuntur lamię: at si quid eiuscemodi apparet, sensus illorum à dæmone obtundi, & oculorum aciem perstringi censeo. In integrum siquidem restituuntur, quum testibus aliquandiu orbati fuerint uisi. Hic satanæ potentia & arte nerui horum pudendorumq; ad suam conuelluntur originẽ, quemadmodũ plerunq; in deploratis morbis fieri uidemus, malæq; notæ argumentum dicit esse Hippocrates: Testiculi pudendaq; retracta, uehementes dolores atq; lethale periculum significant. Intermoritur enim facultas uitalis, & nerui uersus originem retrahuntur. In dæmonis uerò operibus minimè illud uitæ naufragium hic pertimescendum: nec naturalis ea perpetuò subest causa. Ille etenim ad tempus fascino obiecto deludit, uel dolosa neruorum retractione fallit. Ita fit, quòd postea, ubi ad uetita consilia sic affectos adegerit, impietatisq; reos effecerit, libenter ab opere desistat, coactus minimè, licet se compelli simulet, ut superstitionis studia confirmet, aliosq; ijsdem arctius irretiat. Si etenim hæc membra uerè adempta fuere, quando hoc factum est, & quibus medijs? Num citra sanguinis effusionem, partium læsionem & uulnerationem omni adempto sensu id fieri potuit, & uel momento sanari? Et si hoc quoque, licet ἀδιάφορον, donemus, unde quæso contigit restitutio, si prorsus ea à corpore auulsa, & proinde alimento & uitali fomite destituta, tãto

Clem. lib. 5. recogn.

Testes carmine nõ adimi.

Lib. 2. 10. præsag.

tempore mortua, putrediniq; obnoxia fuere? Num ſatanæ eſt & angelorum eius noua creare: aut ablatis omnino partibus uitali uirtute deſtitutis, redintegrare pro ſuo arbitrio uitam, ac ueluti colla eas agglutinare, aut ſua potẽtia genuino affigere loco: quemadmodum à Chriſto aurem Malchi à Petro abſciſſam, indubitanter credimus reſtitutam? Minimè gentium. An tea auditum eſt, nihil planè dæmonẽ poſſe condere, explicatumq; quid illi ἀμίμητον uel inimitabile.

E iuncis lac nõ emulgeri.

Eaſdem quoque è iuncis lac emulgere fertur: quorum ſubſtantia leuis, rara, fereque exucca, id ſanè non admittit, aduerſatur ratio & ipſiſsima ueritas. Quî ergo fit? Si ullum iuncos trahenti appareat lac, hoc profectò à dæmone eò transfertur, præſtigiarum fuco lamiæ oculis obducto, ut ſua emulctione lac è iuncis extractum credat: quod tamen deluſorium eſt, nec rei ueræ hiſtoria. Idem dictum uolo, ſi ex alia inepta materia lac prouocari aſſeratur. Si lacte deſtitui præter naturam comperiantur uaccæ, eiſdem lactis receptacula & canales impedire poteſt dæmon non aliter aut minus, quàm dixi congreſſum in hominibus poſſe inhiberi naturalem.

Lac glutinoſum.

Lac inſuper à lamijs uitiari, ut diſſoluti glutini more, tenacibus filamentis ductile reddatur, generali aſſeritur decreto. Naturæ autem uitium hic illis tribuitur. Sic etenim rei ueritas habet. In lacte tres ſunt ſubſtantiæ commixtæ, nimirum butyrum, caſeus & ſerum. Si iam lac uetuſtate nonnihil ſubaceſcere incipiat, quod æſtate citius, hyeme tardius euenire ſolet, & tum coquatur: mox caſeus cum butyro coit concreſcitq;, ut ad ductilis collæ modum etiam longiſsimè deduci extendiq; poſsit: & ſi circum diſtenſa circumuoluatur expandatúrue ligna, ad tantam peruenit ſiccitatem, ut fragile reddatur, & in puluerem redigi queat.

Imprecationes malæ inefficaces.

Atqui ſe intuitu, praua uoluntate, & imprecatione dira inferre noxã poſſe confitentur. Sed nec oculorum corruptos radios, nec Plutarchi ἀποῤῥοίας, id eſt uaporum defluxus & potentiã eouſque noſtra uibrare feriréue corpora poſſe, oſtendi lib. 3. cap. 35. de Præſtig. dæm. Quæ connata ſunt, nullum hic locum habent, ubi, num delectu certo aut peculiari uolũtatis priuilegio quis nocere ualeat, controuertitur. Nec ulli uetulæ aut obſtetrici (quæ corrupta multorum eſt opinio) nec ulli mortalium, quantumuis maligno aut ſcelerato diaboli mancipio, conceſſum eſt, imprecãdo uel beſtijs uel hominibus detrimentum inferre: aliàs ſatanæ potentiam exuperaret hominis maligna uirtus, ſi homo pro deprauato ſuo arbitrio hic poſſet, quod dæmoni ſcimus denegatum: quum hunc nihil omnino aut intus aut extrà poſſe citra peculiarẽ Dei aſſenſum, ex ſacrarum literarum traditione manifeſtum ſit: quo ſuffragante, in procinctu ſtat ſpiritus ille nequam, opinione celerius corpus uel ingrediens uel collidens. Hæc unica eſt eius uoluntas, ſpes & expectatio: Dei nutum obſeruat & calculum expetit, non uerò malitioſam ullius hominis imprecationem: quæ ſi tantillum haberet momenti, uix homo in rerum natura ſupereſſet, quin nõ uel dæmonum myriadibus infarciretur, uel ab ijs auferretur, uel peſte tolleretur, uel lue Gallica, aut lobis ulceribus fœdiſsimis conſpurcatus lugeret: ita domos, compita, uicos & urbes his diris & imprecationibus perſonare ubilibet audias, ut nec parẽtes liberis, nec liberi parentibus parcant, imò ſeipſos leui de cauſa pleriq; deuoueant horribiliter, ſitque eiuſmodi

Malum imprecandi conſuetudo uulgaris.

execra-

execrabilis ſalutatio coniugi à marito plerunq; etiam hora matutina expectanda,& ediuersò. Sæpenumerò ira perciti nonnulli,uſqueadeò his aſſuescunt uotis,ut in habitum ea degenerent: & pro decoro tandem habeatur atq; orationis lenocinio,ſi in familiari colloquio uel amica ſalutatione uel riſu iucundo,horrendæ eiuſmodi concrepẽt uoces:quas tamen nullum ſortiri effectum in aliũ, palàm cernimus: tantùm maledici hominis olim rationem reddituri, niſi pœnitudine cõuertatur,lædunt animam.Atqui potius,ſi quid imprecationes ualere quis urgeat,omnib.erit indubitatè ęterna ſalus expectãda:quum nemo ſit,cui non aliquis ſalutem precetur perpetuam:quę precatio ex Dei uolũtate fit,quemadmodum ex ſatanæ impulſu illa maligna.Si quandoq; ex malitioſa parentum in filios imprecatione ſiniſter aliquis euentus ſit uiſus,nihil contra nos facit, ob peculiarem ingenitamq; parentum cum filijs ſympathiam, cuius nomine exemplum quãdoq; horrendum proponere ſolet Deus. Quamobrem Plato quoq; nihil parentis imprecatione filijs cenſet periculoſius. Contrà uerò accidit pijs: quemadmodum in Iſaaco, Iacobo, eiusq; liberis, item Tobia & eius filio apparuit.

Lib.7.de Legibus.

Gen.27.49.

Tob.5.

QVOT QVOT VVLGO LAmiarum maleficio affecti creduntur,& quorum ita læſorum ſacra meminere Biblia, omnes à diabolo uel exerceri uel obſeſſos eſſe. Cap. XVI.

Maleficio affecti.

NVnc eos ſpectemus,qui à lamijs cruciari exiſtimantur. Ij certiſsimè ſunt, qui uarijs & inſolitis plerunq; modis præter naturam, Dei aſſenſione,à dæmone in ſuis corporibus exercẽtur,ſiue homines ſunt,ſiue beſtiæ:quum ille ea aliàs uel ſubit,uel etiam nõ intrò ſubit,ſed utiles corporis humores exagitat & inficit,aut noxios in partes traducit principes, uel hiſce uenas ductusque naturales obſtruit,uel inſtrumentorum ſtructuram luxat,uel ſpiritus cerebri turbat,multifarijsq; imbuit formis:quos interdũ quoq; excitat,ut in ijs hominibus uirtus animalis ſe exerat potẽtius quàm in ſanis:ſiue uenenata materia,ſiue halitu intus aut foris conſpurcat defœdatq;, ac id genus reliqua, quibus ex cauſis morbi progignuntur innumeri,graues & admirandi. Nec interim hominum ſubſtantia & facultates ab huius ſubtilis artificioſiq; hoſtis maleficio immunes liberæq; permanẽt. Exemplum luce meridiana clarius in Iobo cernimus, cuius, diaboli ſtudio, primùm quinquaginta boum iuga,& quingentæ aſinæ abripiuntur,pueriq; cædũtur:ſecundò,ouium ſeptem millia cum pueris igne cœlitùs demiſſo conſumuntur: tertiò,camelorum tria abducuntur millia, & famuli occumbunt:quartò,domus,ob procellas impetuoſiſsimas à ſatana excitatas, ab imis ſedibus conuulſę ruina opprimitur omnis ſoboles.Vbi nec harum calamitatum aceruo Iobum à Dei cultu tranſuerſum agere poſſet,quin adhuc nomen Domini ille cõſtantius glorificaret:demum,cõſentiente Deo,eum ulcere peſsimo à planta pedis uſq; ad uerticem percutit,deformatq; tam fœdè direque ſatanas, ut ille in ſterquilinio ſedens miſerabiliter,ſaniem teſta abraderet,adeò atroci excruciatus dolore, quò etiam mortem illi precaretur coniunx, nec ab amicis eum uiſitantibus agnoſceretur. Quid aliud de eo, quàm ipſum maleficio affectum fuiſſe & incantatum in cunctis ad illum pertinentibus, quis dicet? Quæ hic interceſsit dæmonis cooperaria malefica,quę peruerſa lamiæ maleuolentia,quod execrabile ueneficę pharmacum? Quibuſcunque malis rebus

Iob.2.

perficiendis satis per se potens est, & uoluntate promptissimus diabolus, si diuinæ maiestatis tantummodo accedat permissio: cuius nutui morem gerere, uelit nolit, cogitur.

Maleficio læsus Nabuchadonezar. Daniel. 4.

Nabugodonezarem regem Babyloniorum furore percitum, & in deserta ab hominum consuetudine pulsum, fœno uescentem more bouis, figura uitiata, capillis eius in aquilarum similitudinem crescentibus, & unguibus eius quasi auium, mente adhæc turbata, acerbissimè exagitat totum septennium diabolus.

Dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus. Matth 8. Marci 5. Luc. 8.

Satanæ maleficio multis cruciabatur temporibus dæmoniacus in regione Gadarenorum: è monumentis, suo quippe domicilio egressus, nudus, ac supra modum sæuus, adeò ut per illam uiam transire posset nemo: neq; enim catenis eum ligare poterat quisquam, propterea quòd cum sæpe compedibus cõstringeretur, & catenis uinciretur, ijs ab illo discerptis comminutisq;, à dæmonio in deserto agebatur. Vociferabatur autem: Quid rei tecum nobis est Iesu fili Dei? Venisti huc ad cruciandum nos ante tempus. Dæmones uerò rogabant, ne imperaret, ut in abyssum abirent, sed eos in porcorum procul in monte pascentium gregem demigrare permitteret. Christo hic annuente, egressi in porcorum gregem abierunt, eumq; præcipitem impetu egerunt in mare, ut suffocatus interierit. Hic & porci fermè bis mille dæmonum maleficio agitati, in suam ruunt perniciem.

Marc. 1. Luc. 4.

Nónne & ille, quẽ spiritus immundus discerpens, proijciensque in medium, qui & Christi iussu exijt, nihilq; nocuit, inter maleficio correptos suũ sortietur locum?

Maleficio læsus lunaticus. Matth 17. Marc. 9. Luc. 9.

Huc referatur lunaticus, qui à puero spiritum habebat mutum, quo ubi agitaretur, lacerabatur spumãs ac dentibus stridens atq; arescens: quem frequenter etiam in ignem coniecit spiritus, & in aquas, ut eum perderet: neque à Christi discipulis, ob eorum incredulitatem, expelli potuit: puerum uerò tandem ad Christum accedentem, continuò discerpebat, ut in terram prolapsus, uolueretur spumans: usqueadeò à spiritu exeunte Christi iussu, iterum dilaniatus, ut mortuus à multis haberetur: donec manu illius arrepta, à Iesu erigeretur.

Nónne paria cum nostris, qui maleficium pati creduntur, sensit mulier quæ infirmitatis spiritum habuit, à satana alligata octo & decem annis, atque ita contracta, ut omnino caput erigere non posset, uinculo isto à Christo sabbathi die soluta? *Luc. 13.*

Habeat & is hic locum, cui lingua erat alligata à dæmone, ut loqui nequiret, Matth. cap. 9. item qui cęcus & mutus à diabolo factus fuerat, Matth. cap. 12.

Quis nisi animi planè præfracti, inficias ire audebit, si hi quos recensui, nunc temporis spectarentur, uno ore acclamaturos plerosque omnes, hos peruersæ alicuius uetulæ artificio ita præter naturam uariè exagitatos esse, miserè dementatos, contractos, lancinatos, distractosq;? Atqui cuius arte, dira hac calamitate illos opprimi testatur Scriptura? Dæmonis. Cuius cooperatione aut imperio? Nullius, sed tantummodo propriæ dæmonum uolũtatis malitia, & Dei permissione ex arcano ipsius consilio, ut illi uel probarentur, uel castigarentur, emendarentúrue. Necusquam in uasto ueteris & noui Testamenti uolumine exemplum, ubi in affligendis corporibus alicuius lamiæ operam usurparit, aut etiam requisierit satan, comperies: nihil illic tamẽ prętermissum esse, quod huius potentiam, actiones fraudesq; ostendere

oſtendere queat, fatendum eſt. Neq; etiam alicuius opera indiget ueterator ille, abundè ſuo marte potens ludificare homines, eorum mentis & oculorum aciem præſtringere, morbis pręter naturam cruciare, ulceribus ferire, aërem multifariam turbare. Per ſe maleficia operari diabolum, in Malleo legitur, nec in his indigere mulieris malicioſæ cõſenſu. ſed & ſagæ perditionem quærit: unde & ipſam cooperari aliquo modo cogit. Permiſſu illi tantùm opus eſt, teſte Gregorio, cui uolũtas ſemper mala. Interim tamen à ſe deſignari eiuſmodi flagitia, aliósque ſeuerè torqueri, & in rebus externis felicẽ impediri ſucceſſum, & quæcunque alia diaboli miracula perfici, habent perſuaſiſſimum, confitenturq; deluſæ quædam aniculæ.

Secũda 2. partis quæſt. 2. capite 7.

Eas iam dixi, diuerſis de cauſis à dæmone ita obſidione uallatas, earum mentem tam grauiter faſcino læſam, cerebrũ cogitatuum imaginationúmque organum tam raris fraudulẽtisq; phãtaſmatibus & formis ob incredulitatem implicitum confirmatumque (quemadmodum in grauibus ſomnis atque etiam melancholicis uſuuenire quotidie, oſtendi ſuprà) ut aliud neſciant, torturisq; ſubiectæ fateantur ſua eſſe facinora, quæ ipſarum ſaltem ſunt phantaſia, reuera aũt ſatanæ, Deo huc conniuente. ſic aliquem crebrò à ſe læſorum recenſent numerum, quorum alios occæcatos, alios mutilatos, nonnullos hoc uel illo modo à ſe excarnificatos, falſa opinione dicunt: quo nomine non tam maleficæ, quàm malefi cio affectæ effaſcinateq; appellari merentur. Quotquot uerò tam crudeliter & multifariam quibuſcunq; etiam cõuulſionum generibus, morbis prodigioſis, uomitu & deiectione pręter naturam torqueri, hunc uel alium imitari ſonum, uocem edere, certos mendaciter notare, denominare atq; accuſare homines, uti atrocis ſpectaculi architectos, obſeruamus, cunctos à dæmone maligno mendaciq; citra alterius cooperationem agi uexariq; (niſi quandoq; uenenum uel propinatum uel applicatũ acceſsiſſe intelligatur) ingenuè fateor, atque adeò ſanctiſsimè aſtruo.

Lamiæ maleficio affectæ.

DE REBVS MONSTROSIS ORE reiectis, quas non fuiſſe in corpore, multis oſtenditur argumentis.

Cap. XVII.

HVc ſpectat rerum mõſtroſarum per os reiectio, qua pręſtigiator ille quorundam ſenſus ita præſtringit, ut eas ex corporis meditullio eductas eſſe, dubitare nollent. Sunt autem panni lanei rudioris laciniæ utplurimùm, item claui ferrei iuſtæ interdum magnitudinis, eorumque fragmenta, fibulæ ferreæ & ęreæ, acus, aciculæ, eæq; complures numero, quãdoq; colligatæ, uel panno inſertæ, fili inuolucra. Hæc à me uiſa ſunt. Nonnunquam & oſſa euomuntur, ſubligacula, atque reliqua id genus longè abſurdiora monſtra: ſæpius magnitudine œſophagi etiam, quoad fieri poſsit, in homine uiuo tenſi diſtractiq; naturalem diductionem exuperantia, quibus nec alius ab ore introrſum laxior patet meatus. Quo uel unico irrefutabili argumento facilè conuicero, ea dæmonis ſubtilitate uelocitateq; imperceptibili, ori ingeſta, noſtris adhęc oculis uel celeritate eius uictis, uel faſcino deluſis, uel interiecto corpore aëreo, aut aliter motis eò intus uel foris uel utrinq; humoribus aut ſpiritu, caligantibus. Sic nos fallaci ſuo machinamento multiformiter exercet ille milleartifex.

Materies ore reiectas, non fuiſſe in corpore.

Quũ Neomagij apud Geldros quidam arrogantius in Paſchæ ferijs deglutiret ouum gallinaceũ integrum,

quod naturalem œsophagi expansionem superaret, illud in eo coarctatum residere nequiuit, unde quoque compressa arteria mox suffocabatur.

Si porrò instes urgeasq;, ea non ex ore solùm, sed penitius ex corpore reiecta esse: dic quæso, quo loco antea in corpore hæserint aut delituerint: quum nullus sit corpori reliquo cum ore meatus communis, excepto œsophago, pręter arteriam asperam, cuius caput larynx ex trib. componitur cartilaginibus. Eius orificium, dum respiramus, dilatatur: quum deuoramus, comprimitur utplurimùm, nonnunquã exactè, ob quod ligamentis membranosis neruosisq; coarctatur. Ea arteria solummodò spiritum purum & impurum, recrementitiumque efflatu inspiratuq; transmittit: aut humidum quiddam, puta sanguinem, pituitam, saniem, aut pus tussi expectoratum: nihilq; grauius hanc, nisi cũ uitæ naufragio, etiamsi exigua admodum materies dura hàc casu aberret, tolerare, manifestum est. Enimuerò quàm graues laterum dolores cum sicca quadã tussicula triennio cum mortis periculo prius excitarit, quàm ex pectore tussi propelleretur auellanæ magnitudine lapillus, narrat Antonius Beniuenius. Recitat quoq; Alexãder Tralianus exemplum de quodam, qui longo tempore tussi uexatus, non potuit, ne ualde tussiret, liberari, quousq; calculum expuisset leuem, durum & renitentem: & nisi consilio usus fuisset, illum similiter ijs qui tabe laborarent, moriturum censebat. Idipsum cuidã ciui Duisburgensi accidisse memini. Hac itaq; ratione strictius hoc uas, durum, cartilaginosumque ab illa multa, ampla, solida, uarieq; cõformata substantia liberum esse oportere constat. Hinc per œsophagũ cibo potuiq; destinatã uiam, atque alterum oris interiorem meatũ, è uentriculo illa rerum miracula uomitari, si imis corporis partibus antea inhæserint, necessariò sequetur. Eum aũt strictiorem, deinde & omnino neruosum existere, cum primis uerò eius extremitatem, nimirum uentriculi orificiũ, ideoq; exactissimo tactus sensu præditũ esse, ac leui flatu aut halitu putrido facilè affici, humore etiam acri uel acido grauiter pungi, sæuissimaq; cieri mala, norũt medici. Pleroque adhęc ex flatibus in uentriculo generatis ex pituitosis aut alioqui uitiosis humoribus, aut ex cibis in uapores ab imbecilli calore resolutis, grauissimis uideas torqueri doloribus: alios ex coaceruatis crudis succis, uel etiã uitiosis aut acribus in uẽtriculi ore, in syncopen aut præceps animi deliquium incidere. Quosdam etiã ex alimentorũ prauitate, aut malignorũ humorum qualicunque copia, ut à bile admodũ corrupta, aut à pituita salsa acri, excruciat cholera morbus: in quo uomitibus & deiectionibus tanto plerunque impetu biliosa excernũtur, ut cum humoribus, multis quoq; exhaustis spiritibus, uires affatim prosternãtur, sitiant ægrotantes ac sudent, tremor cordis syncopeque succedant, interdum & mors acerbissima.

Arteria aspera. Larynx.

Lapillus ore reiectus.

De abdit. morborum caus. cap. 24.

Oesophagus.

Orificiũ uentriculi nerosum, & ualde sensile.

Ventriculi dolores ex flatibus & humoribus.

Cholera morbus.

His exactiore lance pensiculatis, collataque grauissimorum morborum, symptomatumq; exitialium causa materiali, cum ingentis durissimæ atque adeò acutissimæ materiei, uelut ferreæ, æreæ, ligneæ, osseæ, præstigiosa uomitione, tum etiam expulsione rei lineæ laneæq;, uentriculo & eius sensili apprimè orificio ita noxiæ, ut suffocationem plerunque quis uereatur, si in faucium partes exquisiti admodum sensus uel pilus impegerit, nedũ acicula, aut acus (quas etiam cum periculosa uitæ lucta uel dispendio ignoranter subinde deglutiri cernimus:)

uno

uno profectò consensu, adeoque ore uno, ob rationis ueritatisq; robur, hic asserendum atq; proclamandum erit, dictam rerum ore egestarum congeriem, à præstigiatore subtili, celeriqúe dæmonio in os solùm & fauces imas, nec ulterius impelli impingiúe, quasi strãgulationem minitãtem: acie oculorum nostrorũ interim elusa, uel spiritu optico turbato, uel eius radijs obscuratis, ne prodantur præstigiæ. Sic simpliciores exiguæq; fidei homines expeditius in suam illicit nassam ueterator. Aliqui uerò affecti ita, ab alijs insontibus, & se magis fortè pijs, ipsiq; Christo fidelioribus, eiusmodi sibi irrogatam iniuriam, malumq; inflictum mendaci satanę suggestione, imò ipsius factitia uoce ebuccinant: id quod meis coràm accepi auribus.

Adde quòd sæpenumerò nihil doloris in stomacho ante acutæ, pungentis, radentisq; huius substantiæ rudioris expuitionem uiolentam senserint: quum fieri nequeat, quin in ea huiusmodi rerum copia, una transuersè acta, facilè alicubi inhæreat, quæ suos pariat continuos postea cruciatus: quemadmodum de muliere quadam, quæ acum æneam deglutierat, tradit Beniuenius: unde primùm nihil sensit incommodi, inde cœpit eam circa uentriculũ urgere dolor satis acutus: quo dum indies magis magisq; affligeretur, plures consuluit medicos, nihil de acu uorata, quæ memoriæ penitus exciderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ: alij enim ab acriore humore, alij à uento inter stomachi tunicas recluso, cæteri uerò ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Sicque iam annis decem ex una acu, urgente dolore acerbo, miserrimam illa trahebat uitam: donec acus perforato uentriculo se prodidit prodijtq;. Iam ad institutum.

De abd. morbor. caus. cap. 20.

Ad cuius assertionem insuper facit, quòd tametsi mox uel paulò longius à cibo subsequatur uomitus hic ludibriosus, nihil tamen cibi uel chyli appareat mixtũ: quod à me diligenti inspectione obseruatũ est. Adhæc euestigiò ab eiusmodi dura, acuta multiformiq; re expulsa, qua omnino uentriculum & œsophagum lancinari radiq;, si profundius quàm ex oris cauo reijceretur, oportuit, innoxiè quasi in ijs locis illæsi comedunt. Hoc à me non semel circiter annum quadragesimum octauum supra millesimum quingentesimum, apud Geldrorum Arnhemiam, ubi tum stipendio publico medicabar, uisum est: quò hominum hisce modis à dęmonio exercitorũ adducebantur plaustra, quorum uentriculum (in quo eas res portentosas supradictas resedisse necesse est, si ex imis corporis partibus, quod omniũ propè erat iudiciũ, expellebantur) quum ante & post uomitionem summa diligẽtia uigilantiqúe studio in multorum conspectu contrectarem, ualideq; sursum ac deorsum pugno, palma & digitis uario torquerem modo, ut si quid grandioris, asperæ, acutæque materiæ illo contineretur sinu, non amplius posset latere, sed reniſu in duriorem ultrò citroq; impellentẽm manus meæ, hinc etiam suam lęsionem sensuræ, contrectationem se detegeret: uel nausea, ob non leuem certè eiusmodi palpitationem, uiolenter concita reijceretur: nihil prorsus tamen animaduersum est unquam eo momento euomi, nec ullam à contentis putatis iniuriam sensit uentriculus. Quod omnino fieri nequiuisset, si altius quàm ex sinuoso oris hiatu profilijsset obiecta oculis nostris ex ore materia. Huc facit singulare D. Pauli Grillandi Iurisconsulti clarissimi iudicium, Tractatuum uolumine decimo de Sortilegis.

Vide lib. 4. capite 5. de præstig. dæmoñ.

RIDICVLVS MODVS RES duras in corpus insinuandi. Cap. XVIII.

PORrò modum quẽdam ineptum futilemq́ue, quo eiusmodi materies duræ in corpus ope diaboli à Lamijs ingeruntur, describit Doctor quidam in libello Germanico, qui Iacobi domini in Lichtenberg nomine prædicatur circumferturq́; . Eius insuper fuisse sententiæ, à me non nisi euidentissimis rationibus reiectæ, Theophrastum Paracelsum, non est quòd ęgrè ferant plerique religiosi nimis eiusdem admiratores. Hanc item rationem fuisse amplexũ Ludouicum Milichium, uirum alioqui pium & eruditum, in lib. Germanico, Magicus dæmon, inscripto, miror. Ab his asseritur, corporis poros à diabolo extendi, per eosq́; inseri stramen, setas porcinas, assulas, corium, pręsegmina, fila, piscium & fruticum spinas, & quascunq; materias acutas: deinde poros occludi, ut quandocunq; uolet architectus, recõditæ res rursus extrahi queãt. Subiungit Doctor ille has similitudines: Quemadmodũ, ubi quis sub aqua lapidem recondit, & eo ibi relicto manuq́; retracta, quomodo eò deuenerit lapis, nescitur: sic quoq; naturali ratione uaginæ poros absq; læsione penetrat, ferrumq́; liquefacit fulminis radius. Non dissimili modo in hisce delusionib. fit, quæ magis noxia stigmata uulneraq́; inferunt. Hæc eius uerba Latinè reddita.

Rationes has admodum esse ieiunas, quilibet rerũ naturaliũ cognitione leuiter tinctus, intelliget haud difficulter. Siquidem poros illos natura ex prima creatione strictissimos, à dęmone eousq; distrahi innoxiè posse, ut stramina, coria, uel cultros transmitterent, deinde cõciderent, emitterẽtq́; suo tempore ad satanæ arbitriũ libidinemq́ue, conseruatam tot diebus uel mensibus substantiam, prorsus ἀδύνατον esse, nec ullo modo fieri posse, quilibet sanus mecum fateri debet. Pori enim corporis à conditore tam angustè constricti ab initio sunt, ut præter tenuissimũ liquorem, uelut sudorem uel uaporem crassius aut solidius nihil transmittant: quemadmodum etiam in duris crasisq́; lapidibus, maximè coctilibus, & lignis obseruamus: quorum pori quidem liquorem transmittunt, at nihil durum aut solidum sine incisione fractionéue. Talia certè phantasia facilè imaginatur, at in actũ non item deducuntur. Similitudo ab illis subiũcta, de lapide in aquam manu demisso, profectò multum absona existit: ridiculumq́; est, conferre hominis corpus solidum compactumq́; cum humida, tenui & fluitante aqua, omnium capace, quæ naues & quodcunque uoles, natura admittit. Sic nec igneus ille subtilissimus radius uaginæ poros peruadens, quicquam habet similitudinis cũ crassa & dura re, quã in corpus humanum per poros illæsè intrudi contendũt aduersarij. Nisi demonstrationis uanitatem quilibet palàm cerneret, in confutando prolixiorem me ostenderem: probationes uerò non dissimiles sparsim in illo Doctoris libello sunt obuiæ. Quędam autem naturaliter in corporibus quandoque reperiri, quæ ad maleficia nonnũquam referuntur, ostendi fusissimè capite 16. libri 4. de Præst. dæm. ubi & cap. 13. admirabilis legitur historia de puella, è cuius latere culter fuit exectus: & cap. 9. de quodã, cui uiuo excisus clauus, & post mortẽ cultri, lignũ, ferramẽta: & cap. 10. religiosæ adducũtur uirgines dæmoniacæ, quæ Lamiarum maleficio exagitari credebãtur: similes cap. 6. enarrantur: atq; omnibus illis locis obscura lucidè explico.

Similitudo absona.

ANI-

ANIMANTIA NATVRALIBVS morbis uariè affligi, qui Lamijs attribuuntur falsò. Cap. XIX.

IVmenta adhæc à Lamijs affligi perdiq́ue atrociter, uulgaris constansq́; est opinio. At ea numerosa sæpius ad internecionem grauissima prosterni pesle his peculiari, hominesq́ nõ infestante, item pręcipitibus alijs morbis in suo quæq; genere, partim hominibus quoq; familiaribus, partim plerisque pecoribus proprijs, subitò tolli, ab optimis agriculturæ & ueterinariæ artis uel mulomedicinæ scriptoribus tam ueteribus quàm recẽtioribus memoriæ proditum est: qui tamen morbi à uulgaris ingenij hominibus, ne alios nominem, maleficia frequenter creduntur.

Pestis iumentorum.

Sæpenumerò id contuemur, & superioribus annis proximis contigisse meminimus, ut solos iugularit boues pestilentia quædam: sæuit etiam nõnunquam, quæ sues, quæ oues, alia quæ gallinas interimat. Pecudes ferasq́ue tollentem pulchrè describit Virgilius:

Georg.

Hic quondam morbo cœli miseranda coorta est
Tempestas, totoq́; autumni incanduit æstu,
Et genus omne neci pecudũ dedit, omne ferarũ,
Corrupitq́; lacus, infecit pabula tabo.

Discrimen uerò paulo antè expresserat:

Quàm multæ pecorũ pestes, nec singula morbi
Corpora corripiunt.——

Venenis tolli pecora.

Pecudes etiam pharmacis pabulo iniectis, aut alicubi sparsis ut degustẽtur uel halitu attrahantur, affrictu item uel applicatione perniciosè quandoque lædunt perimuntq́ue uenefici. In ducatu Vuirtenbergico non procul à Tubinga carnifex ueneficij non ignarus, anno millesimo quingentesimo sexagesimoquarto, in pecudibus hac arte tollendis specimen edidit. Etenim quũ ex pacto huic cederent morticinorum animalium coria, atque alia quæ huic usui esse possent, hic boues, oues & porcos in pascua ex more deductos, ueneno clàm perimit, ut inde frequenti nimis pellium numero, sæui item & pinguedinis talentis non paucis Augustæ Vindelicorum & Argentinæ uenum expositis distractisq́;, diues breui euaserit. Proinde & suspicione oborta, ueneficij accusatur, quęstionibusq́ue ipsi familiaribus subditus, rem uniuersam confitetur. Dat & pœnas forcipibus ignitis distractus in principio Augusti. Huc ij quoque pertinent, qui pugiunculis iumentum certis locis confodiunt, retracta prius seorsum cute, ut ubi ea remissa uulnus impressum tegitur, lateat dolus, atque ea ratione mortuum, perijsse maleficio iudicaretur.

In pecoribus exagitandis dolus.

Pleriq; item agyrtæ studiò lupi ster cus clàm in præsepibus condũt, quod olfactu animaduertẽtia pecora, uoracemq́; hostem uerita, ob antipathiam quandam, miro exagitãtur furore, ut maleficio ea torqueri, firmisimè credant ignari, apud huius artifices consilium inquirentes. Eadem ratione fertur, caudam lupi in boum uel equorũ præsepi suspensam, eos ab esu exterrere. Metu etenim ob odorem perculsi, obliuiscuntur cibi esurientes: quemadmodum hominibus quoque in magnis timorib. usuuenire experimur.

Ob nostra peccata pestẽ pecorum, & frugum sterilitatem inferri.

Pestem similiter pecorum, quemadmodum & frugũ sterilitatem, quò & uinearum pernicies referenda, interdum à diuina uoluntate ob populi flagitia prouenire, obseruandum est. Sic ob Pharaonis duriciem pestis grassatur in pecus, ulcera in homines & iumenta, grando item in uniuersa Ægypto. Luculenta huius testimonia apud diuinum uatem Ioelem cap. 1. Aggæũ cap. 1. & 2. item Leuitic. 26. Vide huius libri caput 12.

Exod. 7.

Eiuſcemodi uerò rerum ſuarũ iactu ram quidam fiducia in Deum uiua minus confirmati impatienter tolerant, uniuerſam agriculturæ rationem non ad Dei benedictionẽ in uera fide, ſed ad meras anicularũ uolũtates referentes: ideoq; nõ cum Iobo, quicquid detrimenti accedit, Deo acceptũ ferunt, uerùm ad diuinos & ariolos, ſacrificos, diabolicarũ actionum patronos, quaſi à Lamia, ſatanæ adminiculo, ad eam deuenerint ſtragem iumenta, cõfluũt: qui inde ementitis uotis, & quacunq; poſſunt fallaci perſuaſione, hos damno & incredulitate bis miſeros, in malicioſa opinione ſemel cõcepta ob firmant, adhibita etiam non ſolùm ſuperſtitioſa, ſed & impia curatione.

EXPERIMENTA IN DIGNOſcendis *Lamijs fallaciſſima.* Cap. XX.

HInc tanquam ad ſacram anchoram in Lamijs citra hæſitationẽ cognoſcẽdis, & uelut digito cõmonſtrandis, ad aquas confugitur, ubi manibus pedibuſq; colligatis, uel pollice manus dextræ, magno digito ſiniſtri pedis, & uiciſsim pollice ſiniſtræ, digito magno dextri pedis tranſuerſè uinculo aſtrictis. Lamias maleficij reas, aquæ iectas nunquam ſubmergi, at ſupernatare, uelut certũ experimẽtum, nec fallax indiciũ eſſe, apud magiſtratũ & carnifices in pleriſq; ditionib. obſeruatur. Næ illud nimis eſt ridiculũ, mirumq; hoc inſulſæ perſuaſioni ullum hominẽ, uel leuiter rationis ſenſu præditũ, fidei tantillum apponere. Quandoquidem maleficiũ ſi quod eſt, cum primis è mente emergit, dum cũ diabolo cõfœderatas Lamias, Deo renunciaſſe creditur. Quid hic cauſſæ cõminiſcerĭs, quo minus in aquis ſubſidere, quàm aliæ, debeãt? Natationis ſiquidem cauſas, uti leuitatẽ, raritatẽ, ſpiritus ſuſtinentis cõcluſionem, corporis uiui habilitatem, idq; genus reliquas naturales occaſiones, non magis ineſſe his corporibus, etiam ſontibus, ut quidem fateor, ita aſſerere audeo, ſi quid eiuſmodi prẽter naturę ordinem ſpectetur, id fieri ſuffulciẽte fœminas, de quibus etiã falſa eſt ſuſpicio, diabolo, ne ſubmergantur (conniuente Deo ob incredulitatem magiſtratus, fallax hoc experimentum admittentis) quo in ſententiã iniquam iudicem inducat tandẽ hac fraude impoſtor ille, ab initio ſanguinarius. Corpus nullo pacto immutat, ut rarius aut leuius & natationi conuenientius reddatur, fidei abnegatio, uolũtas mala, uel corrupta phantaſia. Hic profectò credi magis oportet naturali rationi, quàm ementitæ experientiæ, ſtultæ & ineptæ, nulli etiam nixæ rationis baſi, & obſeruatæ ſæpenumerò falſæ, propterea quoque à diabolo inuentæ, & ab homine Chriſtiano profligandæ.

Natationis cauſa.

Similis temeritatis, & ſuperſtitioſæ dæmoniacæq; falſitatis experimentũ eſt, quod in Malleo legitur: Die Dominico ſotularia iuuenũ, axungia ſeu pinguedine porci, ut moris eſt pro reſtauratione fieri, perungũt: & ſicubi eccleſiam intrant, tamdiu maleficæ eccleſiã egredi nequibũt, donec exploratores aut exeant, aut illis exeundi licentiam expreſsè cõcedant. Nec abſimile erit, quod in hãc dignotionẽ pleriſq; in locis obſeruatur admodũ impiè, ubi ex terra quam terſpata primùm in ſepultura inijciũt paſtores, portiũcula Miſſæ ſacrificio ſcilicet ſanctificata, calcãdo templi limini ſupponitur: nec Lamiam, ſi in templo ſit, tum poſſe egredi putatur. Itẽ aſſulas ſume ligni quercini, in quo aliquis fuerit ſuſpenſus, uel ſe ſtrangularit: inſpergantur illæ aqua luſtrali, collocenturq; ad templi ingreſſum: nec niſi aſſulis ſummotis, exire ualebit.

2. Secũda partis, quæſt. 2. initio.

Huc

Huc ſpectat id quod in libello Coniurationũ Romę & Auinioni impreſſo legitur: Ad corrigendũ & notificandũ maleficam, accipe mulctram nouã, & formulam caſealem nouã, & ſtanneã nouam, & mulge de omnibus uaccis quas habes, tantum lactis, quod poſsit formare uel facere unum caſeũ in nomine illius maleficæ, & forma per prędicta uaſa unũ caſeũ: & quũ factus eſt caſeus, perfora cũ armilla acuta totum caſeũ, & per hoc denudabitur ipſa maleſica in facie. Conſidera item maleficam in fronte illius, quia diabolus abradit eam cum ungula poſt cõſenſum ad delendã ſacram unctionem baptiſmatis, ita ut ſtigma in fronte gerat: id quod tamen ſemper, quãtum poteſt, cum peplo uelare nititur. Hoc à me dilutum eſt capite ſuperiori ſeptimo.

QVAE IN MALEFICII INQVIſitione ſunt facienda: nec ſoli confeſſioni ſtandum eſſe. Cap. XXI.

POrrò regulã hanc minimè fallacẽ à quęſtionibus obſeruare decuit, ut de ſingulis illis flagitijs iam cõfeſsis, accuratè cũ iudicio inquiratur: quas alios paſſos dicũt, fatẽturq; ęrumnas & calamitates à ſe illatas Lamiæ, num ita ſe habeãt, uel in rerũ ſint natura: & ſi comperiatur quoſdã ita lęſos, uel morbos aut damnũ perpeſſos eſſe, ut iam ab alijs hæc cõfeſsis, deſignata huiuſmodi mala putẽtur: inde quibus medijs, materiebus aut organis perpetrata ſint, penitius inueſtigetur: & nũ illa media, materies aut inſtrumenta iſtiuſmodi effectibus producẽdis ſint apta cõſonaq;. Vbi naturaliũ rerum & uirtutũ cognitione celebriũ medicorum iudicia in conſilium accerſeãtur, quemadmodũ in alijs quoq; caſib. eos ſpectantibus fieri uolũt leges. Vt enim nõ eſt alicuius melãcholici aut mente uitiati ſtandũ cõfeſsioni: ita etiã ex illarũ confeſsione nõ eſt infligenda temerè punitio, niſi ex certis circumſtãtijs & demõſtrationibus euidentibus indubitatũ conſtet ueneficiũ uel uenenatio, pharmaco uidelicet propinato aut illito: aut eo loci, unde halitu certò ferire potuit, depoſito. Oportet ſiquidem probationes luce meridiana eſſe clariores, maximè in actione, quã uocant, criminali, quæ Iuriſconſultorum laudabilis eſt ſentẽtia. Nam in hoc maleficij negocio multa turbulẽtè, uel ex ſiniſtra opinione aut ſuſpicione: uel maliciosè ex maligno affectu: uel ob morborũ difficultatẽ aut rerũ iacturã, ex incredulitate, quòd nõ ſatis Dei iuſtæ uoluntati ex animo ſe totos quidã tradant ſubijciantq;, dicuntur. Multa inſuper confusè de alijs ſpargũtur, cõfeſsione item illuſarum à dęmone uetularum ſanciuntur, diabolo frigidam hic ſuffundente, & machinationis clauum fideliter dirigente: ut ſi quis aurem applicet facilem, accuſationem & confeſsionem ratas exiſtimans, ita ſe tandem deluſum ſentiet, quò tanquã in labyrintho inexplicabili inuolutus, nunquam ſit exitum inuenturus, ſi ad legum normam & iuris rigorem cuncta ex auditis exequi ſtatuat. Ea ſatanæ ars eſt, res uſqueadeò tricis ſubtiliſsimis implicare confundereq;, ut nec ulla Theſei ſagacitate extricari, nec Oedipi prudentia explicari queant. Sic uel in principijs omnino ſubſtitiſſe, & intra metas ſe continuiſſe, aut maturè retrogreſſum eſſe præſtare, ne diabolo ab initio homicidæ, ob aperta mendacia aut ueritatem dolo falſitateque uitiatam, aperiatur feneſtra, per quam ſe in actiones noſtras inſinuet, ipſa re & uſus obſeruatione comperi. Nec omnem longiũs graſſandi occaſionem ſatanæ præcidendi, compendioſior unquam erituia: alioqui mendaciorum, calumniarum falſarum, ueritatis momento interdum

In actione crim. oportet probationes eſſe clariſs.

Confeſſioni mente laſi nõ eſſe ſtandum.

mixto,ut dolus lateat,criminationum atque accuſationum nullus uidebitur modus aut finis. Proinde hic ſuum habere neruum ſententiam uerè auream Iuris Pontificij optarim,30. q.5. cap. Nec illud: & ſunt uerba Victoris ad Theophilum: Interea nullatenus iudicemus,quouſque ueniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit cõſilia cordium. Quamuis enim uera ſint,non tamen credenda ſunt, niſi quæ manifeſtis indicijs comprobantur,niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur, &c.

Torturarum tyrannis.

Nec prætereundum fuit quod omnium eſt iniquiſsimum,Confeſsiones hic ſępenumerò tormentis exquiſitiſſimis & cruciatibus intolerabilib. extorqueri à tortoribus tyrannidis prærogatiuâ famoſis, ut pleræque uetulæ ſemel momento flammas, quibus à tam enormibus & continuò repetitis acerbius torturis liberentur, ſuſtinere malint, quàm in eiuſmodi eculeis & Phalaridis tauris tam inhumana atrocitate perpetuò recludi, extremè turſus excarnificandæ. Hinc & confeſsiones ſi ad ueritatis canonem exigantur,rationum trutina penſiculentur,& inueſtigatione iuſta diſcutiantur,adhibita poſsibilitatis & impoſsibilitatis cognitione exacta, comperientur dubiæ, non cohærentes, frequenter & inſulſæ, futiles,mendaces, & utplurimùm erroneæ,ijs quibus mentis oculi ab affectuum nebulis, & erroris ſemel pertinaciter concepti præiudicio fuerint abſterſi. Ad truculentæ huius tragœdiæ actus egregiè perficiendos, accerſuntur ſanguinarij utplurimùm ſpiculatores, qui flagitiorum inauditorum,& ſæpe in rerum natura non exiſtentium confeſsionem potionibus eliciant: quæ profectò nõ ex alijs poſ-

Confeſsiones torturis expreſſæ,ſæpius erroneæ.

Potionibus dementantis.

ſunt apparari ſubſtãtijs,quàm quæ uel inebrient aut dementent. Ab ijs itaq; quibus mens eiuſcemodi potionũ ui læſa eſt,quomodo ueritatem,cui in re criminali fidendum,inquiſieris? Quũ etiam conſtãtia tanta fateantur hæ anus,quæ uaniſsima & mera eſſe mendacia in ſuperiorib. capitibus aliquot demonſtraui, quur in reliquis tantopere cõfeſsionis certitudo opponitur, quæ ſi in uno erronea fuerit, in alijs quid ſolidioris fidei merebitur? Quinimò hic mihi eximiorum Iuriſperitorum conſilia & decreta ſuffragantur. Ioannes Frãciſcus Ponziuibius dẽ Lamiarum confeſsione ita argumentatur: Cum tales perſonæ ſint illuſæ, ut dictum eſt,ergo dici debet,earum confeſsionem etiam eſſe erroneã,nec admittendam. l.error. No. in l.de ætate. §.fin.ff.de interroga.action.Confeſsio enim debet continere uerum uel poſsibile: ut per gl.Bald. & alios in l.1.C. de Confeſs. per gloſſ. in c. fi. de confeſſ.in 6. ff. ad leg. Aquil. l.inde Neratius. §.fin. Sed iſta reſpuunt ius & naturam:ergo non ſequitur: Iſtæ mulieres ſic cõfitentur,ergo ſic eſt. Nam cõfeſsio longè diſtat ab actu (uel actus poſsibilitate:) & quicquid eſt contra naturam,deficit in ſuis principijs,ergo naturaliter eſt impoſsibile.Prętera in criminalibus regulariter nõ ſtandum ſoli cõfeſsioni rei, ut per Bald.& Aug. in l.1. C.de confeſs. Nec obſtat, quod dicit Bald. in d.l.ſi quis non dicam rapere:quia eius dictum procedit in hæreſi,in quantum perficitur in ſola mente & cogitatione:quo caſu bene,ut inquit ipſe:quia cogitatio mentis,quam ſolus Deus nouit,nõ poteſt aliter probari,quàm per confeſsionem,ideo ſtatur ſoli confeſsioni. Sed confeſsio,de qua in caſu noſtro, continet actum ab extra, & minus poſsibilem de iure & natura,ac etiam minus ueriſimilem:&

bus ueritas non elicitur.

Tractatum uolumine ro. de Lamijs.

In criminalibus nõ eſt ſtãdum ſolis confeſsioni.

Ex ſola confeſsione non iudicatur,niſi in hæreſi.

ideo

ideo potest dici, quòd licet, quoad ea quæ credunt, sit standum confessioni earum, quoad punitionem: quia talis credulitas pendet ab animo & uoluntate: non autem quoad hoc, ut quia sic sit, uel sic fiat, sicut asserunt.

DE VANITATE CONFESSIONIS Lamiarum, earundemq; innocentia, insignium Iurisconsultorum sententiæ.

Cap. XXII.

PRius maturiores illustrium quorundam Iurisperitorum sententias proponere uolui, quàm ad pœnæ formam in mulctãdis Lamijs progrederer. Narrat insigne illud legum lumen Andreas Alciatus, hæreticæ prauitatis (ut uocant) inquisitorẽ in subalpinis uallibus, aduersus hęreticas mulieres, quas ueteres Lamias, nos Striges uocamus, inquisiuisse, & supra centum flammis consumpsisse: quotidiéque ceu noua holocausta, alias super alias Vulcano obtulisse, è quibus non paucæ helleboro potius quàm igne purgandæ uidebantur: donec rustici arreptis armis uim illam inhiberent, & negocium ad episcopi iudiciũ deferrent. Inde pòst: Et quamuis aliqui ex maritis, magnæ fidei homines, asseuerarẽt, eo potissimùm tempore, quo illæ in ludo & choreis sub Tellina arbore fuisse dicebantur, se exploratum habere, in lecto potius secum fuisse: tamen respondebatur, non illas, sed cacodæmonem potius, uxoris forma assumpta, marito illusisse. Atqui ego replicabam: Cur non potius cacodæmonem cum suis dæmonibus, illam uerò cum marito fuisse præsumis? Cur uerum corpus in facto lusu, phantasticum in uero lecto cõminiscaris? Quid hic opus est usqueadeò augere miracula, & non tam Theologum quàm τοραπολογον agere, seueriorem q; partẽ in pœnis eligere? Constabat ex illis actis, semel in eo ludicro per quandam mulierculam nomine Iesu appellato, omnem illum apparatum, omnes saltatrices cum amasijs suis repentè euanuisse: quî fieri id potuit, si uera fuissent corpora, & non phantasmata, & Tantali horti? Quod apud Philostratũ lib. 4. etiam Apollonius Tyanæus censuit, & apud Plutarchum in Bruti uita C. Cassius. Nam & medici maximos affectus corruptæ mẽti, imaginariæq; ludificationi tribuunt: unde ephialtici, afflati, superstitiosi, incubitati, amore furẽtes, imaginosi, lycaones, cynanthropi, qui tamen medicamentis curantur: uidenturq; hæc esse quæ Plinius & alij ueteres Faunorũ ludibria appellant, pœoniaq; herba emendari censuerunt: ut etiam harum pleraſque curari posse sit uerisimile, nisi quòd pauperes & fœmellę omnes sunt, quibus talis facultas nõ suppetit. Ego certè magis iuri Pontificio communiq; nostratium Doctorum interpretationi hac in quæstione, quàm Theologis istis tribuerim, maximè in re à Synodo decisa in Cõcilio Anquirensi ca. 1. ubi talia phantasmata mẽtibus à maligno spiritu irrogari ait. Et rursus: Infidelis, inquit, non in animo, sed in corpore euenire opinatur: quis enim in somnijs & nocturnis imaginibus non extra seipsum deducitur? Quæ etiam uidetur fuisse Augustini sententia lib. 18. de Ciuit. Dei, ca. 18. ubi: Verum, inquit, corpus nulla arte dæmonũ conuerti potest, sed phantasticum: quod etiam cogitando seu somniando per rerũ innumerabilia genera uariatur: & quum corpus non sit, corporum tamen formam capit, sopitis aut oppressis corporeis sensibus, ita ut uera corpora alibi iaceant sensibus obseratis. Nec refert, quòd ibi Herodiadi aut Dianæ honor exhibetur. Hactenus Alciatus.

lib. 8. Parergõn iuris, capite 22.

Paulus item Grillandus de Sortil.

10.uolum. Tract. Quidam maritus ex oppido agri Sabinensis habebat uxorem maleficam siue strigam, ut uulgò dicunt. De crimine autem solùm erat suspicio, nõ certa notitia. Nam quum aliquoties à marito rogaretur, num eius esset professionis, negabat constanter. Crescente porrò rumore, & uiris fide dignis apud maritum eius flagitij uxorem insimulantibus, quòd ea familiariter uteretur alijs mulieribus huius criminis ratione cognitis, cum quibus etiam se turpibus miscere sceleribus, & nocturnos agere cœtus uidebatur: decreuit maritus ipsam in eiusmodi operibus obseruare & apprehendere: & cœpit pluribus noctibus diligenter & attentè inuigilare. noctes q; circiter duodecim egerat insomnes, attendens studiosè, num illa aliquò ad dæmonum lusum, uel aliud maleficium noctu euagaretur, & num penes se in lecto permaneret nocte tota, quando lectum conscẽdisset: nihilque fraudis unquam cõperit, sed manibus illam semper in lecto contrectauit. Quum uerò post dies paucos unà cum quibusdam alijs de eodem crimine accusatis, in carcerem conijcerentur, subdereturq; quæstionibus, confessa est demum, se tali interfuisse lusui unà cum alijs mulierculis incarceratis, flagitijq; huius reis, tali die, undecimo mensis, &c. tali nocte, hora tali, &c. idem fatebantur & aliæ. Maritus uerò in coniugis patrocinium asserebat præstito iuramento grauissimo, eam illa nocte designata, & maximè illa hora, secum decubuisse in eodem lecto, & se eam tum studiosè non semel tantùm tetigisse, sed pluries, ac cum ea loquutũ fuisse. Idem ibidem: *quæst.7.fol. 44.pag.135.* Nota, ait, unum ualde singulare, quòd istorum apostatarũ duæ sunt species. una est, quæ simpliciter retrocedit à fide, & sequitur cultum & obedientiam dæmonis: altera est, quæ postquam Christi fidem abnegando reliquit, & deiecit ex corde suo, iterum se baptizat expressè in nomine diaboli, & aliud nomen sibi superimponit. licet utraque species sit damnata, prior tamen, si peccatum suum reuocat, admittitur ad pœnitentiam, & euitat pœnas corporales, sicut hæretici, ut l. Manichæos. C. de hæreticis. Identidem Theologi authores Mallei, in tertiæ partis initio, quæst. 35. his uerbis docét: Ex corde uerò apostatæ, si nolunt resilire, ut hæretici impœnitentes, tradentur curię seculari. Si autem uelint, recipiuntur prout hæretici pœnitentes, iuxta c. ad abolendam. §. pœnit. de hæret. libro 6. Concordat Raymund. tit. de Apostol. c. reuertentes. ubi dicit: Quòd reuertentes ab apostasiæ perfidia, cum fuerint hęretici, tanquam reuertentes ab hæresi, sunt recipiendi: & hic sumitur unum pro alio. Et in 2. parte Decret. cap. 26. quæst. 5. Episcopi: Ex præmissis authoritatibus colligitur, quòd arioli, aruspices, incantatores & sortilegi, atq; cæteri eiusmodi sectatores ab ecclesia sunt eliminãdi: & nisi resipuerint, perpetuò excommunicandi. Sed quòd in ultimo Anquirensi ca. ea quæ fiunt per incantatores, non in corpore, sed in spiritu fieri dicuntur, Augustinus in lib. de Ciuit. Dei, idem uidetur asserere, ita dicens: Quæ magorum præstigijs fiunt, non uera, sed phantastica esse probantur. Quare criminali actioni in lamias hic nullus erit locus.

Lamiæ pœnitentes euitãt pœnas corporales.

Et Isido. cap. 9. lib. 8. etym. 26. q. 5. ca. nec mirum.

Qua insuper moderatione, nimirũ certa ignominia & exilio easdem puniat magistratus Bononiensis, descripsi lib. 6. cap. 19. de Præstig. dæm. quæ profectò nonnihil adhuc uetustatis Italicæ prudentiam sapere uidetur, & infinitis præferenda modis aliorum quorundam tyrannidi, qui ad flammeum

meum illud holocaustum præcipites nimis ferũtur, olim iustam talionem, nisi resipiscant, sensuri.

QVOMODO LAMIAE MENTIS errore à diabolo affectæ, nec ulli noxiæ, sunt reducendæ, & quæ eis statuenda pœna: nec omnem uoluntatem esse puniendam. Cap. XXIII.

QVæ ergo lamiæ errore & phantasia delusæ, & satanæ peuersa institutione seductæ cognoscantur: nec alicui ab eisdem malum reuera, at solùm imaginatione illatũ esse certò sciatur, saniori doctrina informandæ erunt, ut repudiatis dæmonij ludibrijs, Christo sacramẽtum rursus præstent, atq; uti luxata ex corporis compage membra, debita ligatura restituantur pœnitentes. Quantopere hic fidelem mysteriorum Dei dispensatorem eniti deceret, ut ad Christi ouile reduceretur ouis perdita, nemo non nouit. Suum quoq; hic habebunt locum publicæ & communes preces ex animo fusæ. Admodum hic piè D. Iacobus admonet: Fratres, si quis inter uos errauerit à ueritate, & conuerterit quis eum, sciat quòd qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ suæ, saluam faciet animam à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Nec hæresis solùm in errore, quòd quis dęmoniorum doctrinæ adhæret, figitur: sed in sui confidentia quoque, concepto fastu & præfracta pertinacia, ubi nulla admittitur admonitio: errorem etenim seductionemq; mentis confessus hęreticus, semper remissionem ueniamq; ex Patrum consensu & Christiana mansuetudine meretur. Nam, teste Seneca, quem pœnitet peccasse, penè est innocens. Et apud Ecclesiasticum: Pœnitentibus dedit uiam iustitiæ. Eiusmodi itaq; malè à dæmonio persuasæ & resipiscenti fœminæ, rectiusq; iam in Christianæ fidei sanctissima basi confirmatæ, pecuniarũ quoque (si eius res ferant) mulcta in pauperum subsidium imponi potest, & quæcunq; alia arbitraria, non tamen uitæ pœna, pro delicti ratione & magnitudine. Vel si iniungere uoles mulctam eiusmodi fœminæ irrogatam à Romanis Pontificibus in taxa sacræ pœnitentiariæ, ut ipsi uocant, per me licet. Ibidem legitur: Mulierem incantatricem, postquã superstitiones abiurauit, in quolibet supradictorum casuum taxari, Turon. 6. duc. 2. Si etiam ex usu ob reipubl. trãquillitatem conseruandam uidebitur, ut exilio ad certum tempus puniatur, donec uitæ innocentia uerè se conuersam esse, & fidelem, persistereq; comprobet: ac deinde libertate hospitij pristina rursus donetur, non contraierim. Eiusmodi esto pœna temeritatis, quòd dæmoniacæ suggestioni & ludibrijs non satis constanter restiterit; imò etiam consenserit fatua. Huc accedit, quòd mulieres minus puniẽdas esse uiris in eodem delicti genere, cęteris tamen per omnia paribus, uniuersus legum consensus uelit, nimirum ob animi, mentis & ingenij imbecillitatem, & sexus infirmitatem. l. sacrilegij pœnam, in prin. D. ad legem Iul. pecul. & l. si adulterium. §. stuprum, & §. fratres, & §. incestam. D. ad legem Iul. de adult. & c. sicut dignum, in princ. extrà de homicid. & c. indignantur. 32. q. 6. Et text. in l. quisquis. §. ad filias. C. ad legem Iul. maiest. &c. Nec est quòd hic lex Cornelia de sicarijs & ueneficis mihi obtrudatur, quæ suum solummodò locum habet, ubi de ueneficis, aut ijs qui uenenum malum necandi hominis causa fecerint uel uendiderint uel habuerint, agitur.

Iacob. 5.

in Thyeste.

Eccl. 17.

Lex Cornelia, ff. lib. 48. tit. 8.

Quòd si quis contentiosè uoluntatem seuerius puniendam defendat, is primùm distinguat inter uoluntatem

Non omnis uoluntas punienda.

hominis sani perfectam, quę in actum uerè dirigi cœperit: & inter uitiatæ mentis sensum, uel (si uoles) corruptam amentis uoluntatem, cui suo opere, quasi alterius esset, colludit diabolus, nec alius insulsè uolẽtem subsequitur effectus. Tale uoluntatis uitium impingi etiam possit melancholicis, fatuis & pueris, qui facilè inducuntur, ut uel hæc uel alia se designasse mala falsò imaginentur fateantúrque, qui tamen à Deo renes & corda scrutante, non æquè plecti permittuntur, ac alij mentis compotes: multo certè minus ab hominibus id fieri oportuit.

QVARVNDAM OBIECTIONVM CONFVTATIO. CAP. XXIIII.

HAud me hic latet, non infimę doctrinæ uiros inueniri, qui prioribus meis de Præstigijs dæmonum libris, & huius Compendij capitibus aliquot superioribus cõsentientes, fatentur quidem mecum, lamias mirifica opera, quæ uulgò facere creduntur, præstare non posse, nec tactu, afflatu, imprecatione, uoce, murmure, uerbis, nutu, uel alijs instrumentis corporeis noxiæ facultatis expertib. aliquem lædere: ac ferè superstitiosas esse fabulas & phantasmata, quæ de earum uiribus referuntur, quòd nimirum per fornacem strictum uel aliud angustius foramen in aërem ui cuiusdam unguenti ferantur, plerunque & baculis insidentes: quòd per clausas fores ingrediantur: quòd momento in bruta transmutẽtur, & tantillo tempore in homines redeant: quòd tempestates cieant: quòd morbos pro sua libidine immittãt quib. nolunt: quòd deniq; rerum minimè pernicios arum exhibitione interficiant: quia illa nec ex proprijs naturæ uirib. efficere queunt, nec per facultates instrumentorum quibus uti solent, nec opera diaboli, cuius potentia sit limitata, neque excedat aut uires insitæ substantiæ, aut aptitudinem agentis & patientis, aut habilitatem materiæ. Hæc inquã, & plura alia mecũ agnoscũt: at quum ad postremam instituti mei partẽ peruenitur, in qua lamias non ita temerè supplicio uitæ mactandas ostendo, à me ad opposita deficiunt castra, & fasces ad incendia conclamitant. Opinionem uerò penitius imbibitam sex conantur stabilire argumentis: quorũ primum est, quòd comprehendantur sub lege Dei iubentis apud Moysen Exodi 22. maleficas occidere: secundum, quòd fœdus ineant cum diabolo, abiurent Deum, aliumq; colant: tertium, quòd homicidæ sint: quartum, quòd nefariam libidinẽ cum immundis spiritibus exerceant, & conuiuentur: quintum, quòd seducant alios: postremum, quòd portentosas & uetitas artes ediscant.

Cæterùm quamuis hasce rationes & copiosè & efficaciter in libris meis refutatas speraſſem: quia tamẽ quosdam esse intelligo, qui sibi nondum à me per omnia satisfactum arbitrẽtur, ordine sumam refellenda quàm breuissimè præscripta sex capita. ac quoad primum, satis demonstratum existimaui cum ex etymologia Hebraicæ linguæ, tum ex Septuaginta interpretum suffragio, tum Rabinorũ consensu, tum Iosephi explicatione, legẽ Moysis in cap. 22. Exodi intelligẽdam de ueneficis: ad hoc obijcitur, Veneficia comprehendi sub titulo talionis & homicidij. Non enim illum homicidam saltem esse, qui lapide, fuste, pugno, gladio, securi aliquem interfecit, sed etiam qui puluino, laqueo, manibus quempiam suffocauit, uel ex alto præcipitauit, uel ueneno sustulit: ac proinde non fuisse opus peculiarem promul-

Obiectionis primæ confutatio. Suprà cap. 6.

Lex ta Exod. Leuit. Deutet

promulgare legem de ueneficis, & idem diuersis locis repetere. Friuolum omnino istud esse argumentum, is cognoscit, qui non admodum ieiunè in Moysis lectione uersatus est. In Leuitico enim quoties non repetuntur leges Talionis? In Deuteronomio quũ pleræq; species homicidij cap.19. recenseantur, constituta in quamlibet pœna, tamẽ cap.27. rursus maledictio in eum pronunciatur, qui clàm percusserit proximum suum. Sic cap.22. Exodi legitur: Aduenam non contristabis neq; affliges: aduenæ siquidem & ipsi fuistis in terra Ægypti. quod tamen cap.23. ijsdem uerbis reiteratur. Ita in Leuitico cap.19. habetur: Non attondetis comam, nec radetis barbam. quod cap.21. repetitur. Et Deuteronomij cap.27. iubetur, ne accipiat homo uxorem patris sui, aut reuelet operimẽtum eius: quod antea cap.22. etiam præcipiebatur. Nihil siquidem frequẽtius apud Moysen, quàm quòd multa aliquoties repetantur: cuius luculentum de hac nostra materia habemus exemplum apud Leuiticum, in quo tribus diuersis locis prohibentur artes magicæ, quũ potuisse uideatur unus sufficere. Enimuerò cap.19. mãdatur: Non augurabimini, nec obseruabitis somnia, non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid scisciteminí. Dein cap.20. Anima quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra ipsam, & interficiã eam de medio populi sui. Postea sub finem eiusdem capitis: Vir siue mulier, in quibus Pythonicus uel diuinationis fuerit spiritus, morte moriantur. De causis repetitionum non magnopere laboro: sufficit mihi, ita placuisse Spiritui sancto. Quapropter etsi de lege talionis & homicidij Moises dixerit capite 21. Exodi; nihil tamen uetat, quò minus peculiari decreto damnaret eam interficiendi uel nocendi rationem, quæ per uenena patratur, maximè quum multis conditionibus discrepet à cæteris homicidij speciebus. Facinus enim istud committitur & clàm, ut sibi ne fortissimus quidẽ uir ab insidijs imbecillæ mulierculæ uel famuli cauere possit, & sub prætextu salutaris poculi, & plerunque in illos quos aut propter officia aut necessitudinem amare debebas, & ab inferioribus in superiores. Itaque quum tale scelus sit longè indignius & crudelius simplici homicidio uel noxa, quur non eguit proprio articulo? Nec omnis ueneficus uel maleficus mox homicida erit, quum citra hominis necem, iumentis uel frugib. damnum etiam dare posset. Porrò quum animaduertãt ex 22. Exodi nihil posse cõtra me firmum adduci, ad aliud confugitur argumentum, quòd magicæ artes sint capitales: & quia sub illarũ complexu contineantur lamiarum conatus, eas pari supplicio afficiendas concludunt. Antecedés à me non negatur, quinimò in libris meis constantissimè defenditur: uerùm applicatã consequutionem nequaquam admitto. magnum etenim discrimen existit inter magos & lamias, uti cap.1. & 5. explicui. Adhęc, magi à seipsis habent initium discendi artem uetitam conquisitis præceptoribus & libris, ac ad eam impelluntur propriæ naturæ curiosa inclinatione: lamiæ uerò extrinsecus. siquidem nõ petunt instrui, nec præceptorem habẽt aut quærunt: sed diabolus sese insinuat apud illas quas suspicatur aut propter credulitatem nimiam, aut ætatis senilis stuporem, aut naturæ melancholicæ tristiciam, aut ex paupertate uel perpessa iactura desperationem, fore obsequentia suæ deceptionis illusionisque organa, ut

Lex talionis Exod.21. Leuit.24. Deuter.19.

earum phantasiam uarijs possit simulachris præstringere. Et sanè ut differentiam palpes, duo tibi statuo homicidij exempla: unum ex proposito & deliberatione malefaciendi emanãs, alterum ab illecebris aliunde exhibitis profectum. Primi generis internecionem pronunciabis, sat scio, capitalem: posterioris aut excusabilem, aut longè mitiori mulctandã pœna. Quur ita? quia illud homicidium internam habet caussam, & ut cum Euangelista loquar, ἔσωθεν ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἐκπορεύεται: hoc autem ab externa irretitione oritur. Eadem ratione Adam & Eua non à seipsis in paradiso comedebant pomum, nec comedere constituerant, quia diuinum obuersabatur mandatum: sed externis dolosi serpentis insidijs ad facinus illicieban tur. quare lenius etiam à Deo puniebantur. Non enim semper Deus respicit tam factum, quàm animum & uoluntatem: & quis asseuerare audebit, aniculas illas miseras grauius quàm magos mulctandas? Præterea quum Mosis ætate non fuerint cognitę eiusmodi, de quibus disputamus, striges, non uideo quomodo contineantur sub lege in magos constituta. Quin potius, quum satan nunquam ab insidiarum aucupanda opportunitate ferietur, diuersis prælijs miseram mortalitatem uidetur antiquitùs obsedisse, reseruato hoc ludibrij genere, tanquam nouo inescationis supplemento, ad hanc senescẽtis mundi ultimam ætatem: ut quia nõ sufficiebat aut per falsam religionem, aut per prauas concupiscentias, aut per alias technas allexisse in errorem homines, hac sua etiam dementatione & credulas anus multiplicium formarum imaginatione confessioneq; imbueret, & magistratus manus effusione innoxij sanguinis contaminaret, & eorũ qui tum eruditionis tum pietatis tum professionis Theologicæ nomine clarent, aciem in animaduertẽdis & dijudicandis imposturis suis præstringeret obnubilaretq;.

Matth.15.

Postremum quod adferunt, scelera ad mores pertinentia, quæcunq; Moses capitalia fecit, ultimo quoque supplicio hodie à magistratu puniri debere: quanquam non uersetur isthæc quæstio circa punctum nostræ controuersiæ, tamẽ non tam facilè mihi persuaderi potest, ut credam. Nam apud Mosem falsum testimonium mortis uindicta eluitur: sponsa, si non compe riatur uirgo, lapidatur: is qui furem interdiu in ædes irrumpentem occiderit, morte punitur: & multa inueniuntur eiusdem seueritatis exempla, quæ tamen mitigantur. Fuit tunc tempus rigoris, nũc alicuius gratiæ. Quare quum scribæ & pharisæi mulierem in adulterio deprehensam iuxta Mosis mandatum lapidibus obruere uellent, quódnam ex Christi seruatoris nostri ore decretum audiebatur? Qui sine peccato est uestrũm, primus in illam iaciat lapidem. Ita eam nõ solùm in foro Mosaico defendit, sed sua etiã beauit misericordia, commiserationis documentum relinquens. Item: Audistis dictum esse: Oculum pro oculo, dentem pro dente. At ego dico uobis, ne resistatis malo, &c. Proinde quum in criminali iudicio ne quidem Mosis uestigia sequamur semper aut oporteat sequi, quid est, quur in foro conscientiæ & Ecclesiastico eius gladium euagines? An nos qui sub Euangelij libertate uiuimus, reducere uis ad iugum Israeliticum? Vetulas igitur illas, quas confusè uestris clamoribus, incendijs & contumelijs exosas redditis, constantissimè nego indiscriminatim posse morte puniri. Politicum siquidem forum, in quo mille sophis-

Deut.19.11.
Exod.22.
Ioan.8.
Exodi 21.
Leuit.24.
Deuter.19.
Matth.5.
Luc.6.

mata

mata quotidie perſtrepere dicitis, recuſatis: Moſaicum oſtendi in hac controuerſia non eſſe admittendum: Eccleſiaſticũ uerò non debet noſtro tempore alium agnoſcere gladium quàm ſpiritualem. Quanto ſanè prudentius Gallio Achaiæ proconſul denegabat ſeculare forum Iudæis, qui Paulũ accuſabant, quòd de cultu Dei docuiſſet contra legem? At reſpondet: Si aliquid iniqui patraſſet aut malum facinus, meritò uos audirem: ſi uerò quæſtio ſit de doctrina & nominibus & lege ueſtra, uos uideritis, quia ego horũ nolo eſſe iudex. Et ita Iudæos abegit à tribunali. Cum Diuo igitur Auguſtino concludere uolo, Hoc in Eccleſia nunc agere excommunicationem, quod in republica Moſaica interfectio.

Act. 18.

Secundæ obiectionis refutatio.

Secundum aduerſariorum eſt argumentum, quòd fœdus lamiæ ineant cum ſatana, & abiurét uerum Deum. Hoc licet antea cap. 7. & 8. copiosè ſit confutatum, ut tamen ad illud ſimul reſpondeam denuò, quęro, unde hoc, quòd pactum cum dæmone conflarint, tibi conſtet? Certè hoc mihi donabis, quòd nec uideris, nec à fide dignis qui uiderint, habeas. Ergo ex propriæ ſtupidarum deluſarumq; anicularum cõfeſsione. At quæ fatentur, uel faciunt coactæ, uel ſpontè: ſi coactæ, cõfeſsio eſt mutila & nullius ponderis, quia cruciatibus torturæ intolerabilibus expreſſa. Quid autẽ periculoſius, quàm in diabolicis negotijs ſine maleficij patrati teſtibus, pendêre ſaltem ex confeſsione anus dementatæ, per uim expulſa? Sileres haud dubiè, ſi uidiſſes oleum tibijs illarum infundi feruẽs, candelis ardentibus torreri axillas, & infinita ſummæ barbariei & immanitatis tormenta exerceri in decrepitas uetulas, ſicut nos in inſontibus, partim etiam dimiſsis ob innocentiã ex noſtro patrocinio, ſpectauimus. Si ſpontè, aut impoſsibilia ſunt quæ fatentur, uti grandines prouocaſſe, per aerem uolaſſe, in beſtias ſe fuiſſe tranſmutatas, cum dæmonibus uenerem exercuiſſe, & ſimilia: aut fatentur quæ factu ſunt poſsibilia, ut uenenum exhibuiſſe alicui, ſed tamen non eſt factum: aut fatentur quæ facta ſunt & uerè acciderunt, ſicuti eo in loco aliquem morbo correptum, infantem interijſſe, ſegetes tempeſtatibus damnum perpeſſas. Confeſsio primi generis non poteſt puniri, quia uerſatur circa ἀδυνάτον: ſecũda multò minus, quòd caret effectu: tertia manca eſt, quoniam diabolus ex euentu rei ſtatim inculcat miſerarum muliercularum phantaſiæ, ipſas feciſſe, quod naturaliter factum, aut ipſemet fecit. Et hæc eſt rupes, ad quam offendunt ſua capita pleriq; nimis ſanguinarij iudices, ut animaduertere nequeant dæmonis dialecticũ ſophiſma, Non cauſſæ pro cauſſa, ut cum barbaris balbutiam. Profectò id ſatis euincit, illarum phantaſiam uana perſuaſione imbutam, quòd ſpõtè & uoluntariè agnoſcant ſæpe fœdus & mirabilia quæ faciunt: ſi etenim ſaperẽt, non tam promptè aliquando faterentur, quum de earum uita agatur.

Suprà ca. 21. & 22.

Neq; etiam uerum eſt quod obijcitur, lamias ſummo ſtudio ſcelera ſua tegere, tantaq; conſtantia negare facta, ut ne quæſtionibus quidẽ ſubditæ confiteantur, quantiſper tormenta ferre poſſunt. Contrarium ego ſæpius deprehendi, quum citra quæſtionum rigorem ultrò fateantur à ſe facta, quę nec facta fuere, imò ne quidem natura rerum paſſa fuiſſet, propterea & impoſsibilia. Vnde mihi non inanis ſuſpicio mouetur, aduerſarios uel res ignotas proponere, uel quarum admodũ tenuem habent experientiam.

Si nanque ipſarum ſenſus non forent effaſcinati, certè talis non conſequeretur cõfeſsio: at multò magis ipſum facinus ſupprimerent, nec de illo gloriarentur. Quòd autem tam atrocia ſæpius ſuſtinent fortiter tormenta, fit quòd eiuſmodi flagitiorum confeſsio expoſtuletur, quæ in illarum phantaſiam nunquam peruenere. Sed antequam hinc abeamus, proprio aduerſarium gladio confodere conabor, ut agnoſcat fœdus eſſe imaginarium & præſtigioſum. Fatentur ſe per aërem uolare, in bruta transformari, tempeſtates excitare, morbos immiſiſſe imprecatione: & hæc quidem omnia affirmare uidentur tanta cum ſenſuum integritate, ut uix poſsis de ijs dubitare. attamen & ego demonſtraui, & tu ingenuè fateris mecum, omnia illa eſſe uana & commẽtitia, diabolicisq; tincta figmentis. Si illa uana, quur reliqua quæ fatentur, debent eſſe uera, nempe apoſtaſia à Deo, fœdus cum diabolo, homicidia, & id genus ſcelera tum & deliria? Poſteriora enim ſi fatentur ſenſibus integris, quur in fatẽdis prioribus ſenſus erunt corrupti? aut ſi in prioribus confitendis errauit uitiata phãtaſia, quid eſt quòd minus in poſteriorib. etiam aberrauerit? Cuncta ſiquidem hæc dicunt agnoſcuntq; in una hora coniunctim, ſeparatim eadem cõſtantia, ijſdem moribus. Quid hic philoſophum decipiat, non ignoro. Illa omnia uidet fieri non poſſe, & propterea mecum falſa & inania pronunciat: hæc autem quia fieri poſſunt, & ipſæ Striges fatentur fieri, putat hic etiam facta. ánnon animaduertit nouam diaboli fallaciam, quòd ex poſſibili concludere uelit impoſsibile? Aſt non opus eſt multa ut adducam ad refellendum, noſti à poſſe ad eſſe non procedere argumentum: decebat in defenſionibus poſteriora cohærere cum antecedentibus.

Ad aliud pergamus argumentum. Quum ad ſupplicium pertrahũtur lamiæ, aut in fœdere diabolico perſeuerant, non implorata Dei miſericordia: tunc diſertè dico, non eſſe mox occidendas, alioquin non ſolùm corporis, ſed etiam animæ eritis carnifices & interfectores. aut à Deo ueniam poſcunt, nec alicuius uitæ nocuerunt; tum multò magis dignæ commiſeratione & arbitraria pœna. Omnes autem ferè lamię, antequam exuruntur, inuocant æternum Deum, ipſiusque implorant miſericordiã, & ſæpe etiam teſtem ſuæ innocentiæ appellant, ſanguinarijs præſidibus ad cœleſte tribunal citatis. Iam rogo, quum ſe iuxta ueſtrum decretum diabolo emãcipariint, unde ulla reſipiſcentia? non à ſathana: aſtutior enim eſt quàm ut ſecũ pugnet: ergo à Deo. Si itaque Deus agnoſcit & recipit animã, quur tu Prætor uſque adeò incleméter agis, quum nulli iniuriã fecerint, ut corpus repudies, maximè quũ in tuo non deliquerit foro, & tibi nullũ in diuino iudicio relinquatur tribunal? quin ex me audi ſapientiſsimum Theologi recentioris conſilium, cuius nomen propter inuidiam prætereo. Is ſtudioſum quendã, qui uarijs deſperationis ex paupertate inſidijs adactus, animam ſuam tradidiſſet ſathanæ, ad præſcriptũ diem ab eo poſsidendam, deduxit in templum, & cum pijs aliquot uiris pro ipſo Deum orauit, ſeruauitq; afflicti hominis animulam. Ita etiamſi noſtræ uetulæ à uera fide defeciſſent, non oportuit eas in illa defectione enecari, ſed ſanis admonitionibus in uiam reduci: at in carceribus Deum æternum profitentur & inuocant, & multò magis in agone. Non diu eſt, quòd quædam animã ſuam Deo commendabat iuſto iudici, & miſericordi, quia putabat

bat se submersum iri, quum in Rhenum præcipitaretur iuxta plebeium falsumq; experimentum, num lamia esset. Si enim supernatet, nec subsidat, τεκμήριον creditur esse, illam criminis ream. Vetùm suprà cap. 20. huius experientiæ uanitatem demonstraui.

Præterea non est ad hoc conniuendum, ut quis difficiliora loca prætergrediatur, & circa faciliora nonnihil uelitare conetur. Quare te uelim sistere, donec paulò limatius examinemus D. Petri exemplum, non solùm abnegantis, sed etiam licet mox præmoniti, Christum Dominum suum præsentem abiurantis. Non etenim Petrum infirmitate lapsum dicere sufficit. Ecquæ illa est infirmitas? non carnis (ut sic opinari liceat) imò ex eius nimia uastitate & potentia peccamus: ergo spiritus. Sic & lamias meas excusabo. At ut Petri transgressionem non prorsus fuisse leuiorem intelligas, elargieris mihi peccata esse inæqualia, unum altero maius. Supposita iam una eademque specie, primùm rogo, an non illud grauius, quod homo excelsus & illuminatus committit, quàm quod uulgaris & infimus peccator? Enimuerò quò altius quis ascendit, eò decliuiorem & periculosiorem patitur ex casu ruinam, quàm is passurus sit, qui pauciores absoluit gradus. Secundò quæro, an non ille magis suum abneget principem, quo ipsi uicinior est, & ornatus ab eo tum spectabiliori dignitate, tum pluribus beneficijs? an non abominabilius, si legatus deficiat à suo Imperatore, quàm si in defectionis crimen impegerit gregarius aliquis miles? Tertiò scisciter, an reliquis paribus pastor non delinquat inexcusabilius tum ob repræsentationē sublimioris personæ, tum ob scandalū, q̄ unus aliquis ex grege? Quartò, an non peccatum eò censebitur indignius, quò plures & uehementiores cōspirant illecebræ, quàm ubi minores? Quintò, an non turpior sit nota peccati in eo qui haud ita dudum antea præmonitus, non tamen sibi cauet à delinquendo? Postremò, an non ad simplicem ancillarum & famulorum interrogationem ter negare cum iuramento horum, sit peccatum maius, quàm si quis flexuosis satanæ persuasionibus excęcatus, simile committat? Eiusmodi propositionibus subscripturum te arbitror: concludas ergo ipsus. At nemo ista à me adducta existimet ad D. Petri apostoli exaggerandam abnegationem: sed ad castigandum eos qui proprijs uiribus tantum asscribunt, & non diuinæ soli gratiæ, quo minus in singulas horas, imò momenta nomen Christi abiuremus: deinde etiá, quòd sicuti Petrus suæ pœnitentiæ interuētu consequutus est misericordiam, ita & Lamiæ & nos omnes mortales impetrare queamus à Deo delictorum remissionem, quamuis semel atque iterum defecerimus.

Matth. 26. Marci 14. Luce 22. Ioan. 18.

Petri abnegatio.

Peccata inæqualia.

Tertium erat argumentum, quòd sint homicidæ. Fateor, si homicidij conuincuntur, interficiendas iuxta legem Mosaicam & ius commune. Atqui agnoscis, Striges exhibere res ininnoxias: ergo quum illæ nehilum prosus noceāt, multò minus perimēt: non igitur criminis reæ sunt. Proinde nec hac ratione de ijs supplicium capitis sumi debet. Si dixeris, in eis necandi esse animum & uoluntatem, quamuis non respondeat successus: etsi hic responsum abundè putarim in fine proximi capitis, tamen hoc præterea tibi obijciam, uoluntatis delictum à Deo puniri, non, nisi in actum cœperit dirigi, à magistratu, cui exteriora saltem commissa sunt: alioquin quotidie eorum aliquot myriades ad carnificinam traherentur, qui aliorum

Tertia obiectio.

Exod. 22.

-necem desiderarunt & uoluerunt.

Quarta obiectio. Quartum argumentum, quòd spurcam libidinem cum immundis spiritibus exerceant, plerunq; & sub forma canis aut hirci aliáue specie. Quãquam hoc copiosè suprà cap.13. confutarim, appendicis tamen loco adhuc subiungere uolui, in hoc me non tam uanam illarum confessionem mirari, quàm stultam aduersariorum credulitatem. Quum enim libido coitionis caussam habeat lasciuiam, non potest ea esse in eiusmodi exuccis, exanguibus & stupidis uetulis. deinde mẽbrum diaboli semper fertur frigidum, ex quo nulla accedit uoluptas, quum hinc multò suauius libidinari queant cum proprijs maritis. Denuò concludo, hunc carnalem congressum esse phantasticum, ex inani satanæ profectum impressione. Dæmones siquidẽ possũt sua subtilissima essentia humores spiritusq́ue mouere, & per eos uarias formas in organa excitare, perinde ac si extrinsecus occurrerent nõ solùm dormientibus, sed etiam uigilãtibus, ut extrinsecus & esse & fieri credamus, quæ tamen nec sunt nec fiunt. Ita dæmonũ illusionib. seductæ quædam mulieres crediderũt se cum Diana noctu equitasse. Et ut à simili procedam, scio aliquos optimè raciocinantes, & omnibus sensibus integrè sine læsione utentes, ut ne suspiciũcula esse possit melancholiæ, qui tamen non potuerũt cum uxoribus aut alijs coire, eò quòd uirgam uirilem amisisse se putarent excantatione magica, quam meretrix, cum qua prius conuersabantur, struxisset. Iam ipse concesseris mẽbrum non ablatum, quum postea restituatur. Interim mille iuramẽtis adseuerabũt rem aliter se nõ habere, quicquid contrà dixeris. Proinde si hominis fortissimi imaginatio potest imbuitam uana persuasione, quare ab hoc ambitu senticosi labyrinthi segregas miserrimas Lamias? Enimuerò si quod minus uidetur esse, est: erit & illud quod magis. Et ut clarius tibi cõstet, quantum libidinis impressio ualeat, audias locum ex incerti autoris Epistola de incãtatione & adiuratione: Memini, inquit, quendam nobilissimum uirum iurasse, se esse ligatũ ne cum mulieribus coiret, quem adiuuare uolui impugnãdo ipsius persuasionem uarijs argumentis: sed quum nihil proficere possem, approbare cœpi hominis sententiam, & eandem confirmare, producto Cleopatræ libro de fœminarum speciositate: ex quo quũ legerem, ligatum, si coruinum acciperet mixtum cum sesamelæo, & corpus totum eo ungeretur, iri curatum: ipse hoc audito, confisus libri uerbis, exequebatur consilium, & restituebatur cupiditati coeundi. Remedium tantæ potentiæ non erat: sed quia imaginatio erat occupata in falsa caussa, necesse etiam erat ut tolleretur eo remedio, in quo acquiesceret imaginatio. Quapropter & istam superstitiosæ credulitatis nebulam à sui iudicij oculis detergant aduersarij.

August. de spiritu et an. cap. 28.
Decret. 26. q. 5. episcopi ex concilio.

Quòd porrò uelut inexpugnabile munimentũ opponatur, eum qui cum iumento concumbit, morte ex Mosis decreto mulctari: ideoq́; infinitis partibus truculentiorem mortis pœnam mereri, qui dæmonis spurcitiem uenerea m pateretur: hoc profectò tibi non negabo, ubi eam libidinem reuera expleri posse, hinc & perfici ostenderis. At quum satis superq́; demonstratum sit cap.13. hic & alibi, congressum hunc non nisi merè esse imaginarium, aliam autem cum bruto coitionem, indubitanter peragi sciamus, explodẽda hoc loco ea oppositio.

Exod. 22.

Quintum succedit argumentum, q̃ seducant alios Lamiæ. Quum phanta-

Quinta oppositio.

tasia sint delusæ, quomodo alios seducere queunt? nisi phãtasmata sibi falsò à dęmone impressa pro ueris actionibus, tanquam res gestas narrare, appelles seducere: quod etiamsi fit, esse quàm rarissimùm, nemo dubitet: secus licet fateantur, quemadmodum & multa alia quæ solùm per somnia ipsis apparuêre, & tamen pro ueris defendunt. Quotquot uerò hoc fascino diuexatæ sunt, nullum uniuersæ huius delusionis agnoscunt alium magistrum quàm dæmonem, suis illas technis deludentem. Quantum adhæc uirium in seducendo illis sit tribuendum, attestantur & iners sexus & stupida ætas. Si etiam apud illas quæ seducere & seduci dicũtur, diligenti attendatur animaduersione eorum quæ in hanc rem fatentur, tam insulsa intel liges, uaria, nec cohęrẽtia, ut utrasq; in ea institutione fuisse deliras, nec mentis compotes, & à dæmone agitatas obsessasq;, imò ipsum satanam in eisdem loquutum, facilè agnoscas, si ueritatis æquilibrium spectes solum, sepositis affectibus, peruersæ opinionis iamdudum imbibitæ præiudicio obfirmatis. At Lamias in fœderis contractu diabolo pollicitas esse, q; in hanc societatem alias quoque traducere satagent, dices. Nimis certè multis diuersisque suprà docui testimonijs, pactionem illam esse phãtasticam, & uaria simul in ea agitari tum de uetularum uolatu, tum de coitione dæmoniaca, tum de præcipiti hominis metamorphosi, tum de reliquis ad nauseam nõ repetendis, quæ ipse uelis nolis, falsa & imaginaria esse fateberis.

Sexta obiectio. Huc sexta simul & postrema pertinet obiectio, q; monstrosas uetitasque ediscant artes. Hic mihi eadem explicari uelim: nullas siquidem norũt, nec eas decrepita ætas patitur nimis obtusæ mentis: unde & à satana citius delusæ, quibusdã apparitionibus, umbris, præstigijs, & inanibus imaginationibus fisæ, uelut bis pueri senes, quęcunque ludibria pro ueris amplectuntur. Eo aũt pertinacius hoc urgetur argumentum, ut cautius nostræ Striges possent comprehendi damnariq; decreto promulgato, l. multi. C. de maleficis & mathematicis: Multi magicis artibus usi elementa turbare, uitam insontium labefactare, non dubitant, & * manibus aceitis audent uentilare, ut quisque suos conficiat malis artibus inimicos: hos (quoniam naturæ peregrini sunt) feralis pestis absumat. Lamias autem nostras, ut indoctas, uetulas & deliras, artes exercere nullas, nec ulla ratione elementa mouere aut uitiare posse, uti nec ullus potest mortalium: item neque omnino dæmones cogere, ut alijs noceant, posse, satis superq; demonstratum est. Quocirca eas decretum hoc minimè concernit. Si quæ sunt, quæ uitæ hominum insidiantur, eiq; uim faciunt, ueneno id fieri oportet: proinde etiam ueneficæ tales dicuntur & sunt: hæ ex hoc edicto puniantur, quas non suscepi patrocinandas. Adhæc quemadmodum nostræ Striges nec longiori peregrinatione, labore aut studio, corruptæ mẽtis doctrinam cum Magis sceleratis conquirunt: ita nec ullos habent libros, quorum adminiculo in sua professione instituantur promoueãturq;: nullas etiam prę scriptas cõiurationum formulas, quas sequuntur: nullum præterea annulo incarceratũ, aut crystalli soliditate obseptum dæmonem in suũ ministeriũ, uelut pleriq; Magi, circumferũt: corruptam multiplicibus imaginibus ab immundo spiritu ingestis, phãtasiam solummodò doctoré uenerãtur & colũt, cui utplurimũ propensius confisæ, miserè decipiuntur & in perniciem ruũt.

aliàs, manes accitos

Nec quidem prẹter uulgarem morem quicquam peculiare ob indolis craſsitiem & ſpirituũ inhabilitatem ualent: ſecus aũt diabolus poteſt ob tenuitatem, ſubtilitatem, celeritatẽ, & longũ rerum uſum. Non eſt itaque quod ullarum peculiarium artium prodigioſarum & inhibitarum inſimulẽtur noſtræ inſenſatæ anus. At qui curioſas magicasq; exercuêre artes, magi fuerunt prophani, qui & libros habebant flammis poſtea traditos iure, ex Pauli doctrina, cap. 19. Act. Quoſcunque huius factionis homines cõdemnat Moſes, & lex Imperatoria.

Supra cap. 3.

Epilogus cũ admonitione.

Hinc tandem ex animo omnes cuiuſcunque ſtatus, qui in prædictis erroribus adhuc conquieſcunt, iniquis incendijs animam aggrauantes, manusq; innocenti defœdantes ſanguine, præmonitos uolo, ut præiudicio inueteratæ opinionis ſemoto reſipiſcant adhuc: ad quam uocem ſi eorum ut nimis præfractorum occalluerint aures, in tam inextricabilem diaboli labyrinthum eos inuolutum iri præſagio, unde nullum poterit educere Theſei filum, ſed ſolius miſerentis Dei filius: tam frequentes carnificinas architectabitur accumulabitque Dei & hominũ hoſtis utiuratiſsimus, ita & ſanguinis innoxij cędium q; impiarũ ſitientiſsimus Beelzebub. Nec dubito, quin oculis palàm hæc proponet ſiniſter euentus, quod pro ineffabili ſua bonitate clementer auertere dignetur miſericordiſsimus Deus. Falſus enim malo audiri uates: ſed me ue ſtigia terrent. Exempla noui complura. Quid iam alij cum magno ſuo malo & reipublicæ detrimento experiũtur, ipſi certiores erunt teſtes. Telam contexere longam & inexplicabilem in hominum ruinam exitiumq;, milleartifici nõ erit difficile, potiſsimùm apud quos ex uoto ſuccedere inſtitutum uidet: ubi nimirum ob peculiare ſuum ex Dei aſſenſu factum, in uitam inſontem porrò ſæuiri animaduertit, tum neruum conſequutus, alia ſimilia, uel etiam tetriora molitur, quibus in ſua naſſa arctius conſtringit, atque ex Charybdi in Scyllam propellit, quos ſuis ſtrophis pronas offerre aures comperit. Hic ſanè conniuet ſępenumerò Deus meritò, ob inuictam eorum credulitatem, qui, licet aliter ſacrarum literarum lectione, maximè ex Iobo inſtituti, non tam Dei iuſti manum uel probantem uel caſtigantem agnoſcunt in ualetudine afflicta, in ſegetum, uinearum & pecorum perditione, quàm ſingularem eius miſericordis benedictionem & gratiam in proſpera ualetudine, felicitate & annonæ affluentia amplectuntur. At ipſam uniuerſę huius controuerſiæ ueritatem patefaciet extremè iuſtiſsimum Chriſti tribunal, cuius ineffabili cenſuræ, quicquid à me hic dictum eſt, libenter ſubmitto.

DE

DE COMMENTITIIS IEIVNIIS.

AB hoc impoſturarum dęmoniacarum, quibus & humanæ ſuffragantur, argumento non erit aliena fraudulenti cuiuſdã ieiunij longioris explicatio. Quum anno ſeptuageſimo tertio ſupra milleſimum quingenteſimum, illuſtriſsimã, & tam ob animi quàm corporis dotes nunquam ſatis laudatam, Mariam Leonoram, Clemẽtiſsimi potentiſsimiq; noſtri principis Gulielmi, ducis Iuliæ, Cliuiæ & Montium, &c. ſeniorem filiam per uarias prouincias in Boruſsiam, eiuſdem duci Alberto Friderico iuniori, comitatu equeſtris nobilitatis admodum inſigni, coniugem deduceremus, de miraculis rerum diuerſis frequens in tam longinquo itinere apud doctos fuit agitãtus ſermo. Clariſsimi etenim, & doctrina ac pietate ornatiſſimi uiri ſe nobis cum beneuola hoſpitij oblatione, ex pij eruditiq; alicuius colloquij occaſione non rarò obtulêre: cumprimis uerò inter reliqua Boruſsiæ ornamenta minimè uulgaria Doctor Matthias Stoius, Regiomonti ducis illuſtriſsimi medicus digniſsimus: Stetini D. Iacobus Schadius Clementiſs. Pomeraniæ ducibus à medicina, uir profectò cui ſingularis eruditionis teſtimonio, & artis noſtræ uſu eximio, uix parem alat Pomerania. ad hunc numerũ referendi quoq; D. Seuerinus Gebelius Dantiſcanus Medicus, Elbingæ D. Bartholomęus Calckreuter: identidem Frãcofurti ad Oderam inſignis uir D. Caſparus Hoffmanus, Clementiſs. Marchioniſſæ medicus, D. Ioannes Knoblochius medicinæ Profeſſor, D. Vuolffgangus Iuſtus medicus & mathematicus: Roſtochij, D. Leuinus Battus, Henricus Bruſeus, Petrus Memmius excellentiſsimi medici, Lucas Bacmeiſterus Theologiæ Doctor & uniuerſitatis Rector, Ioannes Borcholt LL. Doctor & Syndicus, Nathan Cytræus poëta minimè uulgaris: Vuiſmariæ Ioãnes Periſterus Theologiæ Doctor, Superintendens: alijs item locis cũ uiris doctiſsimis ſua laude nõ fraudandis, grauiſsimæ fuerũt inquam habitæ quęſtiones. Inter reliqua uerò de quibus unquam ſtrenuè fuit diſceptatum, argumentum ſuppeditauit multifariã admirabilis illa hiſtoria de quadam puella Vnnenſi, quę circiter annum abſq; ullo cibi aut potus uſu uitam protraxiſſe, & in ea abſtinentia cõtinuò adhuc perdurare incolumis, aſſerebatur. Licet autem narrationi fidem non darem, de ea tamen comperi ueriſsimum quod ille ait:

Maria Leonora Pruſſiæ Ducissa.

Fama malum, quo non aliud uelocius ullum,
Mobilitate uiget, uiresq; acquirit eundo. 4. Aeneid.

quò ſiquidem diutius in itinere perſeuerarem, eò uerſib. Latino & Germanico idiomate euulgatis, oratione itẽ ſoluta in concionibus, cõcilijs, ſympoſijs, colloquijs familiaribus, in principum quoq; aulis res miraculorũ lenocinijs ornatior ſanctiorq; reddebatur. Proinde ut natura in ueritatis abſtruſę ſacroſanctis myſterijs ſolerter inueſtigãdis paulò ſum religioſior, admirabiliũ euẽtuum narrationi, ſi lateat ratio, nõ temerè cõfiſus, Vnnam in Comitatu Marchiæ, quę noſtri Principis imperio ſubiacet, cõtendo, quid rei eſſet, coràm exploraturus, die 18 Decemb. Puellã accerſo, Barbarã nomine, decẽ annos natã, ex patre Hermãno Kremers & Anna matre, quæ iã ad tertias cũ Euerhardo Leidecher trãſierat nuptias.

Barbara fabula aſtrix.

Miraculi hæc ſummã exponit: filiã nimirũ ſecũdo Februarij, morbo correptam haud uulgari: eodẽq; à 25 Martij ad 12 Maij perdurãte, illã pauxillo uini, cereuiſiæ & lactis protraxiſſe uitã: inde ex lethali decubitu redditã mutam uſq; ad 24 Octobris, quo loqui rurſus cœpiſſet, cõſtante ſemper mẽte: interea tamẽ ne uel momentũ cibi aut potus aſſumpſiſſe, nec aluũ, nec ueſicam quicquã toto hoc tempore uſq; ad illum diem excreuiſſe. Prędicat & filiæ pietatẽ eximiam: & quãto ſtudio à nobilibus, conſulibus, atq; alijs minimè obſcuris hominibus in eam fuiſſet obſeruatum, num quid ſubeſſet fraudis, explicat: & reipſa compertũ, fuci nihil latere. Puellã inde ſcipionibus ſubalaribus, quorũ adminiculo ad greſſum fulciebatur, innixã contueor, facie uenuſta, colore uiuido, genis roſeo rubore decoris, manibus pedibusq;, quin imò & corpore toto bene habitam & agilem, ſed uentre collapſo, ut mater ſpinæ dorſi umbilicum tãquam adnatum, eſſe affixum affirmaret: at eundẽ ubi cõtrectare tentarem, fletu petulãti meas illa effugit manus. Nihil tot mẽſibus cibi aut potus aſſumptũ ab ea, nihil itẽ per aluũ aut ueſicã redditũ, ſanctiſsimè aſſerit mater. Pulſum arteriæ animaduerto exilem in carpo, ut in ea ætate ſolet. De reliquis inquirenti, nihil deſiderari in ſomno, ſputũ cõſueto more eijci, mucũ ex deſtillatione nares excernere, aliquando & leuẽ è corpore expirare ſudorem, reſpondit mater: cuius aſſertioni quũ ab alijs fidei nimiũ tribueretur, huc ob rei inauditę admirabilitatẽ, uelut ad Dianam Epheſianam, religionis ergò, cõcurrebatur, cui nec infructuoſa oblationis pecuniariæ uſura accedebat. Siſtebatur tũc tẽporis quoq; Principi noſtro Clementiſsimo, Cõſiliarijs eiuſdẽ & Nobilitati. Sũmus illi delatus honos à Comitibus, generoſisq; matronis: Cõſulibus itẽ ac magiſtratu Vnnenſi, qui & teſtimoniũ publicis codicillis puellæ perhibebãt de ipſiſsima ueritate, nihil ſcilicet doli latere: quod ex induſtria adeoq; oculata obſeruatione nouẽ dierũ, quibus in ipſorũ ędibus ſedulò fuiſſet cuſtodita, idq; aliquoties à diuerſis fuiſſe factũ, ſe teſtari confirmabant.

Ego contrà uarijs iuſtisq; de cauſis motus, merã eſſe impoſturã, ingenuè palàm ac ſeorſum teſtatus ſum, reclamantibus profectò uiris magnificis & eruditis, quos phantaſiarũ mõſtra mihi exprobrare nõ pudebat. Fidẽ porrò ex rationũ archiuis mihi hęc faciebãt, quòd quum ante aliquot menſes ex morbo nõnihil fuiſſet conſumpta, inde conualeſcens, corpulentior habitiorq; indies eſſet reddita: quod omnino fieri nequiuit citra alimenti aſſumptionẽ, in ea potiſsimùm ætate, in qua nõ modò ob caloris magnitudinẽ, & perpetuum per inſenſilẽ tranſpirationẽ effluuiũ, ſed & perditi reſtaurationẽ, uictus requirebatur liberalior. Nã qui creſcunt, inquit noſter Hippocrates, plurimũ habẽt calidi innati: plurimo itaq; egẽt alimẽto, alioqui corpus abſumitur. Voracior ſiquidẽ calor natiuã exhaurit perditq; humiditatẽ, niſi addito familiari effrenis coërceatur. Propterea omnium minimè ieiunium ferunt pueri. Enimuerò pro caloris ratione alimentorũ proportio & mẽſura, uel nullo alio quàm natura docẽte, conſtituitur. Nec eſt quòd ad craſsi, tenacis glutinoſiq; humoris in ea ætate collecti cõcretiq; aſylũ, hic quis confugiat: is ferè non in alio q̃ ſenſili & frigido coaceruatur corpore: quẽ etiamſi in tenella puella prẽter naturæ ordinẽ nõnihil accreuiſſe donem, ea cauſa ieiuniũ quidem aliquandiu innoxiè ſuſtinere potuiſſet, ſqualidã tamen & oblongitudinem ęgritudinis macilẽtam

Aphor. 14. lib. 1.

Ieiuniũ diffi. culter ferunt pueri.

Aphor. 13. lib. 1.

perma-

permanere oportuit: nõ aũt cũ deperditę per uniuersum corpus carnis reparatione & incremẽto, collapsarũq; uiriũ restitutione, multo certè minus cũ singularũ totius corporis partiũ iusta auctione cũctis cõspicua, incolumiorẽ apparere. Adhęc, quomodo excremẽta reddi naribus possent, sputũ proijci, aut sudor excerni, ubi nulla materia nullusúe fomes? unde itẽ somnus suo tenore naturali citra accedentem cerebri humectationem subsequetur?

Pręterea ubi quæ diuinitùs extra naturę functionẽ in ieiunio diutino facta cõmemorãtur, ad trutinã pẽsiculatius uocarem (quæ cõmunis est obiectio, quãdo aliò elabendi uia pręcluditur,) nunquã in ullis hominibus longioris interualli abstinentiã obseruare licuit, quàm in certis, insignibus, & spiritus diuini lumine illustratis personis, imò & selectis Dei organis, per quæ suę uoluntatis mysteriũ, inexplicabilis potẽtiæ immẽsitatẽ, quinimò seipsum atq; adeò maiestatẽ suã incõprehensibilẽ, incredulis, immorigeris & duræ cerui cis hominibus aperire, ostẽdere & indubitãter testari uoluit. Obuius hic inprimis Elias ille Thesbites, diuinus uates, qui ab angelo cibatus cõfirmatúsque, quadraginta noctes & dies perfecit ieiunus in itinere ad Dei montem, Oreb scilicet nuncupatũ. Moses Dei scriba & legatus, spectabili maiestate Dei fretus in mõte Sinai, dũ tabulæ legis diuinæ conscribũtur duæ, quadraginta itidẽ dies & noctes ab omni uictus usu perdurat. Tentãdus etiã in carne à satana Christus, totidem dies noctesq; ubi ieiunasset, esurijt. Hæc non uulgò aut cõmuniter usurpata sunt exempla, inter quę ne quidẽ mentionẽ meretur insolẽs hęc puella, nõ Tobiæ angelo ducta, sed mẽdaci spiritu agita ta. De tot dierũ abstinẽtia uiri pij historiã postea adiũgere uisum est, ne Lecto

Ieiunium longum qui perferunt.

3. Reg. 34.

Exod. 34.

Matth. 4. Luca 4.

ri hic tędium pariat, lõgius interrupta cõmentitij huius ieiunij explicatio. Ciues adhæc Iabes in Gilead ieiunauerũt septẽ diebus. Habet etiã ob ieiuniũ suã laudis notam in Scriptura diua Iudith. Iudęi tres dies ieiunãt hortatu Iudæ. Paulus resipiscens, trib. diebus nec comedit, nec bibit, & accepto pòst cibo corroboratus est. Cornelius Centurio, religiosus ac timens Deũ, dies quatuor ieiuniũ tulit. Ioannes baptista in deserto prædicãs, uestitus pilis camelorũ, & zona pellicea circa lũbos suos, uescebatur locustis & melle syluestri.

1. Reg. 31.

Iudith. ca. 8.

2. Macha. 13.

Actor. 9.

Actor. 10.

Matth. 3. Marci 1.

Si qui alij in historijs ob ieiunij opinionẽ celebrẽtur, horũ nonnullos certis quibusdã diebus, at nõ cõtinuò ieiunasse, plerosq; parco cibo uictitasse legitur: tales fuêre Antonius Ægyptius abbas, Seuerus abbas natione Syrus, D. Hieronymus, & aliquot alij uiri pij ac eremitæ cõtinentissimi, tũ alibi, tũ in remotissimo Ægypti deserto commorantes: item sanctæ aliquot uirgines, uelut Euphraxia, Paula, Cecilia, atq; aliæ similis continẽtiæ uirgines. Sic etiam illum eremitã, fratrem Nicolaum Vnderualdẽsem Heluetium, ex radicum esu aliquot uixisse annos quidam fatentur: tametsi sint qui religiosius de eo sentiẽtes, secus uelint, at mea quidẽ sentẽtia, temerè: quod non obscurè intelliget, qui ad lucis aciẽ singula quę in ipsius uita describũtur, ocu latius expẽderit: sua laude interim ob nõ uulgarẽ pietatẽ & incõparabilẽ cõtinentiã sanctus ille uir dignissimus & perpetuò celebrandus. Alios insup hic claros reddidit ieiunij simulatio: tales etiam absoluta hac nostra narratione subiungam, ut rerũ similitudine docti mortales, nõ tã faciles propositis eiusmodi exemplis aures posthac offerãt.

Marul. li. 4. cap. 12. Rauisius. Volater. li. 22. Hieron. ad Eustoch.

Nicolaus eremita Vnderualdensis.

Si quid hic calor natiuus, humidi substãtifici cõseruatio, tenacis humoris copia, pororũ dẽsitas ualent, uti profectò

ualere diffitebitur nemo: præcidi tamen lõgius temporis ieiunij filũ oportet: alioqui sanè subtrahitur historiæ fidei fulcimẽtum, etiamsi uiri inueniãtur nõ indocti, qui aliter demonstrare ex dictis causis cõtendãt, fortassis etiã seducti scriptorũ uariorũ authoritatis præiudicio, qui etiã falsis narrationib. uel fraudulentis longioribus ieiunijs falli potuêre. Dictis uel scriptis extra rationis limites nõ perpetuò fidendũ existimarim: fidei nostræ Christianæ mysterium hic exceptum uolo.

Calor uitalis. Humidum substantificum.

Vita extra omnẽ cõtrouersiã calore unico cõsistit, quem alit sustinetq́; tenax, pinguis, oleosus & aëreus humor, qui in partiũ similariũ substantiã diffusus, omnẽ effugit oculorũ aciẽ. In horũ duorũ cõsensu, calidi nimirũ & humidi, uita perdurat: illud cunctarũ actionum opifex habetur, hoc illi substernitur, ut durabilius permaneat. Quãdiu ergo uitalẽ calorẽ fouere potest iucunda ea humiditas natiua, tãdiu in uiuis permanet animal: quæ si multa, crassior, & dissipationi contumacior fuerit, tardius à calore uitali, qui ea inuolutus, paulatim portiũculas disperdit cõsumitq́;, absorbetur. Cęterùm quũ animantiũ moles ea ratione semper diffluat & minuatur, nisi altera similis substantia pro ea quæ perijt, substituatur, sensim profectò exhalabit atq; dissipabitur uniuersa. At in absumpti humidi huius natiui, ex semine & primis nostræ generationis initijs orti, locũ qđ reponas, inueneris nihil. Deficiẽte itaque pabulo substãtifico (ut dicũt) uitalis caloris, hũc extingui necesse est, & exitiũ subsequi pręceps. Huic porrò ut obuiã eatur, alimentorũ necessariò accersetur opera, ut nimirũ gratæ cuiusdã humiditatis accessione, ea quę natiua est, irroretur, sicq́; cõstantius sui caloris uoracitati obsistere queat: qui licet de humore primigenio semp aliqd depascat, attamen minus, ubi accessorij alimẽti suppetit copia: quo prorsus sublato, caloris natiui qualitas redditur acrior, humorẽ natiuũ citius absumẽs, potissimũ ubi corpus mouetur exerceturq́;: quocirca absq; alimẽti accessione corpus humanũ tẽpore lõgo cõsistere nequit. Hic certè alia erit hominis rationalis ad actiones qualescũq; nati, nec superfluo uictu saburrati cõsideratio: alia exanguis alicuius torpidæ & irrationalis bestiolæ, scintilla caloris afflatæ, & multo frigido glutinosoq́; humore perfusę inspectio. Huiusmodi chamęleon est, qui à me aliàs irritatus uariè, admota etiam ardente cãdela ipsius oculis & rostro, uix quicquã dimouebatur uiuus. Vt quidẽ in frigido corpore tãtam humoris crassi & tenacis abundantiam nonnũquam coaceruari, quem non nisi longiori tẽpore deuoret calor insitus, dono: non tamẽ cõstitutione tali mortaliũ corpora quis mihi facilè ostendet, quæ multorũ annorum ieiunia sustinuêre, qualia ab authoribus prædicantur nõnulla, quos potius aliorum relatu, quàm oculata ueritatis animaduersione, illa tradidisse, dubitare nolo.

Chamæleon.

Interea tamen nec Hippocrati hic subscribendum sentio, qui hebdomada homini letalem inediam præscribit: nisi fortè ad excusationem illius adducatur diuersa Græcorũ à nostratibus constitutio. Atqui Plinius non utique septimo letalem esse scribit, quum & ultra diem undecimum pleriq; durauerint. Ego profectò (quod citra ullam fateor iactantiam) illæsè dies quatuor ab omni cibo & potu sanus uixi: at frequentius lotiũ reddere oportuit, quod inedia redditur acrius. Potuissem & longius ferre ieiunium, nisi quid grauius mihi ex continuis uigilijs fuissem ueritus. Frater meus Arnoldus ad octiduum pertulit innoxiè

lib. de carnibus.

lib. 11. capite 54.

noxiè, ſumpta exigua carnis cidoniorum buccella. Familiaria eiuſmodi exempla poſſem adducere plura. Talis profectò abſtinentia inordinatorum affectuum coercendorum efficax frenum, ſubminiſtrans & peculiarem ardẽtioribus precibus uirtutem. Hoc modo Sara Raguelis filia, Heſther item alloquutura regẽ Aſſuerum, cum ancillis & Iudæis, tribus diebus & noctibus nec manducarunt nec biberunt: quemadmodum & Niniuitæ, intellecto à Iona ſui exitij nuncio, ad preces continuo ieiunio confugiunt reſipiſcuntq;.

Tobiæ 3.
Heſt. 3.
Ion. 3.

Vt porrò illud impoſturarum genus omnium oculis clarius appareat, hiſtoriam cœptam proſequar, fictitia inde ieiunia aliquot enarraturus. Vſuræ ergo amplioris faciendæ, uti opinor, gratia, in Aprili proximo, uitricus & mater unà cum ſua Barbara atq; eius ſorore Elſa duobus annis ætate maiori, acceptis à Magiſtratu Vnnenſi literis in eundem uſum ad illuſtriſsimum noſtrum Principem commendatitijs, ex Marcæ Comitatu Cliuiam uerſus iter ingrediuntur, ubi tunc temporis cum aula Princeps ſubſiſtebat: cui libellus ab illis ſupplex exhibebatur, quo facti teſtimonium, ipſius Clementiæ ſigillo communitum, nimirum puellã hanc toto anno & menſe integro ab omni cibo & potu abſtinuiſſe, nec aluo excrementa depoſuiſſe, uti nec ueſicam ab urina leuaſſe, ſuppliciter rogabatur. Interim ſolito honore excepta, mira celebratur obſeruãtia à cunctis tam ſpectatę nobilitatis, eruditionis ac prudentiæ hominibus, quàm etiam obſcuro plebeioq; loco natis. In itinere quilibet rei nouitate illectus accurrebat, munerib. quoq; non illiberaliter oblatis, datis acceptisq;. Iam ſanè hoc loco ab hominum oculis faſcinum abſtergi uoluit ille unicus omnis ueritatis author benigniſsimus Deus noſter, qui ad certum tempus quandoq; ad eiuſmodi pręſtigias conniuet ob noſtram incredulitatem, uel ut nos puniat, caſtiget aut probet. Oblata mihi palàm commonſtrandæ huius fraudis occaſione, quum familiam Cliuiæ alam, apud Clementiſsimum noſtrum Principem inſto ſuppliciter, ut illa meo examini aliquot dies in meis ædibus, ipſius Clementiæ decreto cõmitteretur. Quid fit? Annuit Princeps. Accerſita denuò à me, amicè habetur contrectaturq́ue: crepundia adhæc offero, ut eam mihi beneuolentia conciliarẽ: dehinc moraturã apud me tres ſeptimanas ex Principis iuſſu, propono. Hic mira oratione modeſtiam, ſanctimoniam quietamq́; indolem prædicat uitricus: ſuadetq́ue eam ſuæ libertati relinquendam, nec ullo modo turbãdam: alioqui tam acerbis querelis, eiulatibus & lachrymis domum commoturam, ut longiſsimè ad aliquot etiam milliaria ſublatã optarem: propterea & Elſa ſoror ſenior ei ſemper fuiſſet admiſſa ſocia, ſiquãdo ad ueritatis inueſtigationem, Conſulis Vnnenſis & quorundam aliorum fidei traderetur. Me ſuauiter & benignè acturum cum ea, nec opus fore ſororis præſentia aut ſocietate reſpõdi: quum uerò conſtantius urgeret alter, eos ſimul cum Barbara poſtridie Vnnam remittendos ſimulanter dixi, ne illam in aliquot dierũ ieiunij toleratiã prius ſaburrarent, quàm in meam fidẽ domi reciperetur. Elſam permitti comitem, diligentioriq; obſeruatione utriq; attẽdi iubet Princeps. Poſtridie ſimul omnes inopinatò ad meum domicilium reuoco, quaſi dimiſſurus: adeſt & Princeps: commõſtro faciem, manus & pedes: uẽtrem denudo, qui contractior apparuit. Dolum ſubeſſe incunctãter ex uenuſto faciei pleno-

Fictũ & detecti ieiunij enarratio.

ris rubore, illustrissimus etiam Princeps suspicabatur. Meæ hinc fidei totum creditur negotium. Parentes accepto à Principe uiatico, protinus Vnnam reuerti, & post tres septimanas repetere filias uolui. Seriò rem actum iri oculatiusq; subuerita, meo quidē iudicio, mater, lachrymas profundit largas, abit tamen.

Ad primum progredior actum, instructis prius domesticis, quo ad omnia conniuere, nihilq; in utraque puella obseruare uiderentur: libertatem per uniuersam domum susq; deq; uagandi & in hortū excurrendi permitto: nec diu moratus, conscenso equo ægrotum longius uisito, redeoq; hora uespertina. In hac licentia hilares puellæ, optimè secū agi, cæcutire meos, & hunc fabulæ actum se pulchrè peracturas, quemadmodū aliquoties antea, in animum inducebant. Interea quoquò se uerterent, & quicquid tractarent, à meis uelut aliud agentibus gnauiter & dextrè, simulatè tamē, aduertebatur. Prādium sumit Elsa cum meis familiaribus: eo finito, coniunx mea altera Henrica, mulier pia ac mirè cordata, se insomnem peregisse noctem, & eapropter sibi in culina sedenti dormiendum nonnihil esse simulat, uelata facie raræ texturę tela, per quā contueri quicquid ageretur, posset. Quid multis? Barbara dormire uxorē rata, ingens poculum cum generosa cereuisia fortè ibi repositum arripit, liberaliterq; bibit. Repentè tela abiecta coniunx eam intuetur silens. sic poculo Elsæ clàm tradito, Barbara abit pudore nonnihil suffusa: id tamen ab uxore non fuisse uisum, quòd nihil dixisset, confisa. Non multo pòst Elsæ pomum donat ancilla, cuius portionem illa Barbaræ seorsum insinuat, quam postea ab hac comedi occultè, spectarunt mei domestici: inde & stantem apud puteum urinæ tantum reddere obseruauit famula, ut si quando assideret foco, lotij fœtorem expiaret uestis: nec lōgè pòst in hortum expatiata, durum aluo deposuisse excrementum, per fenestram à meis uisum. Hic primi diei actus. Vesperi domum reuersus, mysteriū sanctimoniæ huius puellæ reuelatū gaudeo, interim dextrè adhuc dissimulandum suadens. Callida etenim erat puella, & ob ficti ieiunij cōfidentiam audacula nimis, quam familiam meam insimulare palàm mendacij, puduisset minimè.

Postero die à famulo per tabulati culinarij rimam, facto prandio, quid rerum Barbara ageret, animaduertitur. Ipsa circumquaq; conuerso oculo, atq; omnia esse secura arbitrata, in idem rursus poculum manus conijcit, cereuisiæq; potentioris hausstus liberaliores ingurgitat.

Tertio die similiter conspecta, obicem penarij paulo altiorē scipione adgressum parato amouet, & panis secalini purioris comedit partem, inde & cereuisiam denuò largius potat. Hinc & integrum panē magnitudine pugni in ampliores recōdit loculos, quos & inter femora sub ueste cōtinuò abstrusit. Sic à fame nōnihil recreata, ad ancillam prodit lęta. at quum me inscio, ancillæ rē aperuisset minister, illa confestim commutandos suos cum Barbaræ loculis proponit: qua tergiuersante, manum inijcit uiolentam famulæ, panemq; è loculis extrahit. Pro sorore illum conseruari, mox fingit ipsa, cui uictus abundè semper fuerat suppeditatus. Hic eiulatus multus. Vxor detegit, quid ab ipsa, famulo, & ancilla tribus diebus fuisset oculis conspectum: negat omnia. Quid facias? Accedens ego, silentium impero, Barbaramque bono animo esse iubeo, aliatum uia procedendū ratus. Penarium

pana-

panariumq; omninò occludi, pocula ſemoueri,& omnem commeatui aditum reſcindi mando. Sic die ſequenti è lecto hora pomeridiana ſurgens,nihilq; alimoniæ dolo conſequuta, facie uſqueadeò collapſa & lingua arida in hortum uenit, ut ægrotam eſſe dixiſſes. Hic dies,qui poſtremus Aprilis,ieiunio illi ſacer erat.

Poſtridie cum mea cõiuge & famulo in noſtrum expatiaturus prædium, commiſeratione affectus,rurſus cereuiſiæ integrę cantharum conſueto reponi loco iubeo, nec longè panem butyro illitum, coctos item piſces relinqui: ad tabulati culinarij,cuius paulo antè memini,foramen nepote in inſidijs collocato. Cuncta iam fore libera exiſtimãs Barbara (quòd famula hinc inde domi, quæ ſui eſſent miniſterij, tractaret,hocque ſtudij ſemper etiam Elſæ cumprimis incumberet, ut circumquaq; loca prius uiciniora occultioraq; luſtraret,quàm genium nutrimento recreare tentaret ſoror,) poſitum panẽ tam butyro impinguatum quàm ſiccum uorat cum piſciculo integro & maioris piſcis portione,ingẽs adhæc cereuiſię poculum ter repetito tractu ferè exhaurit. Sic cuticula probè curata, ieiunium continuò adhuc ſimulare pergit.

Quum rurſus eam ſequentibus potare diebus, per conſuetam ſpectaret rimam miniſter: Heu Barbara,tibi benedicat Deus,acclamat eueſtigiò. Deſcendẽtem inde famulum rogat,quid dixiſſet? Tibi bene precatus ſum inter bibendum,inquit. Me bibiſſe,mentiris,reſpõdit illa. Tantæ erat impudentiæ & inſolentiæ, ut à mea familia toleraretur difficulter. Quicquid etenim alicubi multa inueſtigatione furtim conſequeretur eſui commodum, cuiuſmodi erant ſecundarum menſarum & conuiuiorum ſolennium confectiones ex ſaccharo apparatæ,auellanæ, artocrearum cruſtæ, idq; genus reliqua,ſeorſum abliguriebat.

Cum uxore igitur extremæ huius pertinacię & impudentiſsimi mendacij pertæſa ſtatuo, poſt tam frequentes conſpicuosq; fabulæ actus, ad cataſtrophen ſeriò progrediendũ. Quare clauſtris penum omnem ſumma induſtria ſecludi mãdo,ut ad ieiunij ueram obſeruationẽ nihil eſſet reliqui: oblata tamen comedendi bibendiq; libertate,ſi quãdo poſceret. Ab unius diei ieiunio,hora matutina,à coniuge mea audiũtur occultæ querelæ,diſceptationes & iurgia inter puellas. Barbara ſibi nihil à ſorore uictus ſuppeditari occultè, quemadmodum apud alios, quorũ inquiſitioni antea itidem fuiſſet commiſſa, fidelem ſuam nauaſſet operam,expoſtulat: ſe cõtrà nimis curiosè obſeruari, queritur Elſa (quæ ob officium ſorori eiuſmodi cibatione occulta præſtitũ Abacuc nobis nuncupabatur,quòd Danieli cibum aſportaſſet uates ille) ſororẽ lachrymabunda orãs,ut uictu palàm frueretur,alioqui uitrico, matri, ipſisque periculum creatum iri. Controuerſiam accedens uxor dirimit, exprobrato Barbaræ cõmẽto & impoſtura,ſingulos tam protaſios quàm epitaſios comœdię actus, & quicquid à ſe, famulo & ancilla uiſum fuiſſet aliquoties, explicitè demonſtrans: inde ut ab huiuſmodi dolo, mendacijs & præſtigijs porrò ſe contineret,piè ac ſollicitè hortatur: alioqui Deum iuſtum tanti ſceleris fore ultorem minitata,& Principem natura certè clementiſsimum, de parentibus flagitij conſcijs, atque adeò ipſis, dignum meritò ſumpturum ſupplicium. docet, Barbaram hactenus à dæmone mendaciorum patre fuiſſe agitatam: commenticium illam finxiſſe angelum, à quo ſæpenumerò

Daniel.14.

confirmaretur eſculo,ut aiebat: talem in mea domo nullum ſortiri locum,at longius exulare potius à mei domicilij limitibus: reſipiſcentiæ horam adeſſe, delictum ætati remiſſum iri, pro parentibus & ipſis apud optimũ Principem interceſſurum fide bona maritum:ſi uerò prę fractius in flagitio multis documentis cognito perduraret, Principem & qui à cõſilijs ſunt, citius nobis credituros, quorum cognitioni cauſa uniuerſa fuiſſet cõmiſſa, quàm dubiæ lubricæq; fidei puellis: ex guſtato ante biduum ceraſorum cõdito, quòd tantopere ſe cruciari finxiſſet, hoc genus dæmonij haud dubiè profligaturum fuiſſe maritũ,ſi adfuiſſet.

Hac admonitione finita, diſcedit cõiunx.res interea in deliberationem uocatur à puellis: inde lac requirendum ſumendumq; conuenitur, quaſi ſolidiora uentriculus non toleraret. Offertur medius cantharus, duarum uidelicet librarum medicarum quantitas,quem ſine noxa exhaurit:poſtridie integer cantharus intrito pane tritico abſumitur, uti & reliquis diebus, quibus & halecem & alia uorauit.

Hæc omnia licet à meis palàm ſuppeditarẽtur,ſeorſum tamen comedit: tã difficulter à furtiui uictus ſumptione ſolita abduci potuit, donec porrò cibum omnem ſubminiſtrari ſeriò uetarem, niſi quẽ in publica menſa cum reliqua familia palàm in cunctorum conſpectu ederet. Hic etſi nonnihil etiamnum tergiuerſaretur, & me abſente coram alijs comedere detrectaret:id quod hactenus in occulto fecerat,domũ reuerſus, publicè fieri uolo. Proinde cum illa ſtrenuè ago præter morem: fucum & impoſturam expro bro: me ex ædib.illam eiecturum,nec apud illuſtriſsimum Principem pro delicto interceſſurum minitatus. Ad hanc cantilenam incunctanter menſam accedens, quibuſcunq; cibis unà cum meis familiaribus in omniũ conſpectu ueſcebatur citra noxam,quẽad modum & reliquis quibus apud me adhuc morabatur,diebus. Elſa quoq; uxori clàm fatebatur, ſe frequentius uapulaſſe,quòd quum parentes mercium quarumcunq; eſſent inſtitores, portionesq; liborum & rerũ eſui gratarum frequentius deſiderarentur, ſibi imputaretur: licet illa furtim abligurijſſet in alimentum Barbara.

Quum uerò hic dolus apud me detectus eſſet,qui ueritatis adyta aperire ſtudeo & neminẽ lędere,Clementiſs. Principi ſupplico,ne quid acerbius in Barbaram,Elſam & parẽtes ſtatueret, quòd illæ eſſent iuuenculę,quibus publica punitio, ſcortationis in poſterũ occaſionem, uel grauius perditionis damnum dare poſſet:uitricum adhęc excuſaſſent illæ, uti impoſturæ ignarum: erga matrem uerò,uelut fœminam,exornaret clementia principem. Tametſi autem ob ſceleris magnitudinẽ uariæ agitarentur ſentẽtiæ,& quidem pœnam arbitrariã merita fuiſſet mater cũ filiabus:connatæ tamen ſuæ cõmiſerationis argumentum hic quoque oſtendit Clementiſsimus noſter Princeps, remiſſoq; flagitio ſuis ſumptibus illas Vnnam relegari iuſsit,traditis ad magiſtratũ literis, quib. cum illo expoſtulat ſeriò, quòd tam ſtupidè ſibi à puella fiuiſſet illudi:monetq;, ut in poſterum maiori prudentia caueret, puellasq; curaret uigilantius in Dei timore inſtitui educariq;:& quicquid de Barbaræ abſtinẽtia antea fuiſſet typis euulgatum Latinè & Germanicè,cõquiſitum ſtudioſè collatumq;, palàm in foro combureretur.Hoc edicto munitæ iuuenculæ à meis auehuntur ædibus,13 Maij,anno 1574. Hæc læta comœdiæ huius cataſtrophe.

Vnnam reuerſa Barbara, pelle & ingenio

ingenio non prorsus mutato, cunctis persuadet, se quidem antea ieiunium tam multis pertulisse mensibus, sed à doctoris Vnieri efficacibus potionibus restitutam, ut iam per Dei gratiã appeteret comederetq́; : se etiam sine ullo scipionum adminiculo, gressu incedere firmissimo ex inunctionibus prestantissimis per eundem Vnierum adhibitis.

Hic profectò prætermittendum erat minimè, quòd à curatione Generosi Comitis à Niuvvenar., &c. Adolphi, eiusdemq́; pietatis eximiæ coniugis Vualburgæ, domum reuersus, ubi Barbaram lac petijsse potasseq́; intellexissem, in mãdatis mihi ab illustrissimo Principe datum esse, puellis persuadeo, ut dorsum Barbaræ consueto meo inungere linimento, quo in nosodochijs & alibi claudi mutiliq́; illiti, suis mox abiectis sustentaculis, libere sine ullo fulcimento abire solet. Ad hãc illinitionem annuit Barbara: itaq́; postridie bis soror Elsa illam fecibus olei uulgaris, cui ob fragrantiam olei spicæ guttam admiscueram, inungit: quæ postero die scipionibus neglectis prosilit, perq́; ciuitatem hinc inde currit, quasi à me restituta, & hoc nomine sibi pulchra. Hoc modo uolũtarios claudos mutilosq́; sanare noui.

VIVA BARBARAE VNNENSIS
puellæ 10 annorum effigies.

Prius uerò quàm similium impostrarũ explicare catalogum pergam, memorabilem ueri ieiunij historiam, cuius antea memini, adiunctis breuiter quibusdam alijs, interserere uisum fuit: ut exemplorũ analogia in hoc argumenti genere, quilibet mentis non omnino prefracte, nec præiudicio scriptorum effascinatus, promptior in nostram possit tranfire sententiam.

Henricus ab Hasselt, natus quidem Hasseldę, at in Norvvegię oppido Berga degens, eximiæ pietatis uir, tũc inculpati cœlibatus, tam erga pauperes profusus, ut quũ in diuendendis pannis suam exerceret mercaturã, multò libentius pannum integrũ aperuerit, secuerit q; gratis, ut nudi pauperes uestirentur, quàm ut cum fœnore alijs diuenderet. Quum autẽ religio Romana commutaretur, transiret q; in Saxonicam, & Norvvegiæ incolas crapulæ nimium mãcipatos cerneret hic Henricus, nec suæ functioni hic respondere ecclesiarum ministros intelligeret, à quibus in cõcionibus palàm audiebatur, ieiunio imitandum & Mosen & Heliam, uidelicet quadraginta dierũ abstinentia: at Deum nunc tam diutini ieiunij tolerantiam in hominibus minimè operari. Hic Hericus, uti omnis uitæ dissolutioris, & potissimùm crapulæ iuratus hostis, se concionatoribus quasi Deo honorem derogantibus, & potentiam eiusdem extenuantibus nimis, opposuit, reipsa testatum uolens, omnipotentiam eius nequaquam imminutam aut concisam, sed parem nunc & in æuum, quemadmodum ab initio, perdurare. In nomine itaque Domini, ad eiusdem gloriam, gratia ipsius fretus, ieiunium tentat: in quo ubi triduum perstitisset, tantùm non fame opprimitur. quare panis triticei buccam & liquoris haustum ubi sumpsisset, utroque in ipso œsophago siue guta sensibiliter permanẽte, dies inde quadraginta & totidem noctes absq; ullius cibi & potus usu perseuerauit. Exacto autem hoc tẽpore, illam panis & potus antea assumpti portionem crudam rursus per os reiecit. Cæterùm ex tam diutina abstinentia mirè fuerunt uires labefactatæ, ut lacte refocillari corpus oportuerit. Detecto hoc miraculo, ab illius prouinciæ gubernatore regio accitus, num tot dies sine ullius alimenti subsidio uixisset, rogatur: huic ueritatem confesso adhuc non credens, rem nouo experimento cõfirmari mauult gubernator. Quapropter Hericum cubiculo inclusum, dies quadraginta asseruari iubet uigilãter absq; ullo uictu: qui constanter hoc tulit sine noxa, læsione uirium minore quàm antea. Nihil hic sibi aut proprijs tribuebat uiribus: sed quicquid id esset, soli Deo acceptum ferebat, cuius solius hoc erat opus, potentia & honor. Ob hanc raram & plusquam humanam abstinentiam, atque etiam uitæ innocentiam, Numen Norvvegicum à multis nũcupabatur. Nulli erat addictus sectæ. Negociorum uerò suorum causa profectus Bruxellam in Brabantiam, ob hæresios suspicionẽ ex debitoris sui accusatione captus, in carcere denuò continenter uiuit ieiunatq;. Inde lata mortis sententia, ut scilicet combureretur uiuus (cõfessione tamen populo, præter morẽ non prælecta) hic intrepidè sine ulla faciei immutatione, supplicij locum petit: ubi catena alligatus palo, fascibus circumcirca horribili aspectu incensis, putabatur circum palũ uelut in theatro ad extremum halitum discursurus. Sed quid fit? In genua prouolutus, oculis in cœlũ leuatis, feruẽter suas ad Deum fundit preces: hinc surgens, in ipsas progreditur forti animo sine ullius tremoris indicio flãmas, in eisdem q; se demittit tam sedatè, ut ab ipso moueri membrum uel articulum, dum flammis crudelissimè deuoratur, uiderit nemo. Ex ossibus reliquiæ inuentæ nullæ, & supplicij locus à multis religiosè habitus. Schorio Brabãtiæ præside id contigit circa annum millesimum quadragesimum quintũ. Ex ore dignissimorum fide uirorũ, qui Henrico coniunctius usi fuere, hæc refero.

Numen Norvvegicum.

Henrici ab Hasselt ieiunium 40. dierum.

Cano-

Canonicus quidã Leodiensis haud ita pridem dierum totidem continuum ieiunium experiri conatus, ubi ad decimumseptimum peruenisset diẽ, tantam omnium uirium sensit iacturam, ut nisi incunctanter restaurante uictu fuisset subuentum, haud dubiè interijsset.

Puella quædam Nicolaa nomine, Bucholdiæ in Monasteriensi prouincia degens, conscientiæ morbo ita diuinitùs affecta, ut hominum auersaretur conspectum, à matre cædebatur, quòd egredi recusaret. Proinde ait: Me Deus percusit: si mater adhęc me uerberare pergat, quid tum factura sum? Insomnis diu permansit, nec octodecim septimanis aliud gustauit quàm pauca poma tosta, ptisanæ uerò cremorem bibit. Siquis inopinatò accedens, ei loqueretur, nihil respondebat. Tanta erat macies, ut ceruicis spina pelle solum tecta conspiceretur. Ex commiseratione tandem diuina, animi tranquillitatem assequuta, paulatim conualuit, Deum timens & mirè modesta, qualis adhuc iam permanet superstes.

Nec prætermittendum hic silentio, quendam in thoro coniugali apud uxorem ab Hungaro nobili deprehensum, & in carcerem espropter coniectum, ut fame enecaretur. Quo autem pœnę citiorem reus consequeretur finem, gallina tosta per ostium subindè ad ipsius demittebatur nares, ut eiusdem odore allectus, appetitu incitaretur maiori: re ipsa uerò rursus destitutus, acerbiores daret pœnas, non secus ac

Tantalus à labris sitientes appetit aquas:

atque eo cruciatu uelocius interiret. Hanc supplicij formã quum sex perpessus fuisset dies, septimo inquisitione facta, deprehensus fuit superiorem brachiorum suorũ portionẽ exedisse.

Ad commẽtitia redeo ieiunia. Tempore Maximiliani Imperatoris, anno millesimo quingentesimo decimo, puella quædam Augustæ simulato ieiunio, quasi nullo uescereturcibo, sed diuinitùs sustineretur, non modò quoscunque etiam prudẽtes uiros, uerùm etiam ipsum Cæsarem fefellit, sanctimoniæ insignis opinione famosa & celebris, ut etiam in templo peculiaris illi sedes secluſa extrueretur, & manibus portaretur. Qui confecta, quæ uocant, seorsum illi subministraret, quẽdam habuit: & si quando esset exquirenda ueritas, se confectis roborantibus in uestimentis tam industriè reconditis antea muniebat, ut ad tres uel quatuor septimanas corpori sustinendo illa sufficerent. Tandem esse proditam ab emissis stercoribus, quæ nulla subsequi, ubi nihil assumitur alimenti, nemo non nouit, quidam asserunt: alij à Ducissa ipsius dolum clàm per rimam obseruatum, fuisse detectũ putant. sunt qui dicãt, fuisse scortum, & uix cum amasio submersionis pœnam fuga præuertisse.

Huc referendam sentio historiam de puella quadam nomine Margarita in uilla Roed prope Spiram commorante, circa annum 1542. ob ieiunium plusquam biennale celebri, eiusdem ferè cum nostra Barbara ætatis: quam prius omnem auersatam cibũ, postea & potum scribunt, nec tum urinam reddidisse. Quanquam uerò Regis Ferdinandi iussu circiter dies duodecim fuisset obseruata: fucum tamen latuisse, testimonio mihi erunt, quæ sequuntur documenta. Primùm, quòd circa ætatis annum decimum inchoarit abstinentiam, atq; in decimum tertium continuò perseueraſſe narretur, pro ea ætate tamen, statura & habitudine iusta, & pro rustica, uultu non illiberali, potissimùm post diutinum ca

Canonici Leodiensis ieiunium.

Nicolaæ Bucholdianæ abstinentia.

Ieiunium sex dierum confectum.

Sebast. Frãc. in Chron.

Margaritæ in Roed ieiunium.

pitis & uentris dolorem, qui corpus & uires magis consumere debuit, & remorari inde iustũ staturæ incrementum, & faciei uenustatem. Hæc profectò nequaquã cohærere, suprà ex Hippocrate demonstraui. qui enim crescunt, calidi innati habent plurimum: plurimo igitur indigent nutrimento, corpus alioqui consumitur. Humidũ siquidem natiuum ab edaci calore exhauritur perdituráq;, nisi is effrenis coerceatur adiuncto familiari. Hinc omnium minimè ieiunium sustinẽt eiusmodi ætatis pueri. Pro caloris etenim modo alimẽtorum proportio & quantitas, nullo alio quàm natura mõstrante, constituitur. Secundò habet historia, è naribus & oculis copiosè (cũ interdum fieret) humores profluxisse. quod omnino fieri nequit: ubi etenim nullum alimentum, nulla materia, ibi necessariò nulla consequuntur excrementa, qualia habeo narium mucum & oculorum lachrymas. Eodem pertinet & tertium argumentum, quòd toto corpore scabie & pustulis phlegmaticis laborasse scribatur. Et hoc malum excrementitium est, in quo corpus paulatim magis absumitur: originemq; ducit ex pituita salsa, crassa ac lenta, aut etiam bile atra, Galeno teste. Quomodo autem eiusmodi sordes ex corpore expelli queunt continuò, si earundẽ desit fomes ex assumpto alimento? Quinimò ex Hippocratis nostri sententia, contestante & ipsa experientia, morbi quicunq; ulcera sunt, & super reliquũ corpus eminent, eos simul cum medicamentis, etiam fame curare oportet: siquidem fames exiccat, ulcera autem exiccatione egent. Accedit quartò, quòd eam somnum cœpisse naturalem & quietum addatur. Nec hoc fieri potuisse, ut citra cerebri ex assumpto alimento irrorationem, talis consequeretur somnus,

Aphor. 14. lib. 1.

Aphor. 15. lib. 1. uide suprà.

Pueri difficulter ieiunium ferunt.

Lib. 2 de sympt. causis, cap. 10.

De locis in homine.

7. Aph. 60.

mecum asserent cũcti naturalium rerum periti, qui ex benigno alimẽti uapore ad caput delato, & à cerebri temperie condensato, somnum gigni naturalem sentiunt. Si itaq; oculatius illa fuisset obseruata, aut in ipsam uigilantius inquisitum, quin impostura fuisset manifestata, dubitare nolo. Nec desunt, qui in uestimenti fimbrijs libum ad famem tollendam dextrè consutũ, fuisse uisum, dicant.

Celebratur similiter puella quædã annos nata duodecim, quę in Tullensis territorij uilla Cõmerciaco, tempore Lotharij Imperatoris circa annum 822. post sacram communionem in Paschali solennitate à sacerdote susceptam, primùm per decem menses à pane, deinde ab omni cibo & potu per triennium abstinuisse narratur. Idem hic respõsum uolo, quod in proximis ieiunijs cõmentitijs: quemadmodum & ad illud non absimile, quod Pogius Florentinus Romæ sub Nicolao octauo pontifice in Gallo quodam sacerdote accidisse refert.

Puella 12. annorum ieiunium.

Hoc argumentũ, fraudulentę abstinentię exemplo, raraq; impostura memoratu dignissima exonare uolui, ne tam facilè posthac omni credatur spiritui, nec prodigiosarum rerum narrationibus tam pronæ semper offerãtur aures. Circa annum 1546. Eslingæ in ducatu Vvirtẽburgico puella nomine Margareta, Ioannis Vlmeri filia, ex graui morbo & uehementioribus uentris cruciatibus adeò se intumuisse finxit, ut uẽtris moles uniuersam faciem obtegere, ac in circũferentia decem palmas excedere, à multis uisa sit. Diuersi autem generis animalia se querebatur alere suo sanguine in uentre: cum tamen se nec comedere, nec bibere quicquam, sed tantùm pharmacopolarum cõfectis & fructuum odoribus interdum recreari assereret. Ab ijs qui

Margareta Eslingensis impostura.

lecto adstabant, auditæ sunt multiplicium animantium uoces, gallorũ cantus, gallinarum coccyzationes, anserũ strepitus, latratus canum, ouium balatus, porcorum grunnitus, ac quod admirabilius est, boum mugitus hinnitusq; equorũ, atq; animalium multorum homines magnitudine superantium clamores: à quorum motionibus uexationibusq; intolerabilibus mirũ in modum se torqueri, doléter referebat. Eduxit admirandę magnitudinis uermes atq; serpentes ex latere circiter cẽtum quinquaginta, ut miraculo fidem faceret. Reiigitur inauditæ rumor quum non modò per urbẽ & loca uicina, sed etiam per totã ferè Germaniam increbuisset, ab exteris quotidie confluentib. ob prodigiũ, & commiseratione affectis tanta uirginis mole conspecta, amplis frequẽtibusq; est ditata muneribus. Consiliũ à medicis & chirurgis quæsitum: ad eam quoq; Caroli quinti Imperatoris & Ferdinãdi Rom. regis medici cum aliquot nobilibus accessere, qui tamen nihil deprehendere fuci potuere. Verùm ubi iam circiter quadrienniũ huius tragœdiæ spectaculũ durasset, ac dolores intendi indies uiderentur, magistratus (num cõmiseratione, an siniſtra suspicione motus, me latet) accitis puellæ parẽtibus scisciatur, num ex medicorum consilio filiam sectione uentris à tam diris cruciatibus liberari cuperẽt? Cui pater uir bonus ac innocẽs respõdit, filiam diuinę bonitati & legitimis medicorum remedijs committẽdam. At omnibus modis restitit mater mali conscia, diuinam ultionẽ illi minitata, si filia adhuc iuuencula enecaretur. ad quam etiam missi, qui admonerent, eam sæpenumero medicorum desidiasse operam: hos nũc adesse, ut morbi inclementiam quibuscunq; modis auspicio diuino, aut tollerẽt, aut certè lenirent. Verùm illa à matre instituta, respondit, se morbum & crucem à Deo sibi impositã, ex diuina gratia pari constantia citra ullam medicorum opem laturam, qua iam quadriennium fortiter pertulisset. Cæterùm magistratus, accepta patris responsione, Docto ri medico & tribus chirurgis cum obstetrice, ut puellæ uentrem sectione tententexaminentq́ue, seriò mandat. Quare hi dicto obsequuti, cubiculũq; ingressi, puellæ tumidæ fascijsq; linteis ligatæ, ac clamanti, detraxere tẽgmina: ferroq; adhibito, uentrem miro artificio fabricatum cum uarijs arcubus, quibus uentris rotunditas conseruabatur, & puluinaribus ac reliqua leui materia suffultum deprehenderunt. Hoc per obstetricem detracto, apparuit puella omnino nuda, corpore optimè compacto, & supra modum formoso. Fraude cognita, parentes & filia cum alijs doli conscijs (quibuscũ noctu comessatum erat, ac munera ab exteris oblata, egregiè dilapidata) in carcerem ducti, quæstionibus subditi sunt. Venter in prætorium ad rei memoriam delatus, asseruatur. Mater ad ueritatis confessionem torturis adacta, instinctu sathanæ & auxilio, quicquid id esset doli, se annos quatuor construxisse causa lucri, fassa est. Condemnata igitur, fracto prius collo, palàm est flammis absumpta: Filia autẽ, perforatis prius ignito ferro genis, muro inclusa, ad perpetuos damnata carceres: Pater, qui se ab uxore & filia ad illum diem, quo flagitium manifestaretur, deceptum fuisse, sanctè affirmabat, liberè dimissus, quemadmodum & ex reliquis captiuis pleriq; insontes inuenti: alij uerò pro delicti grauitate puniti.

Anglicana uirginis ieiunium commentitium.

Huc nõ immeritò accedat id quod de quadã uirgine Anglicana refertur, quę ob continui ieiunij famam, numi-

nis loco habita obseruataq; est, ut Angli non alio nomine illam nuncuparint, quàm Holi met de Kent, hoc est, sacram uirginem Cătuarien sem. Hæc siquando cibăda esset, ante summum altare in templo protoluta in genua, panem missalem ex alto quasi cœlitus descendentem ad ipsius os in alimoniam sumebat, alijs in templi parte postica miraculum religione singulari, imò ad stupore spectantibus. Hac sola spirituali esca sustẽtari se, & bona frui ualetudine, citra ullius uictus accessionem, gloriabatur: interim & insignem quoq; uitæ innocentiam sanctitatẽq; præ se ferebat, ut tam à Rege & regni primoribus, quàm ab alijs cuiusuis ordinis hominibus religiosè uisitaretur. Nec exigui temporis, actus huius fuit epitasis. At quid fit? Quemadmodum iustissimus Deus ad quarũcunq; illusionum sacrarum præstigias non perpetuò conniuere solet, sic tandem & huic fabulæ catastrophẽ statuit. Quapropter siniſtra suspicione Regi iniecta, ex eiusdem mandato in illam inquiritur. Legati regij monasterium, ubi illa tunc temporis morabatur, ingressi, religionis ergò eò peruenisse putabãtur. Verùm ab ijs secluſa mox, custoditaque, famem ne triduum quidem perpeti ualuit: sed quæ infirma est mulierecularum conditio, dolum haud difficulter est confessa: panem nimirum missalem per fornicem templi demissum, capillis fœminarum tenuissimis alligatum, eosq; non potuisse obseruari ab ijs qui longinquè panem spectabant: adhæc, se interea semper lautè seorsum uixisse cum ăbbatibus ad quos diuertebat, quibus etiam familiarius, coniunctius, uel potius carnalius fruebatur. Circiter tres etenim fuere (nisi memoria fallar, uel is falsus fuerit, qui rem uerè gestam retulit) in diuersis cœnobijs, ac in unoquoq; menses aliquot hisce ludibrijs dementabat illa quoscunq;. Tandem dira morte pœnas dedit, ueluti & abbates, ac monasteria diruta.

Venetiana uetula abstinentia.

Hic locum meretur quoq; famosa quædam uetula, quæ ut peculiari angelicæ sanctitatis opinione Perfectionis Regulam recenter institutam confirmaret Venetijs, duo sibi ampla comparauit eiusdẽ formæ uolumina: quorum alterum Bibliorum erat, alterum cistula clausulis uelut liber adornata, quam depressis lagunculis uino maluatico plenis, tum & martijs panibus ab ipsa ex caponum perdicumq; pulpamentis, saccharo & amigdalis ritè apparatis, infarciebat. Hisce duobus libris pulchrè instructa, in cellulam se recipiebat abdebatq;, religiosam scilicet agens uitam plerunque dies quinque aut sex contemplatione uaria, & alteris illis Biblijs uigilanter lectitandis, donec quicquid in ijs deliteſceret mysterij euacuasset: nec sanè interea temporis quicquam aliud cibi aut potus gustabat. O dignum memoria miraculum, ô mystica abstinẽtia. Quid tandem? In hoc religionis arcanæ exercitio perdurat, donec mysterio reuelato, multisq; inuẽtis literis amatorijs, palàm à magistratu exilio puniretur.

Circiter annum sexagesimum quintum supra milleſimum quingenteſimum, in Castiliæ nouæ Marchionatu de Senet duo fermè miliaria de Couil uida in villa Tamerson iuuẽcula morabatur annorum sedecim, fingens se uirtute spiritus sine cibo, potu, excretione alui & urinæ circiter biennium uixisse. Ad hanc tandem accedebant duo filij ducis Medinæ cœli, quidnam hoc rei esset inquisitum: qui leuata lodice sub qua ipsa cubabat, manuq; inserta, lectum lotio defœdatum compe riunt. Fraude reuelata, illam Inquisitioni tradidit Marchioniſſa.

Vianæ

Vlum puellarum ficta ieunia.

Viarīæ adhæc ſub Brederadio circa Traiectum inferius puellam perpetui ieiunij opinio nobilitauit: at commentitium fuiſſe, poſtea cunctis innotuit. Similiter menſes aliquot fraudulenter ieiunium ſimulauit Gorcomij in Hollandia puella nomine Margaretha, circa Belgicorum motuum initia.

Circa Leodium in uilla Capella nũcupata, fuit circa annum 1567. puella annos ferè ſeptendecim nata, quæ ab omni uictus uſu uixiſſe dicebatur. Sed dolum detexerunt liba mellea, tandem in ueſtimenti fimbrijs deprehẽſa.

Cæterũ hæc à me ſcripta eſſe, quòd ieiunio aliquid derogatum uelim, nemo ſuſpicetur: quum hoc ſolum mihi ſtudio fuerit, ut quemadmodum in ſathanæ præſtigias ſex in lucem editis libris inquiſierim, ita & nũc ſacris hominũ impoſturis oculatius attendere uoluerim. Ieiunium etenim uerũ, ſummo à me loco, ſi ab ullo alio, habetur, uti certè debet. Nam, Athanaſio teſte, morbos ſanat, deſtillationes exiccat, dæmones fugat, malasq; cogitationes expellit, & mẽtem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus ſalubrius, & ad thronum Dei ſiſtit. Colophonis autem uice auream Cypriani ſententiam ſubiungere uolui: Ieiunium, inquit ille, ſi diſcretione regatur, omnẽ carnis rebellionẽ edomat, & tyrannidem gulæ ſpoliat & exarmat. Ieiuniũ extraordinarios motus in cippo claudit & arctat, & appetitus uagos diſtringit & ligat. Ieiunium ſi humilitate ornetur, ſeruos Dei contẽptores mundi efficit. Ieiunium carnes azymas mundat & ſolidat, & putredines quę ex adipe prodeunt, conſumit & ſiccat. Ieiunium ſcripturarũ delicijs paſcitur, contemplatione reficitur, gratia ſtabilitur, cœleſti pane nutritur. Danieli interpretatio ſomniorum reuelatur ieiunio, & tres pueri de Babylonio illæſi egrediuntur incendio. Moſes in monte quadraginta diebus ieiunus cum Domino perſeuerans, & Dei familiaritatem, colloquium, & legis miniſterium promeretur.

Ieiunij potentia.

De ieiunio & tentationibus Chriſti.

FINIS.

RERVM ET VERBORVM HOC LIBRO memorabilium INDEX.

Prior numerus paginam, alter lineam denotat.

A.

Abdiæ locus de Hermogene mago 22.18 de Simone Mago 20.40
abnegãtium quot sint species 87.44
abnegatis an sit uia resipiscentiæ 37.2
Achabus Israelitarum rex ad idolorum cultus perductus 29.20
actionum criminalium probationes oportet esse clarissimas 82.6
acum æneam mulier quædam deglutit 73.30
acus & aciculæ ore eiectæ, an in corpore fuerint 70.22
Adam & Eua cur leuius à Deo puniti sint 95.21
Aegyptij idololatræ & organa satanæ 12.1 miscrè uexati à ranis & pediculis 13.1
Aegyptiorum incantatorum nomina 15.5
aerem nullo modo à Lamijs turbari posse 50.1
in Aere concitando quomodo à dæmone illudantur Lamiæ. ibid.9
Alciati sententia de Lamiarũ confessione 85.16
Alexandri Traliani locus 71.32
Ambrosij locus de Simone mago 20.46
amore furentes quales sint 86.12
Angliceanæ uirginis ieiunium commentitium 134.44
animantia an naturalibus morbis uariè affligi possint à Lamijs 77.1
Anquirensis concilij decreta de Lamiarum confessione 86.26 & 88.31
Antonij Aegyptij ieiunium 114.19
Antonij Beniuenij locus 71.31
Apostatarum quot sint species 87.44
Apulei metamorphosis 58.37
Aquarum Aegyptiacarum transformatio 11.37
Arioli cur ab ecclesia sint eliminandi 88.26
Aristotelis locus 44.31 & 57.35
Arnoldi Vuieri ieiunium 116.40
arteria aspera 71.11
aruspices cur ab ecclesia sint eliminandi 88.26
Athanasij locus de Hermogene mago 22.22
Augustini sententia de Lamiarum confessione 86.33 de ceremonijs Lamiarum 41.21 de Samuelis apparitione 20.8
Auiti Alcimi locus 14.46
auuetenamento quid significet 27.43

B.

Babylonis casus & interitus causa 21.29
Baldi sententia de confessione 84.35
baptisma in homine abnegato an extinguatur 36.24
baptismatis uim non posse externa exemptione tolli. ibid.21
Barbara Vnnensis 110.39
Barbaræ Vnnensis ieiunium detectum 123.20 imago & uiua effigies 125.17
Bartholomæus Calckreutor medicus 109.36
βασκάνιοδαι & βασκάνων quid significet 27.46
Bassiani Landi locus 25.24
Beatorum animæ magorum carminibus non obediunt 16.21
Bernensium in terra tredecim infantes à Lamijs deuorati 32.37
Bononiensis magistratus quo pacto lamias puniat 88.41
Brisiaci saga inuenta, quæ miris modis iuuenculam instituit 32.21

C.

Caecus quidam à diabolo factus 68.22
calculus ore reiectus 71.35
calor uitalis 115.5
canonici Leodiensis ieiunium 129.1
capitalia quæcunq; Moses fecit, an à magistratu ultimo quoq; supplicio puniri debeant 96.7
carnibus uesci diebus à pontificibus Rom. uetitis quando liceat 39.39
carnifex quidam in Vuirtenbergico ducatu pabula pecorum inficit 77.41
Casparus Hoffman medicus celebris 109.38
Cassali in urbe ueneficium horrendum accidit 24.35
Celare crimina in confessione, an sit contra fidem 40.41
ceremonijs non posse occidi pueros 37.18
Chamæleon 116.15
Chasaph quid significet 26.9
cholera morbus unde oriatur 72.24
cholerico ex uapore qualia somnia exoriãtur 44.40 & 45.5
chrismatis uim non posse externa exemptione tolli 36.20
Christi ieiunium in deserto 113.39
Christianismi abnegatio à Lamijs & ueneficis quo pacto fiat 32.42
Chrysostomi locus 16.44. & 57.38
Ciceronis locus 57.33
Cinops magus 21.5
Circes omnipotentia 58.36
Clementis locus de Simone mago 20.44

clauum cuidam uiro uiuo excisus 76.40
claui ferrei ore reiecti an in corpore fuerint 70.20
Concilij Anquirēsis decreta de Lamiarum confessione 86.26
concubitus dæmonis & Lamiarū an & quo pacto fiat 53.43 & 103.21
concumbentes cum iumento, Mosis lege esse puniendos 103.30
confessio debet cōtinere uerum uel possibile 84.21
confessioni soli maleficorum standum non esse 81.24 mente læsi nō esse standum. ibid.43 in criminalibus non est standum 84.32 quatenus sit standum 85.1
confessione ex sola non iudicatur, nisi in hæresi 84.35
confessiones torturis expressæ sæpius erroneæ 83.29
Constantini lex de Mathematicis & maleficis 52.39
Cornelia lex de sicarijs & ueneficis 27.31. & 90.37
Cornelia patritiæ gentis Romæ uenefica 23.44
Cornelij centurionis ieiuniū 114.9
corpus humanum cur absq; alimenti acceßione tempore longo consistere nequeat 116.6
in Corpus Lamias non posse res duras ingerere 75.4
corpoream materiam dæmonis potentiæ non subijci 11.14
Creare solius Dei est 13.12. & 59.44
crescentes cur plurimo egeant alimento 112.29. & 131.8
criminali in iudicio an Moises semper sit imitandus 96.6.34
crucem calcare secretò, an sit abnegatio fidei 41.11
culter è cuiusdam puellæ latore exectus 76.39
curatores cur ex lege mulieribus dentur 42.15
Cynanthropi quales sint 86.13
Cypriani sententia de ieiunio 138.5
Cyrus Babylonem sub Persarum imperium redegit 21.32

D.

Daemon an manum uerè insti pulatione extendat 32.5 cur aliquando futura prædicat 47.13 cui qualitati & humori se libentius insinuet 45.2 quàm miris & uarijs modis maleficio homines afficiat 65.38 quibus rationibus uim imaginatiuam uitiet 43.11 quibus artibus muliebrem sexum decipiat 42.19 quomodo se in choreis transformet 55.27 quomodo in corrumpenda phantasia naturalibus quandoq; pharmacis soporiferis utatur 47.17 quo pacto lamias & magos deludat. ibid.1 quo pacto se in formam Samuelis tam ex improuiso transformârit 17.18 unde Sauli futura prædixerit 18.33
dæmonis astutia quanta sit 82.29 & Lamiarum concubitus quo pacto fiat 53.43
dæmonem per se operari maleficia 69.8
dæmonum digitus quid sit 14.11 illusionibus qui homines maximè expositi sint 41.41 præstigiæ quo tempore cessare cœperint 4.14. item quales & unde oriantur 14.11
dæmones non carnea, sed spirituali concretione constare 34.37
dæmoniacus apud Gadarenos maleficio correptus 67.15
Danielis ieiunium 138.18
Dei potentia & digitus qualis sit 14.6
Demarchi fabula 58.36
Dies dominicus quib. rebus sit consecratus 39.16 die Dominico utiliter ieiunari. ibid.
Dioscoridis locus 28.2

E.

Egesippi locus de Simone mago 20.45
Elias Thesbites ab angelo cibatus 113.30
Eliæ leuitæ translationi quæ fides sit adhibenda 26.24
in Endor maleficam an una ex Lamijs fuerit 15.26
Ephialtici quales sint 86.11
ἐπῳδὸς magus 9.33
Equos quid ab esu exterreat 78.29
Eslingensis uirginis impostura 132.33
Eusebij locus de Simone mago 21.1

F.

Faunorum ludibria 86.16
Fidem Christianam abnegantes 35.22
filij Dei qui dicantur 54.31
Fœcunditatem quid impediat 61.34
fœminæ cur maximè dæmonum illusionibus expositæ sint 42.5
Fruges nullo modo excantari posse 50.3 & 53.25
frugum sterilitatem ob nostra peccata inferri 78.35
Fulgosij locus de Simone mago 21.2

G.

Gallinarum pestes 77.25
Galli cuiusdam abstinentia 132.23
Geneuæ uiri & fœminæ ueneficia spargentes, supplicio afficiuntur 25.18
Germanorum uitiosa tralatio uocabuli φαρμακῦ 27.41
Gorcomiensis cuiusdam puellæ fictum ieiunium 137.5
Grillandi iurisconsul. opinio de incubo & succubo 55.25 de Lamiarum confessione 87.1
grandines an Lamiæ excitare possint 50.21
Gulielmi ducis Iuliæ filia, Alberto Friderico duci Borussiæ nupta 109.10

Gulielmi principis clementia 124. 15

H.

HAbar & Hartumim quid Hebraicè significet 15.11
Hæreseos in confessione quomodo sit agendum 84.35
hæretici quomodo sint reducendi 89.32
Henricus Bruseus medicus celebris Rostochij 110.1
Henrici ab Hasselt ieiunium quadraginta dierum 127.38 interitus 128.34
Henrici Institoris opinio de concubitu dæmonis 55.16
Hermogenes magus 22.18
Hester ieiunium 117.9
Hieronymus quid testetur de Iesu Syrach scriptis 19.12
D. Hieronymi ieiunium 114.21
Hippocratis sententia de ieiunijs 116.30
Homicida qui sit dicendus 92.40
homicidij duo genera 95.3
homines cur ex dijs ac uirginibus nasci fingantur 56.35 quatenus læsi possint à Lamijs 61. 17 qui maximè illusionibus arcibunq; dæmonum sint expositi 41.31
homines quàm miris & uarijs modis dæmon afficiat 65.40 ullius rei potentia in bestias transformari nequire 57.11
Horatij locus 39.11
Humidum subtilissimum 115.14

I.

IAbensium ciuium ieiunium 114.3
Iacobus dominus in Lichtenberg suggillatus 75.9
Iacobus Schadius Pomeraniæ ducum medicus 109.29
Iacobi Sprengeri opinio de concubitu dæmonis 55.16
Ieiunari utiliter die Dominico 39. 16
ieiunium ad quid utile 127.24 sex dierum cuiusdam 129.29 ieiunij exemplum horrendum. ibid. ficti & detecti puellæ Vnnensis enarratio 117.19 potentia & commendatio 137.22
ieiunium ij qui orescunt, cur difficulter ferant 112.30 longum qui perferunt 113.20 quot diebus homo ferre possit, secundum Hippocratem, Plinium & alios 116.30
ieiuniorum commentitiorum exempla 130.1 longorum uaria exempla 113.29 uerorum aliquot exempla 127.128
Iesu Syrach authoritas quantum ualeat in scripturis sacris 19.11
Imaginatio quid sit 44.28
imagines somnorinæ 45.39
imaginosi quales sint 86.13
Imperatorum constitutiones de magicis libris 22.23
impotentiam quid adferat 61.40
impotentes quomodo fiant arte magica, & qua ratione curari possint 103.37
imprecationes malæ inefficaces 64.4
Incantamenta an ualeant aliquid 21.46
incantare quid Hebraicè significet 15.11
incantatores cur ab Ecclesia sint eliminandi 88.26 infames magos dici omnes 30.21 senatusconsulto Italia pulsi 21.7
incantatorum quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.19
incubus unde fiat 55.21
infantes tredecim à Lamijs deuorati 32.38
infantes ceremonijs occidi non posse: nec mortuos infantes ex sepulchris effodi 37.18
Ioannes Barcholi legum doctor 110.4
Ioannes Cimisces Orientis imp. ueneno sublatus 24.30
Ioannes Knoblochius medicus 109.40
Ioannes Peristerus Theologiæ doctor 110.7
Ioannes Vlmerus pater Margaretæ Eslingensis 132.35
Ioannis Baptistæ ieiunium 114.11
Ioan. Francisci Ponziuibij sententia de Lamiarum cõfessione 84.15
Iob quantis maleficijs à diabolo sit affectus 66.17
Fl. Iosephi locus de ueneficis 27.20 eius laus 26.35
Irenæi locus de Simone mago 21.1
Isidori sententia de Lamiarum confessione 88.31
Iudæorum ieiunium 114.6
Iudithæ ieiunium. ibid.5
iumento qui concubunt, morte esse plectendos ex Mosis decreto 104.30
iumentorum pestes unde 77.6
iuris Pontificij sententia de iudicijs 83.5
Iustini martyris locus de Samuelis apparitione 20.6 de magorũ Pharaonis miraculis 14.39

K.

KImbi opinio de Samuelis apparitione 19.44

L.

LAc glutinosum an à Lamijs reddatur 63.32 è iuncis non emulgetur. ibid.14
Labus quid significet 15.22
lapillus ore reiectus auellanæ magnitudine 91.30
lamia quid sit 30.31
lamia innocens aquis submergitur 100.44
lamiæ cuiusdam confessio falsa deprehensa 87.36 cuiusdam memorabilis historia 48.40
lamiæ quæ uulgò attribuantur 31.4
lamiæ quæ in sacris scriptis uocentur 8.1 plus centum combustæ 85.21 in terra Bernensium tredecim infantes deuorant 32.37 an aliquid suâ sponte faciant 31.10 an sint secundum legem Mosis, tanquã homicidæ interficiendæ 102.28

an lac uitiare & glutinosum reddere possint 63.32 an spurorum libidinem cum immundis spiritibus exerceant 103.2 an aerem turbare possint 50.1 an in bestias uerè & substantialiter transmutentur 57.11 an carmine testes adimere possint 62.8 an per fornacem strictum in aerem ui cuiusdam unguenti ferantur 91.34 an imprecatione aliquid nocere possint 64.5 an propter artem magicam sint puniendæ 94.25 an Moisis ætate cognitæ fuerint 95.26 an ob id puniendæ sint, quòd seducãt alios 104.45 an sint ob id morte plectendæ, quòd monstrosas uetitasq; ediscant artes 105.41 an sint homicidæ 102.37 an in fronte stigmata gerant 81.17 an sint puniendæ ob id, quòd ineant fœdus cum satana, & abiurent uerum Deum 97.22 an sint potionibus dementantibus inquirendæ 83.45 circa quas res uersentur 30.36 cur credantur, quòd aerem & tempestatem excitare possint 52.22 cur non mox sint occidendæ 100.6 cur minus sint puniendæ uiris 90.24 cur non grauius magis sint mulctandæ 95.24 cur sint occidendæ, quot modis & argumentis comprobetur 92.14 & magi ut differant 94.31 maleficio affectæ 69.39 nulli noxiæ quomodo sint reducendæ, & quæ eis sit statuenda pœna 89.9 pœnitentes euitant pœnas corporales 88.6 pœnitentiam agẽtes cur non sint puniendæ 100.23 quæ sint puniendæ 88.13 quas ceremonias contra Ecclesiæ statuta cogantur obseruare 39.4 quibus rebus lædere credantur, ridiculas esse 60.2 quo pacto à diabolo per phantasiam uexentur 49.22 quo pacto homicidia committant 95.6 quo unguento se illiniant 48.2 quomodo sint dignoscendæ 79.22 quomodo à dæmone illudãtur in aere concitando 50.9 quomodo per fornacem ac per aerem longè lateq; euagentur 47.25 quomodo nocte per aera deferri uideantur 48.23 quomodo in templis retineri possint, & unde discernantur, quòd lamiæ sint 80.30 unde sua unguenta conficiãt, & per quæ omnia sua instituta explere possint 32.14 unde suam artem petant 94.37

lamiarum actiones ferè omnes imaginarias esse 38.19 appellatio in quantum se extendat 9.7 cõcubitus cum dæmone quo pacto fiat 53.43 & 103.19 confessioni soli non esse standum 81.43 cõfessiones quomodo sint censendæ secundum Iurisconsultorum decreta 84.15 confessiones torturis expressæ sæpius erroneæ 83.29 fœdus cum dæmone imaginarium & præstigiosum 99.3 maleficia quibus rationibus euitentur 60.38 professionis modus & fœdus 31.23 professionem & fœdus esse præstigiosum 33.29 quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.19 quot sint species 87.44 stipulatio cum dæmone quo pacto fiat 32.5 unguentum terribile 33.21 unguentum ex quib. conficiatur 48.2

lamijs quæ sit pœna statuẽda 90.1

lamias artes exercere nullas, nec ulla ratione elemẽta mouere, aut uiciare posse 106.16 dæmones cogere non posse, ut alijs noceant 106.20 non posse ope diaboli in corpus materias duras ingerere 75.1 non posse cæremonijs infantes occidere, nec mortuos ex sepulchris effodere 37.18

in Lamijs dignoscendis experimenta falsissima esse 79.29

larynx ex quib. componatur 71.12

Leodiensis canonici ieiunium 129.2 cuiusdam puellæ factum ieiunium 137.5

Leuinus uir celebris 110.2

lex Cornelia de sicarijs & ueneficis 27.31 & 90.37 duodecim Tabularum suggillatur 53.20 de mathematicis & maleficis quomodo sit intelligenda 52.39 talionis de ueneficis 93.6

legis talionis quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat. ibid. 45

Lucas Bacmeisterus Theologiæ doctor 110.3

Luciani transformatio 58.37

Ludouicus Milichius reprehenditur 75.16

lupi stercus & caudam animantia ab esu exterrere 78.22

lupi in Liuonia an ueri sint lupi 58.43

luporum in formam quo pacto homines credant se esse formatos 59.22

Lycaones quales sint 86.15

M.

MAgia uenefica quæ dicatur 22.43

magica ars quomodo comprehendatur 33.25 eius finis 11.31

magicæ artes quibus in locis sacræ scripturæ prohibeantur 93.28 an sint capitales 94.23

magicis cum libris quomodo agendum sit 22.2

magus circa quas res uersetur 9.10 Græcis quomodo dicatur 9.33 infamis quis dicatur 9.3

magi sub nomine qui comprehendantur 9.28

magi qui damnandi sint 30.14 & Lamiæ ut differant 94.31

Pharaonis cuius factionis fuerint 10.5 quo pacto Nilus fluuius in sanguinem transformarint

marint 12.12 unde ſuam artem petant 94.33
magorum ars & opera quibus in locis tam ſacræ, quàm profanæ ſcripturæ damnentur 21.11 carminibus non obediunt beatorum animæ 16.21 Pharaonis miracula qualia fuerint 14.41 libri comburuntur 107.11 quibus in locis ſacræ ſcripturæ mentio fiat 8.19
magos qua ratione dæmon deludat 47.2 nocendi aut perficiendi potentiam nullam habere 13.29 quoſdam in Lauſanenſi ducatu proprios infantes coxiſſe atq; comediſſe 32.24
maledicendi conſuetudo uulgaris 64.34
maleficio lamiarũ qui affecti ſunt, unde euenerit 65.38
maleficia quomodo ſint inquirenda 81.21 lamiarum quibus rebus euitentur 60.38 per ſe operari diabolum 69.7
Margaretæ Eslingenſis impoſtura 132.33 figmentum detectum 133.27
Margarethæ in Roedt ieiunium 130.28
Maria Leonora Pruſſiæ ducisſa 109.10
Martini de Arles opinio de concubitu dæmonis cum lamijs 55.18
mathematici ſenatuſconſulto Italiæ pulſi 22.7
Matthias Stoius, Regiomonti ducis medicus 109.27
Mechaſſepha quàm uariè interpretetur 26.26 quid ſignificet, & unde deriuetur 25.42
mechaſſephim ad diuerſa in biblijs uſurpari flagitia 29.24 quibus in locis ſacræ ſcripturæ ponatur. ibid.1
melancholico uaporĩ cur dæmon ſe libentius inſinuet 41.42 & 45.2
melancholicorum actiones quales plerunq; ſint 43.15 confeſſioni non eſſe ſtandum 81.43
melancholicis quæ uſuueniant 12.29
menti corruptæ quos affectus medici attribuant 86.9
metamorphoſis lamiarum an uerè fiat 57.46
miracula per incantationes quomodo fiant 15.18
monachus quidam Patauij ueneficus ſupplicio capitali afficitur 25.24
mortis cauſa quæ ſit 115.29
à Mortuis ueritatem non eſſe quærendam 16.7
Moſes qua potentia aquas Aegypti in ſanguinem transformârit 11.36
Moſis ieiunium 113.33. & 138.21 & magorum Pharaonis præſtigiarum diſcrimen 10.19
muliebrem ſexum quibus artibus diabolus decipiat 42.19
mulieres cur maximè dæmonum illuſionibus expoſitæ ſint 42.5 cur minus uiris ſint puniendæ 90.24
mulieribus cur tutores & curatores ex legibus dati ſint 42.15
mutus quidam à diabolo factus 68.23

N.

NAbuchadonezar rex maleficio læſus 67.6
Natan Cytræus poeta celebris 110.6
natationis cauſæ lamiarum 79.44
Νιπνομαντεία & σκιομαντεία ut differant 16.41
Nicolaæ Bucholdianæ abſtinentia 129.9
Nicolai eremitæ Vnderualdenſis ieiunium & laus 114.27
Niniuitarum ieiunium 117.12

O.

OEſophagus 71.45 ore res mõſtroſas eiectas non fuiſſe in corpore 70.14
Origenis opinio de Samuelis apparitione 20.20
Otto imperator chirothecis uenenо infectis necatus 24.12
Ouidij dictum 25.33
ouium peſtes 77.24
ouum integrum deglutiẽs quidam, ſtatim ſuffocatur 70.46

P.

PArẽtis imprecatione filijs nihil periculoſius eſſe 65.28
Patauij monachus quidam, & alij uenefici ſupplicio capitali afficiuntur 25.24
Pauli poſt conuerſionem ieiunium 114.7
Peccata eſſe inæqualia 101.24
pecora qua ratione dolo tollantur 78.15
pecora quid ab eſu exterreat. ibid.30 uenenis tolli poſſe 77.36
peſtes iumentorum. ibid.6
Petrus Memmius excellẽs medicus 110.2
Petri abnegatio cum lamiarũ abnegatione comparatur 101.16
Petri de Palude opinio de concubitu dæmonis cum lamijs 55.18
phãtaſiam quomodo diabolus corrumpat 45.41. & 47.21
Pharaon ſuum errorem agnoſcens Deum uerum inuocat 13.42
Pharaonis pertinacia unde 18.15
pharmaca in locis ſemotis ſepulta non poſſe nocere 60.45
φάρμακα quid ſignificet Hebraicè 27.37
φαρμακεύειν uel φαρμακοὶ qui dicantur 26.33
φαρμακὸν nomen quando in malam partem accipitur, quid ſignificet. ibid.27
φαρμακοποιοὶ, &c. qui dicantur 22.40
Pluuiæ an cieri poſſint carminibus in perniciem à maleficis 52.34
Pœnitentes quomodo ſint reſtituendi 89.17
Pogij Florentini locus 132.23
pori an innoxiè à dæmone diſtrahi poſſint 75.41
potionibus dementantibus ueritas non

non elicitur 83.45
potus tartareus 33.24
probationes in actione criminali oportet esse clarissimas 82.6
præstigiatores quomodo Hebraicè & Græcè dicantur 15.10 *per quod uocabulum Hebraicũ designentur* 28.36 *qui damnandi sint* 30.13
præstigiatorum opera quibus in locis tam sacræ, quàm profanæ scripturæ damnentur 21.11 *quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat* 8.19
Pudenda carmine non adimi 62.8
puellæ Augustanæ ieiunium 130.1
puellæ cuiusdam Bucboldianæ abstinentia 129.9 *cuiusdam in Castilia ieiunium* 136.32 *item prope Spiram in Roed* 130.28
puellæ Vrnensis historia 110.39 *ieiunium detectum* 123.29
puellarum trium ficta ieiunia 137.1
pueri cur ieiunium difficulter ferant 112.33.& 131.14
Pythia fœmina, Samuelem à mortuis excitans, an una ex Lamijs fuerit 15.26

R.

R Abani locus de Samuelis apparitione 20.17
Raymundi sententia de Lamiarum confessione 88.13
Regio morbo laborantibus cur omnia lutea & flauescentia uideantur 12.40
Romæ ueneficæ mulieres complures se uenenis interficiunt, & ad centum septuaginta capitali supplicio afficiuntur 24.3
*Romanus Argyrus Imp. Orientis ab uxore Zoe ueneno sublatus. ibid.*24
Rostochensis Academiæ celebriores professores 110.1

S.

S Abellici locus de ueneficijs horrendis 23.18
sacerdotis cuiusdam abstinentia 132.23
sagarum species quot sint 87.44
Samuel an uerè à mortuis per Pythiã sit excitatus 16.3.& 19.28
Samuelis excuscitationis à mortuis uera interpretatio 18.20
Saræ Raguelis filiæ ieiunium 117.7
Saul cur meritò à Deo sit punitus 18.2 *Samuelis manes consulit* 18.20
Saulis contumacia 17.31 *interitus causa* 19.3
Sauli unde dæmon futura prædixerit 18.33
Schorius Brabantiæ præses 128.42
seminis effusio in somnis unde accidat 56.20
Senecæ dictum de pœnitẽtibus 89.41
Septuaginta interpretum translationi quanta fides sit adhibenda 26.15
serpentes quatenus dæmones efficere possint 11.21
Seruilia patritiæ gentis Romæ uenefica 23.44
Seueri abbatis Syri ieiunium 114.20
Seuerinus Gebelius Dantiscanus medicus 109.35
Simon magus 20.31
Σκιομαντεία & Νεκυομαντεία quid differant 16.39
Somnia quæ ex quatuor humoribus oriantur 44.40
somniorum imagines quo pacto figuras diuersas capiant 44.38
somnorinæ imagines 45.39
somnus naturalis unde gignatur 131.44
sortilegi cur ab Ecclesia sint eliminandi 88.27
Spiritus boni magicis artibus non obediunt 16.29.& 20.18
spiritus qua ratione cum mulieribus coeant 56.37
spirituum immundorum subtilitas 43.3
Striges 48.42 *an Moisis ætate fuerint cognitæ* 95.26
studiosus quidam à dæmone instigatus, precibus liberatur 100.31
de Succubo & incubo Theologorum argumentum 55.20
superstitiosi quales sint 86.12
suum pestes 77.24

T.

T Atiani locus de Dæmonum natura 34.36
Tempestates an Lamiæ excitare possint 50.21
Tertulliani locus de Samuelis apparitione 20.5 *de ieiunio in die Dominico* 39.34
testiculos carmine non adimi 62.8 & 103.37
Theodosij constitutio de magicis libris 22.24
Theophrasti Paracelsi sectatores reprehensi 75.12
Thomæ opinio de incubo & succubo 55.33
Torturarum tyrannis 83.18

V.

V Enenis tolli pecora 77.36 *ueneficæ cur sint puniendæ* 106.24 *complures uno ferè tẽpore uarijs in locis, supplicio capitali afficiuntur* 25.12
ueneficarum nomen in quantum se extendat 9.8
ueneficus qui dicatur 30.8
uenefici & ueneficæ qui & quæ dicantur 22.45 *quomodo Græcis dicantur. ibid.*40 *capite plectendi uarijs modis ex sacris scripturis probantur* 25.38
ueneficorum quibus in locis sacræ scripturæ mentio fiat 8.19
ueneficia horrenda Romæ 23.20
uenefícijs qui interfecti sunt, aliquot exempla. ibid.
Venetianæ uetulæ abstinentia & commentitium ieiunium 136.5
uentriculi dolores ex flatibus & humoribus 72.12
Vianensis puellæ ieiunium 137.1
Virgilij locus de peste iumentorum 77.26
uirgines dæmoniacæ

uirginum aliquot sanctarum ieiunia 114.24
uiri uenefici cur maiori pœna quã mulieres sint efficiendi 90.24
uirorum quorundam ieiunia 114.3
doctorum aliquot laus & commendatio 109.20
uita in quibus consistat 115.14
Vlpiani Iurisconsulti sententia de magicis libris 22.29
unguentum Lamiarum ex quibus conficiatur 48.2 *ex infantibus an à Lamijs confici possit* 37.29 *terribile lamiarum* 33.21
Vnnensis puellæ ieiunij ficti & detecti enarratio 117.19 *dolus detectus à Vuiero* 112.10 *uiua effigies* 125
Voluntas quomodo sit distinguenda 90.46
uoluntatis delictum tantùm à Deo puniri 102.42
uolũtatem omnem non esse puniendam 90.44
Vueruuolf qui sint 58.45
Vuieri ieiunium per quatuor dies 116.38
Vuolfgangus Iustus medicus 109.41

Z.

Zauberer qui in genere dicantur, & qui sint puniendi 29.42
Zauberim quomodo Hebraicè appellentur 26.26

INDICIS FINIS